

Raamatukogu

-
- * Eesti Rahvusraamatukogu – 85
  - * Tallinnas Lasnamäel ja Pirital renoveeritud harukogud
  - * Tallinna KRK kogemusi uue hoone ehitamisel või remontimisel
  - * Väitlused digitaalraamatukogu ümber ei vaibu
-

6/2003

RK

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

6/2003

Toimetuse kolleegium:

MALLE ERMEL
MALL KAEVATS
GERDA KOIDLA
AIRA LEPIK
REET OLEVSOO
ILME SEPP
TIIU VALM
ANNE VALMAS

Tegevtoimetaja / *Editor* ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Toimetaja ELLEN ARNOVER
Makett KERSTI TORMIS
Kaanfotod: Pirita raamatukogu. Külli
Kaunissaare fotod

Aadress / Address:

15189 Tallinn
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
«Raamatukogu» toimetus
tel. (372) 630 7128
faks (372) 631 1410
elektronpost: ajakiri@nlib.ee
kodulehekülge eesti ja inglise k.:
<http://www.nlib.ee/anded/rk/indexrk.html>
<http://www.nlib.ee/anded/rk/iindexrk.html>

ISSN 0235 - 0351
Ilmub 6 korda aastas

Armas kolleeg!

Juba 80 aastat tagasi asutatud raamatukoguhoidjate ühing ja ajakiri on olnud edukad eriala meie-tunde loojana ja enesehinnangu tõstjana. ERÜ ja RK püsimine on märk raamatukoguhoidjate ühistegevuse vajalikkusest ja võimalikkusest.

Kiidusõnad ajakirja kohta läbi aasta ilmunud rubriigis "Küsi julgesti!" võivad olla küll mingil määral juubelmõtetest kantud. Ometi usub toimetus nende siirusesse ja seeläbi ajakirja tähtsusesse erialateadmiste levitamisel.

ERÜ-le pühendatud avaveerus palusime autoreil tööle panna oma fantaasia pakkumaks välja ideid ühingu tegevuse uuendamiseks (arvestades ühtlasi põhikirja muutmisest tingitud liikmeskonna muutust). Just uitmõtted aitavad sageli jõuda tõeni ja tegelike vajaduste tunnetamiseni. Ühtlasi võiksid need olla aluseks mõttevahetusele, mille käigus sünniksikidki lahendusettepanekud.

Niisiis püüdsime ERÜ tulevikunägemustega algetada ajakirjas mõttevahetust. On ju RK lugejate enim esitatud soov, et probleemid ja diskussioonid jõuaksid RK veergudele. Märkatud on sedagi, et raamatukogundust aasta jooksul vapustanud sündmused kajastuvad vaid toimetajaveerus. Miks siis ometi? Miks on toimetusel raske leida inimest, kes oskab ja julgeb oma mõtted tundlikul teemal välja öelda siis, kui probleemid on õhus, mitte alles siis, kui otsused on juba tehtud? Kas puudub isiklik arvamus või kodaniku julgus? Või takistavad sõna võtmast inimesest endast mitteolenevad asjaolud?

Eesti on demokraatlik ja raamatukogundus on demokraatlik. Demokraatia alus on sõnavabadus, kuid mitte ainult – see on ka oskus ära kuulata. Ja seejuures oskus mitte solvuda. See on oskus probleemi laiemalt mõista ja selle üle järele mõelda.

Soovime oma autoreile jätkuvalt säravaid mõtteid ning nende julget kirjapanekut. Täname kõiki ajakirja toetajaid ja lugejaid.

Head uut aastat!

Ene Riet

SISUKORD

■	AVAVEERG Ennustamine aitab avastada vigu mõtlemises Jah aadetele!	Peeter Tulviste 4 Tiiu Valm 5
■	EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU – 85 Mõnda Rahvusraamatukogu olemisest: vastavad Tiiu Valm ja Piret Lotman Lugejateeninduse uuendamisest <i>Oasis of Liberté</i>	Maire Liivamets 6 Ene Loddes 10 Boriss Volodin 11
■	RAHVARAAMATUKOGU Lasnamäe vajab meid Pirita raamatukogu meelitab lugejaid Uus koht ja uus kuub	Piret Martinov 12 Ülle Siska 14 Külli Kaunissaar 16
■	ARENDUSTEGEVUS Abiks ehitamisel või remontimisel RIKS – risk või õige valik?	Kaie Holm 18 Jaana Hansing 20 21
■	RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS	
■	SAAGEM TUTTAVAKS! Estonian Business Schooli raamatukogu	Eda Pihu 25
■	KÜSI JULGESTI! Erialaajakirja “Raamatukogu” tähendusest mõtisklevad Vaime Kabur, Hans Jürman, Ivi Tingre, Kadri Haljamaa ja Meeli Veskus	28
■	KREUTZWALD 200 Kreutzwald Faehlmanni biograafina	Kristi Metste 30
■	EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING Mitmepalgeline raamatukogu Maaraamatukoguhoidjad Kreutzwaldi mail Otsin, otsin infot – “Infootsing 2003”	Ene Riet 33 Reet Kukk 34 Tiina Sulg, Halliki Jürma 35
■	KONVERENTSID & SEMINARID Tartus räägiti digitaalraamatukogust Kohtumispaik Trondheim Kasutajakeskne digitaalraamatukogu	Malle Ermel 37 Silvi Metsar 38 Silvi Metsar 39
■	SÕNUMID ELTK – 70	40
	Viljandis Kultuuriakadeemia	40
	Andres Kollist TPÜAR-i direktoriks	41
	Mis saab Eesti Meditsiiniraamatukogust?	41
	Uus e-väljaanne	41
	Õnnitleme: Ilvi Laidna – 60	41
	Miss Venemaalt	Ene Riet 42
■	SUMMARY	43

ENNUSTAMINE AITAB AVASTADA VIGU MÕTLEMISES

PEETER TULVISTE

RR-i nõukogu esimees

Pea neli aastakümnet tagasi vaatasin tudengina ülikooli raamatukogus kaugusse suunduvaid raamaturiiuleid ja mõtlesin, et kui nii jätkub, siis peab kunagi kätte jõudma aeg, mil maailma raamatukogude riilid teevad maakerale ringi peale, siis järgmise ja nii edasi – ikka kiiremini, sest oli teada, et raamatuid ilmub iga aastaga üha rohkem.

Nüüdseks on ammu selge, et see mõttekäik või õigemini kogu mõtteviis oli vale. Areng on läinud sootuks teist teed. Olen sellest loost õppinud kahte asja. Esiteks: umbusaldust lineaarsete prognooside vastu, mis projitseerivad *status quo*'d lõpmatusse. Näiteks: praegu väidetakse, et kui kolm aastat tagasi moodustasid valge nahavärviga inimesed 34% Maa elanikkonnast, siis sada aastat hiljem, 21. ja 22. sajandi vahetusel, on see protsent praeguste tendentside jätkumisel 2. Siin tuleb kõigepealt küsida, kas ja kui palju meil ikka on alust eeldada praeguste tendentside jätkumist. Teiseks: suure tõenäosusega ei sünni asjade kulgu radikaalselt muutev tegur mitte kõne all oleval alal, vaid sootuks mujal.

Algusesse tagasi tulles: murangu põhjus infoasjanduses ei olnud mitte raamatukogunduses, vaid hoopis arvutustehnikas ja

teistes täppis- ning loodusteadustes. Ka parim tolle aja raamatukogunduse eriteadlane poleks suutnud sellist arengut ette näha – nagu tänane parim demograaf ei suuda praegu tõenäoliselt ette näha tegureid, mis määravad eri nahavärviga inimeste osakaalu maailma rahvastikus järgmisel sajandivahetusel.

Informatsiooni talletamise ja säilitamise põhimõtteliselt uue viisi käibeletulekuga tekkis küsimus tööjaotusest trükisõna ja elektroonika vahel, mis praegu alles otsib endale lahendust nii turukonkurentsis kui ka interdistsiplinaarsetes teoreetilistes arutlustes.

Selle ajakirja nimi on "Raamatukogu". Kui palju läheb veel aega, kuni keegi ütleb või kirjutab: "Traditsiooni pärast oleme oma ajakirja nime hoidnud, aga nüüd, kus senised raamatukogud on enne kõike muud ja alles kümendas järjekorras *raamatute kogud*, ja kus nad on endale mitmetel kaalutlustel ammu uued nimed võtnud, – kas pole meilgi ülim aeg oma ajakirjale uus nimi panna, kui tahame, et seda ostetaks ja loetaks?"

Niisama lihtne on oletada, et selleks päevaks pole seda ajakirja enam paber kandjal olemaski, see ei ole enam *ajakiri* ja seda ei saagi osta. Aga mis nimeliste asutuste

töötajad seda siis loevad ja mis praegusele ajakirjale "Raamatukogu" nimeks pannakse, seda võib lugeja nüüd ise mõelda.

Igaüks meist sattus kümme-aastat tagasi probleemi ette, milliseid raamatuid nüüd ja edaspidi osta ja millised ostmata jätta. Kel ostmiseks raha, sel pole praegusel *Gründertum*'i ajastul enamasti aega lugemiseks, ja vastupidi.

Muret rahvuskultuuri pärast, mis varem sundis kogu väärtkirjandust koju ostma, pole nüüsgugusel kujul ka enam olemas. Ja nimetusi ilmub nii palju, et see oleks niikuinii võimatu. Et nii läheb, seda oleks ju meie sõjaeelseid või näiteks soomlaste tänaseid koduraamatukogusid vaadates võinud ette arvata. Võib-olla keegi tegi seda. Mida uut aegadel raamatukogudes lugemas käima hakatakse, seda ei osanud me küll ette näha – et ajalehti, või – päris viimasel ajal – uuesti marksismi-leninismi klassikuid.

Loo moraal on järgmine: ennustamine on tänamatu tegevus, aga sellega tuleb tegelda kas või selleks, et avastada vigu oma mõtlemises ja neid teades nii te gutseda, et meie teod oleksid võimalikult tulevikusõbralikud.

Ja rõõmu tunneb ennustamisest ka!

JAH AADETELE!

TIIU VALM

RR-i peadirektor

■ AVAVEERG

Oma kirjutise alustuseks väidan, et läbi aegade on Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing olnud selleks raamatukoguhoidjaid ja raamatukogusid ühendavaks jõuks, kus erialane asjatundlikkus ja aatelised eesmärgid on omavahel tasakaalus. Kõige selgemini ilmneb see siis, kui hinnata ERÜ tegevust ajaloolisel taustal.

Kaheksakümmend viis aastat tagasi, kui ERÜ alustas oma tegevust Aleksander Sibula ja Friedrich Puksoo juhtimisel, pandi alus meie raamatukogunduse teoreetilisele mõttele ja asuti arendama raamatukoguhoidja kutseoskusi. Loodi raamatukoguvõrk ning alustati rahvusvahelise suhtlusega. Viisteist aastat tagasi kordus kõik nagu peegelpildis, ainuke erinevus oli vahest selles, et alustada ei tulnud päris tühjalt kohalt: olid nii kvalifitseeritud raamatukoguhoidjad/tegijad kui ka raamatukogud. Omaette küsimuseks oli, missuguse taseme ja võimalustega – ühiskondliku positsiooni ja väljundiga. Ainus võimalus muutuste kavandamiseks ja nende kiireks sisseviimiseks oligi tol ajal koondada asjatundjad ühe ühenduse – ERÜ alla, tegutseda koos. Põhjusi selleks oli piisavalt.

Raamatukoguhoidjate ja raamatukogude mitmes vormis ühendusi aktsepteeris ja teeb seda tänaseni kogu raamatukogunduse maailm. 90-ndate aastate alguseks polnud Eestis raamatukogude tegevuse juhtimiseks ja koordineerimiseks enam alles jäänud ühtegi arvestatavat võimutasandi asutust ega komisjoni, nõukogu. Mida võiski kogu raamatukoguvõrgu arengu mõttes oodata ühelt Kultuuriministeriumi raamatukogunõunikult? Ka raamatukogude metodikaosakonnad püüdsid olla nähtamatud, sest metodiline töö oli selleks ajaks kuulutatud möödaniiku nähtuseks. Seepärast keskenduski ERÜ eelkõige raamatukogude erialaste küsimuste lahendamisele. Ühingu tegevuse korraldamiseks loodi toimkonnad ja töörühmad. Paaegu entusiasmi toel töötati välja normdokumente, alustati kontseptsioonide ja projektidega, korraldati konverentse, seminare ning õppereise, peamiselt Soome, aga ka mujale. ERÜ tegevus koondus ühise nimetaja – eesti raamatukogundus – ja selle arendamine alla.

Täna teenib ERÜ raamatukoguhoidjate kogukonna vajadusi ja kaitseb nende huve. Koondades meie eriala aktiivsemad ja teotahelisemad tegijad, üritab ühing säilitada raamatukoguvõrgu terviklikkust ja

tasandada ametkondliku killustatuse teravnurki.

Siin võikski kirjutise lõpetada ja soovida ERÜ-le jõudu edasi tegutsemiseks. Asjakohane on aga puudutada ka mõningaid ootusi, mida ühingu tegevusele on aeg-ajalt esitatud nii meil kui mujal ning lahata nende täitumise võimalikkust ja paikapidavust.

Alustan ühingu kõlapinnast ühiskonnas ja läbi-
löögivõimest, mis sõltub mitmestki asjaolust. Muidugi tuleneb see eelkõige sellest, missugusena nähakse ühiskonna vajaduste kontekstis raamatukogude rolli ja kui kõrge on raamatukoguhoidja maine. Eestis hinnatakse mõlemat kahjuks suhteliselt madalaks, mis väljendub nii raamatukogudele kui ka ERÜ-le endale eraldatavates nappides ressursides, samuti raamatukoguhoidjate töö tasustamises ja paljus muus.

ERÜ on üritanud teha poliitikute ja omanike ringis küll igakülgset *lobby*, nagu raamatukogud isegi, kuid pigem suhtutakse nendesse jõupingutustesse väljaspool raamatukogunduslikke ringkondi kui oma eriala kaitsereflektoorsesse toimimisviisi. Mittetulundusühinguna saab ERÜ oma tegevuses piirduda vaid passiivsete mõjutusvahenditega, kuna puuduvad õigused ja väljund raamatukogu juhtorgani või ametiühingu rolli täitmiseks.

Kuna oleme küllalt sageli võtnud eeskuju Põhja-
maade raamatukogudest, miks ei võiks me katsetada ka nende raamatukoguühingute edukate kogemustega, kaasates juhtimise poliitikuid, kes on viinud raamatukogude temaatika laiemale pinnale kui raamatukoguhoidjad seda kunagi suudaksid. Kas see on vähendanud raamatukoguhoidjate osatähtsust ühingu tegevuses? Sugugi mitte, nende ülesandeks jääb liikmete kutsealaste teadmiste ja oskuste kõrge kvaliteedi tagamine.

Toon ainult mõned näited. 80-ndate lõpus, 90-ndate aastate alguses juhtis Soome Raamatukoguühingut parlamendi liige, nüüdne spiiker Riitta Uosukainen. See oli aeg, kui Soome raamatukogud parandasid eriti oma ainelist olukorda, raamatukoguteenus arvati aga elanikkonna põhiteenuste hulka.

Mirja Ryytäneni nime tunneme vahest kõik. Ka tema on olnud põhjanaabrite raamatukoguühingu esimeheks, viies raamatukogude osatähtsuse infoühiskonnas Euroopa Liidu juhtorganitesse. Olen

kohtunud mõlemaga Soome raamatukogupäevadel ning imetlenud seda mõtteviiside kooskõla, mis on ilmnunud raamatukoguteemalistes vestlustes.

Taani Raamatukoguühingut on alates 1962. aastast juhtinud poliitikud, kusjuures president ja asepresident esindavad nii koalitsiooni kui ka opositsiooni parteisid, et ära hoida võimalikku suluseisu raamatukogu temaatika arutamisel poliitikaringkondades. Ühingu töösse on kaasatud ka kohaliku omavalitsuse võimutasand, et läbirääkimistel kultuuriministeriumiga käsitleda rahva- ja kooliraamatukogude probleemistikku.

Muidugi ei peaks me hakkama kopeerima ühingu struktuuri ja juhtimisskeemi teiste riikide analoogidelt, kuid arutlemisainet jätkuks esialgu küllaga. Tõsi, me oleme kirjutanud seadusandjale ja täitev-võimu esindajale, kutsunud poliitikuid ja ministreid arutlema ja esinema, rääkinud ja kirjutanud meediakanalitele. Olen nõus Taani Raamatukoguühingu presidendi Finn Vesteriga, et raamatukoguhoidjad on professionaalid oma erialal, *lobby*-tööga on neil aga raskusi.

Nüüd ühingu rollidest, mida on käsitletud RK eelmistes numbrites kolleegid Toomas Liivamägi ja Mihkel Volt. Sellel teemal jätkamiseks selekteerin esmalt pakutud rollidest need, mis on välistatud õiguslikult ja mis on pigem olnud ühingu liikmeskonna ootustest tingitud. *Raamatukogundusametiks* olemiseks puuduvad ühingul nii õigused, volitused, vahendid kui ka väljund. Kuna Eestis puudub terviklik raamatukoguvõrgu juhtimisega tegelev valitsusasutus, siis ei tasu meil arvata, et ühing täidaks selle ülesandeid ka raamatukoguvõrgu terviklikumaks muutmiseks. Ühingu sellealane tegevus taandub tegelikult raamatukoguhoidjate kogukonna tegevuse koordineerimisele, ühise mõtteviisi väljakujundamisele. Ja sellega on ERÜ väga hästi hakkama saanud. *Ametiühingu* rolli, kelle peamisi ülesandeid on kaitsta oma liikmeskonna ühiskondlik-majanduslikke huve ja õigusi, ei ole kutseühingul ülal esitatud põhjustel samuti võimalik täita. Ühing saab vaid arendada koostööd nii raamatukogunduse juhtorganitega kui ka ametiühinguga, ei enam.

ERÜ täidab kõige selgemini *kutseühenduse* rolli. Teenimaks raamatukoguhoidjate kogukonna vajadusi ja kaitsmaks nende huve, koondab ühing oma kutseala "talendid", et, arendades raamatukogutöötajate kutsealaseid teadmisi ja oskusi, luua tasakaal erialase asjatundlikkuse ja aatelite eesmärkide vahel. *Foorum* ja *gild* on pigem tegevuse vormid, mille teatud meetodeid on ka ERÜ edukalt kasutanud ja loodetavalt teeb seda mõõdukalt ka edaspidi.

Nüüd, kui ERÜ on taas toiminud viisteist aastat ja teinud märkimisväärset tööd eesti raamatukogunduse arendamisel, pole liigne "revideerida oma majapidamist". S. R. Ranganathan on öelnud, et raamatukoguhoidjate ühing on professionalismi tipp. Selleks, et kindlustada tipus olemine, tuleb oma tugevuses kindel olla, sest ühinemine on algus, kokkuhoidmine progress, koostötamine edu.

Vasakult: Maire Liivamets, Piret Lotman, Tiiu Valm.
Fotod: Teet Malsroos

Võib üsna julgesti väita, et olenemata oma olemise keerulisest käigust, on Eesti Rahvusraamatukogu saavutanud tänaseks oma eksisteerimisaja kõrgseisu. Mis ei tähenda, et raamatukogu elaks mure ja vaevata – seda jagub kõigi tarbeks, kes siin töötavad ja kaasa mõtlevad.

Meie vestlus keskendub 85-aastase Eesti Rahvusraamatukogu mitmepalgelise identiteedi mõtestamisele. Oma tõekspidamisi ja tähelepanekuid jagavad raamatukogu juht TIJU VALM ja raamatukogu ajaloo uurija PIRET LOTMAN.

Olgu kuidas on nende suursuguste definitsioonidega raamatukogust, minu arvates on raamatukogu kultuurinähtus, mis, nõnda kui ajalugi, talletab iga päev kübemekese teadmist endasse. Mida teie õigupoolest mõtlete, kui öeldakse *raamatukogu*, sest meile võib ta ju tähendada väga erinevaid asju?

Piret Lotman: Ma mõtlengi selle all raamatukogu – raamatute kogu, mis nüüdisaegsel kujul on koostatud trükiraamatutest. Kui nüüd pikemalt hakata juurdlema, siis tähendab see kahtlemata mingeid tekste, mis ei pruugi kaasajal ju trükitekstid olla, kuid mis on ühiskonnale või mõnele sotsiaalsele grupile olulised. Samas on need tekstid, millest luuakse uusi tekste.

Tiiu Valm: Mina ei seostaks raamatukogu tekstidega, vaid pigem vaimuse, keskkonna ja ruumiga, mille loovad inimesed, kes seal töötavad ja kes seda külastavad. Raamatukogu on koht, kus sotsiaalne teadmus on nii kujundatud, et inimene saaks teadmusest uusi teadmisi ammutada.

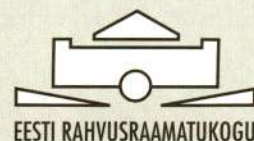
Piret, mida Sa pidasid silmas, öeldes, et raamatukogu pole passiivne teadmiste kogumine ja vahendamine, vaid raamatukogu paljundab ja loob teadmisi?

Piret Lotman: Raamatukogu võib vaadelda mälu-na, aga mälu on teatavasti selektiivne. Totaalne teadmine ei ole enam teadmine, osa teadmisi tuleb ära unustada. Mälu teeb valiku ja see on üks täiendav

MÕNDA RAHVUSRAAMATUKOGU OLEMISEST

Juttu ajas MAIRE LIIVAMETS

argument, miks just tekstide valik täidab kultuurimälu funktsiooni. Raamatukogu loob ja paljundab teadmisi erinevatel tasanditel, üks kõige lihtsam näide on praegu meie jaoks andmebaaside loomine, sest see on igapäevasele mõistetav. Teiseks luuakse igas kultuuriühiskonnas uusi teadmisi teadusinstituutides, iseäranis vajavad raamatukogu humanitaarteadlased. Humanitaarteadlased on seotud ajaga, st. nad uurivad tekste omas ajas. Elektrooniline tekst kaotab aga ajadimensiooni. Siin aeg asendub kiirusega, kuid iga humanitaarteadlase jaoks on oluline teksti tekkimise aeg. Kolmandaks loob iga inimene enda jaoks raamatukogu vahendusel uusi teadmisi, mis omakorda suurendab loovust kogu ühiskonnas.

Kunagi tasuks arutleda ehk ka loovuse üle raamatukogunduses kui erialas. Kas seda piisab, kes või mis seda ühel või teisel juhul püüab.

Ent edasi! Küllalt pika töökogemuse põhjal võin kinnitada, et raamatukogus peegeldub ühiskond rohkem kui ehk eeldame või soovime. Seega jagan arvamust, et informatsioon ühiskonnas on ikka ja alati võimu käsutuses ja kasutuses, eks kinnita seda ka meie raamatukogu ajalugu. Raamatukogu on seega võimu teostamise instrument. Toome siinkohal jutu sisse mõiste *kohandumine*. Mind huvitab, kuidas 85-aastane Rahvusraamatukogu on aastate jooksul selle protsessiga kaasas käinud?

Tiiu Valm: Raamatukogu on olnud kõige otsesemas mõttes ühiskonna peegeldus möödani kadunud viiekümneaastaselt vaikumisajastul. Kuigi ka siis üritati mingil moel oma põhiolemust säilitada. Taasiseseisvumisaeg on olnud raamatukogule eelkõige kujunemisajajärguks, ühtlasi kohandumiseks demokraatliku ühiskonna põhimõtetega. Meil on tulnud palju otsida, end tõestada ja kohati ka enesekehtestamiseni minna, sest Eesti Rahvusraamatukogu oma mitmfunktsionaalsusega on pidanud ise kujunema. Õnneks pole olnud mugandumist.

Piret Lotman: Nagu me teame, kujunes meie raamatukogu riigiraamatukoguna ning arenes parlamendiraamatukoguna üsna sarnaselt teiste Euroopa noorte demokraatiatega. Ta täitis oma põhilised

ülesanded. Sellele järgnes 50-aastane ajaloolõik, kus ta täitis funktsioone, mis ei tulenenud Eesti ühiskonna vajadustest, ja kui me saime 1988. aastal rahvusraamatukogu staatuse, siis oli see tollaseid olusid arvestades, nagu mäletame, kiire ja üllatav otsus. See oli keeruline hetk, sest Eestis puudus rahvusraamatukogu traditsioon – meil ju polnud seni olnud institutsiooni, mida nimetatakse rahvusraamatukoguks. Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogu oli ikkagi arhiiv selle sõna otseses mõttes. Ta tekkis 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi algul koos rahvusliku identiteedi kujunemisega. Tal puudus Euroopa vanade kultuurriikide traditsioon ning ta ei teinud ka kaasa neid muutusi, mis puudutasid teisi Euroopa rahvusraamatukogusid 20-ndatel või 30-ndatel aastatel. Rääkimata 50-ndatest. Rahvusraamatukogu idee jäi meil soiku, riiklikul tasandil ei toetatud neid ülesandeid, mida kultuuriga seotud inimesed raamatukogudele mõeldes üles seadsid. Me alustasime viiendast aastast tagasi tegelikult nullist. Ühelt poolt oli meil küll ilmselt ainealine baas nende ülesannete teostamiseks, aga teisalt ei olnud need päris täpselt selgeks räägitud ja läbi tunnetatud. Mina pole küll pädev hinnangut andma, aga tundub, et võib-olla oleks algul tulnud natuke rohkem keskenduda teoreetilisele küljele. On päris kummastav, et näiteks pärast seda, kui saime rahvusraamatukoguks, likvideeriti rahvusbibliograafia saal, mida kasutas terve hulk kirjandusteadlasi ja ajaloolasi, kes läksid siit raamatukogust lihtsalt minema. Tundes end raamatukogus eelkõige lugejana, näib, et järgnenud kümme aastat olid üsna kriitilised. Paaril viimasel aastal on meie komplekteerimine sellest aspektist vaadatuna tunduvalt paranenud ja mina tajun tõusutendentsi.

Tiiu Valm: Kui teised rahvusraamatukogud on viimasel kümnendil vaevelnud identiteedikriisis, siis Eesti Rahvusraamatukogul on olnud ülesandeid ehk liigagi palju. Meil on pigem kerkinud küsimus, kas parlamendiraamatukogu ei varjuta rahvusraamatukogu olemist, kas raamatukogu tuntakse ehk enam kultuurikeskusena? Oluline on seejuures, et Rahvusraamatukogu tunnetaks oma rolli Eesti informatsioonilises infrastruktuuris, toimiks raamatukoguvõrgu arendajana, informatsiooni sisu tootjana.

Tähtis on, et raamatukogus toodetud informatsioon muutuks kättesaadavaks mitte ainult igas raamatukogus, vaid jõuaks iga elanikuni. Piretil on õigus, rahvusraamatukogu staatust saades ei täpsustatud, milline on meie roll raamatukoguvõrgus. Pigem säilis arusaam raamatukogust kui metoodilisest keskusest vana sisuga. Täna on juhtunud, et raamatukoguvõrgul puudub sisuline juht. Soomes, Rootsis jm. täidab seda rolli rahvusraamatukogu, ministeeriumid täidavad aga riikliku kontrolli funktsiooni.

Kas Sinu kui juhi arvates on praegu rahvus- ja parlamendiraamatukogu funktsioonide täitmine tasakaalus? Kõrvvalt tundub, et sõna rahvusraamatukogu on kujunemas pigem sümboliks, sest põhijõud kulub parlamendiraamatukoguks olemisele?

Tiiu Valm: Alati kui kuulen taolist väidet, olen mõelnud, et selles väljendub küsija Rahvusraamatukogu tegevuste mittetundmine. Lihtne on arvata, et parlamendiraamatukoguks olemine on kasulik, ollakse ju lähedal seadusandjaile ning täitevvõimule. Väikeses riigis, nagu Eesti, on mõlema funktsiooni täitmine ühes raamatukogus korralduslikult põhjendatud – see on väga vastutusrikas, kuid hoiab raha kokku. Mis suunas raamatukoguteenused ja nende osutamise võimalused ka arenevad, ei muuda see veel raamatukogu põhirolli.

Räägime oma kohustustest ja ülesannetest, mis nii või teisiti on aja jooksul muutunud ning arvatavasti muutuvad veelgi, ja ei olene alati sugugi meie tahtmistest ja tarkusest. Millise piirini meie identiteet ülepea tohiks muutuda või teiseneda? Kuivõrd oluline on just vaimne kontinuiteet, st. vaimne järjepidevus?

Tiiu Valm: Ta on täienenud, kui me vaatame algusesse, 1918. aastasse. Me teame raamatukogude ajaloo põhjal, mis asi oli riigiraamatukogu. Kuid ka ajas, mil olime riiklik raamatukogu, ei tohiks me näha ainult taandarengut, sest vaatamata sündseisule kujunes meil välja teatav raamatukoguvõrgu kesksus. 80-ndate lõpus hakkasime mõjuma kui ühiskonnale midagi ütlev institutsioon. Ma väidan, et rahvusraamatukogu peab suutma ka ühiskonda mõjutada. Näiteks täna, rääkides avalik-õiguslike institutsioonide olukorrast, on RR suutnud riigile öelda, millised on meie kitsaskohad. Rahvusraamatukogu võiks osaleda ühiskonnaelus aktiivsemalt kui ainult oma sfääris, ta peab osutama info sisule ja tekstidele laiemalt, kui vaid kasutajaskond eeldab.

Piret Lotman: Mul on jäänud allikaid lugedes mulje, et alles 1938. aastal hakkas Riigiraamatukogu identiteet kuju võtma. Hakkas välja kooruma selle raamatukogu vajalikkus ühiskonna jaoks, aga see katkes kohe. See, mida praegu nimetame rahvusraamatukoguks, on viieteistkümnendaastase määratu töö tulemus, mida selle sees olles õigupoolest ei tajugi. Kõik, mis meil on, on mitte millestki loodud.

Tiiu Valm: Aga põhi oli olemas.

Tiiu Valm: "Meie maja, mis kannab rahvusraamatukogu nime, igapäevane soov on luua uut ja paremat teenust, paremat raamatukogu."

Piret Lotman: Jah, ning seda põhja kasutati väga oskuslikult ära. Toimus väga kiire, tark ja efektne tegutsemine. Kui end nüüd võrrelda näiteks *Bibliothèque Nationale*'iga, siis suurimaks erinevuseks on nende sajanditevanused kogud. Meie kõige harram ja haavatavam koht on aga meie kogud, juba algusest peale. Ka Riigiraamatukogu ei hiilanud oma kogudega, järgnes okupatsioon, nii et me oleme pidanud kõike korvama väga kiiresti, väga viletsates majanduslikes oludes.

Oleme rääkinud põhiliselt raamatukogust kui tekstide ruumist. Kuidas on toime tulnud mälu- ja kultuuriruumi mõiste ülekandmisega raamatukogu põhiülesannetesse?

Tiiu Valm: Rahvusraamatukogu kui rahvuslik kultuuriinstitutsioon, täites eesti kultuuripärandi kogumise ja säilitamise ülesannet, loob kultuuriruumi endas ja oma ümber. Raamatukogu tegevus kulgeb ju aja kaudu, silmas pidades säilitamise funktsiooni ja ruumi kaudu, arvestades kättesaadavuse funktsiooni. Rahvusraamatukogu loob mitmesuguste andmebaaside koostajana, digiteerimisprojektide teostajana, informatsiooni sisu tootjana suurepärase eeldused mälu keskkonna ja kultuuriruumi kujunemiseks.

Piret Lotman: Ma olen Tiiuga nõus, need on olulised aspektid üle kogu maailma. Meie rahvusbibliograafia ja ka infotehnoloogiline teenindus näivad olevat heal tasemel. Rahvusraamatukogu tunnuseks on teatavasti ju riigi suuremad kogud, adekvaatne finantseerimine ja kvalifitseeritud personal.

Piret Lotman: "On päris kummastav, et näiteks pärast seda, kui saime rahvusraamatukoguks, likvideeriti rahvusbibliograafia saal, mida kasutas terve hulk kirjandusteadlasi ja ajaloolasi, kes läksid siit raamatukogust lihtsalt minema."

Aga nüüd ma vastaksin veel lühidalt Sinu küsimusele võimu ja reaalsuse seosest raamatukogus. Praegusele Euroopa demokraatiale, eriti aga postsovetlikele maadele, on iseloomulik, et finantsmaailm on avalikult vaenulik humanitaarinstituutidele. Samas on raamatukogu humanitaaria kants. Üks viis, kuidas rahamaailm tungib meie valdkonda, on nimelt keel. Kui me nimetame asju ümber, siis me anname neile ka teistsuguse identiteedi. Ma olen näiteks *lugeja-kliendiks* ja *osutame teenust* kasutamise vastu. Me muudame sellega kogu raamatukogu elu tunduvalt primitiivsemaks, me muudame enda identiteeti. Me võtame ära loovuse.

Tiiu Valm: Aga kuidas me nimetame inimest, kes pole Rahvusraamatukogu lugejaks registreeritud, kuid kes kasutab meie võrguteenuseid? Kes võib-olla ei tulegi kunagi raamatukokku.

Piret Lotman: Ma pole selle peale kunagi mõelnud, võib-olla siis tõesti tarvitada sõna kasutaja.

Tiiu Valm: Paratamatult on, eriti uue tehnoloogia tulekuga teenindusse, kaasnenu ka raamatukogus terminoloogia ja mõistete muutus – nii nagu teistel aladel. Kas lugeja, klient, kasutaja? Inglisekeelne vaste *user* on ju mitut moodi käsitletav, ka lugeja!

Palun lühikest vastust küsimusele, kuidas hindad loetletud kolme rahvusraamatukogu tunnuse taset meie raamatukogus?

Tiiu Valm: Rahvusraamatukogu personal kui tähtsaim ja väärtuslikum ressurs on professionaalne. Küllalt lühikese aja jooksul on raamatukogutöötajad muutunud uuendusmeelseteks, koolitatakse iseennast ja soovitakse näha muutusi enda

ümber. Meie maja, mis kannab rahvusraamatukogu nime, igapäevane soov on luua uut ja paremat teenust, paremat raamatukogu. Kogude arendamisel on raamatukogul veel küllalt palju teha, see nõuab palju raha ja tööd, kuid raamatukogu ongi igas mõttes väga kallis asutus. Adekvaatne finantseerimine: selle teema käsitlemiseks jääb ajakirja mahust väheseks.

Ja ikkagi on raamat kõige tähtsam. Eesti raamat siis. Ilma raamatuta pole raamatukogu ja ka meie jutuaajamisel poleks mõtet. Kõik me teame, et eesti raamat on sündinud koos meie rahvusteadvusega, elanud koos meiega läbi meie kaotused, võidud, taassünni. Minnes tähtpäeva eel veidi ülevaks, ta on praegu meie *modus vivendi*.

Tiiu Valm: Eesti raamat on ju meie elu peegeldus. Eesti raamatu minevik on olnud sama raske kui meil endil, me rahval. Aga ka olevik on keerulisest keerulisem, sest palju ilmub raamatuid, mis ei mõjuta oluliselt meie vaimsust. Ma loodan, et eesti raamatu tulevik on kindlamast kindlam ja et eesti raamatuga ei kaasne hirmud tema kadumisest, deformeermisest. Pigem me peaksime muretsema oma keele pärast. Kui säilib eesti keel, on ka eesti raamat elujõuline.

Piret Lotman: Seda keelt, mida me praegu kõneleme, räägime enamjaolt tänu raamatule, tänu eesti raamatule. On hämmastav, et praegu inimesed ei mäleta ega taju seda, kuidas 17. juunil 1940 hävines ühe hetkega kogu eesti majandus. Kogu rikaste rikkus ja tähtsate tähtsus. Sõjaväest ei jäänud midagi järele. Kõik mis jäi, oli meie vaimne kultuur. See, et me suutsime okupatsiooni üle elada ja siiski euroopalikke väärtushinnanguid omaks pidada, on suuresti tänu rahvaraamatukogude võrgule, mis oli Eesti Vabariigis välja kujunenud. Just tänu kirjandusele säilis mingil viisil meie kultuurikiht, mida võime nüüd edasi kanda. Ma ei usu, et päriselt on võimalik elektrooniliselt haritud inimene, sest sellise lugemuse kvaliteet on siiski täiesti teine. Ma toon ühe näite selle kinnituseks, et Eestis trükiteksti tähtsus tõuseb. Nimelt on käivitunud hämmastav protsess, nn. kirjandusväline kirjandus, kus inimesed, kellel pole vähematki suhet kirjandusega ja kel puudub isegi ambitsioon olla kirjanik, kirjutavad teksti ja annavad selle raamatuna välja. Pidevalt avaldatakse majanduslikult kindlustatud inimestelt raamatuid, mis on nii keelelt kui sisult abitud, aga mis peavad osutama tema positsioonile ühiskonnas.

Ometigi, vaatamata optimismile ja elujärje paranemisele, tundub, et muretsemine oma rahvuskultuuri, rahvusraamatukogu, keele ja raamatu pärast pole kunagi liiast. Loodetavasti kulgeb Eesti Rahvusraamatukogu elu tasakaalukalt ja edukalt edasi ning viie aasta pärast võime vestlust siitkohalt jätkata.

LUGEJATEENINDUSE UUENDAMISEST

ENE LODDES

RR-i teenindusdirektor

Vajadus Eesti Rahvusraamatukogu lugejateeninduse põhjalikuks ümberkorraldamiseks andis endast märku juba 1990-ndate aastate algul.

Ilmselt olid traditsioonilised lugemissaalide kujundamise põhimõtted jäänud ajale jalgu, niisamuti kui ebaefektiivne komplekteerimisskeem. Vanad meetodid ei võimaldanud pakkuda tänapäevast infoteenust ega vastanud lugejate kasvavatele nõudmistele. Esimesed ettepanekud põhjalikuks reformiks esitati juba 1996. aastal. Järgnenud laiapõhjalise arutelu käigus analüüsiti mitmes töögrupis raamatukogu võimalikku arengut. Aksepteerimist leidis suund erialaraamatukogundusele, mis meie raamatukogu tingimustes tähendab orienteerumist erialasaalidele ning lugejakesksele töökorraldusele. Muudatuste elluviimiseks koostati viieaastane kava eesmärgiga korraldada ümber humanitaar- ja sotsiaalteaduste alane teenindus.

Esmalt sõnastati ülesanded, mida peavad täitma teenindavad osakonnad: sisuliselt komplekteerima oma valdkonna teavikud; täiendama andmebaase; koostama bibliograafiaid, teemanäitusi, mitmesuguseid infomaterjale; korraldama sihtgruppidele teabepäevi tutvustamiseks meie käsutuses olevaid inforessursse; pakkuma kõrgekvaliteedilist teatme- ja infoteenust. Nende ülesannete täitmine ei olnud sugugi lihtne osakondadele, kelle põhitegevus senini tähendas pigem teavikute laenutamist. Seetõttu oli vältimatu formuleerida ka nõuded töötajatele, millest olulisim oli lisaks infoteaduste alasele haridusele omada põhjalikke teadmisi valdkonnast, millele on spetsialiseeritud, ning koostada kava täienduskoolituseks. Sisuliselt eelnes uuele töökorraldusele üleminekul pikem ettevalmistusperiood, mis hõlmas töötajate stažeerimist parlamendiinfo keskuses ja kunstide teabekeskuses omandamiseks teatme- ja infotöök vajalikke oskusi.

Kuna informatsiooni olemasolu ning selle vahendamine on raamatukogu kui institutsiooni tähtsaim teenus, korraldati esimesena ümber välisteavikute komplekteerimine, et saavutada kogude teadlik ja

sihikindel kujundamine sihtgruppide vajadustest lähtuvalt ning napi komplekteerimisraha läbimõeldud kasutamine. Rahvusraamatukogu kogude arenduse põhimõtete väljatöötamine, komplekteerimiseks eraldatud rahaliste vahendite jaotamine valdkondade vahel ning eelarve täitmise kontroll anti kogude arenduse nõukogu pädevusse. Muutuste tuum seisnes aga komplekteerimisotsuste langetamise üleandmises komplekteerijatelt teenindavate osakondade infospetsialistidele. Kompetentsema tulemuse saavutamiseks jäi nende ülesandeks ka erialaspetsialistidest koostöövõrgu loomine, samuti valdkonna desideraatnimestike koostamine. Komplekteerijate ülesandeks jäi tellitud teavikute võimalikult kiire ning võimalusel ka soodsam hankimine. Selle ülesande edukaks täitmiseks analüüsiti põhjalikult seniseid komplekteerimisviise ja -allikaid, mille tulemusel vähendati oluliselt välisvahetuse mahtu ja suurendati ostude osakaalu, sõlmiti püsisuhted raamatuvahendusfirmadega ning saavutati tellitud teavikute raamatukokku saabumise aja tunduv lühenemine. Jooksva aasta komplekteerimiseks eraldatud rahalised vahendid on jaotatud valdkondade kaupa ning tellimusi esitavatel infospetsialistidel lasub eelarve täitmise vastutus.

Teiseks sammuks oli lugemissaalide töö ümberkorraldamine vastavalt eespool loetletud põhimõtetele. Täna on Rahvusraamatukogus kaheksa erialasaali: humanitaarteaduste, ühiskonnateaduste, õiguskirjanduse, Euroopa Liidu, kunsti-, muusika-, teatri ja filmiinfo- ning kartograafiasaal, kus töötavad professionaalsed infotöötajad, kes on võimelised vastama õige keerulistele päringutele. Lugemissaalide avariikulite pinda on maksimaalselt suurendatud ning sinna on koondatud enimkasutatav osa valdkonna teavikuist laadist sõltumata – raamatud, perioodilised väljaanded, CD-ROM-id, videod jne. Kõik saalid on varustatud arvutitega, mis annab lugejaile võimaluse infootsinguks nii internetis kui litsensitud andmebaasides. Kahtlemata oleks olnud lihtsam ja muga-

vam, kui arvutid oleks koondatud kõik ühte n.-ö. arvutisaali. Antud juhul seati esiplaanile siiski kliendi vajadused ning nüüd on soovijail võimalik valitud lugemissaalis kasutada komplekselt kõiki infoallikaid.

Viimaseks suuremaks muutuseks, mis viis aastat tagasi kavandatu lõpule viis, oli üldteatmeteeminduse, kataloogide konsultantide ning raamatukogudevahelise laenutuse ümberkorraldamine. Seoses sellega, et kaartkataloogide maht rekonverteerimise käigus oluliselt vähenes osutus võimalikuks endine kataloogisaal reorganiseerida teatmeaaliks. Ühest teeninduspunktist endise kolme asemel osutatakse teatmeteemuseid, abistatakse RR-i ülimalt keerulise kataloogide süsteemi kasutamisel ning võetakse vastu RVL-i tellimusi. Avariiliteel on koondatud entsüklopeediad, teatmikud, aastaraamatud, sõnastikud, rahvusbibliograafiad jm. Lugejatele on sisustatud arvutitöökohad. See on n.-ö. raamatukogu süda, kust lugejad suunatakse vajadusel edasi õigesse lugemissaali, just neile vajaliku infokogumi juurde.

Paralleelselt lugemissaalides osutatavate teenuste arendamisele on pidevalt tähelepanu all olnud ka kaugkasutajaile mõeldud teenuste arvu suurendamine ning mitmekesistamine. Rahvusraamatukogu kodulehe kaudu pakutavate teenuste hulk kasvab aasta-aastalt. Praegu saab interneti kaudu esitada teema-, fakti- ja bibliograafia- ja leidumuspäringuid, tellida soovitud teavikuid ning pikendada laenutähtaega, esitada RVL-i tellimusi. Kirjastajatele on avatud võimalus rahvusvaheliste standardnumbrite – ISBN, ISSN, ISMN – tellimiseks. Raamatukogu kodulehe kaudu saab sidusrežiimis kasutada peale elektronkataloogi ESTER ka artiklite andmebaasi ISE, humanitaar- ja sotsiaalteaduste valdkonna elektroonilist informatsiooni koondavat temavärvat, infoteaduste terminoloogia andmebaasi ning kerge vaevaga jõuda kodumaiste võrguväljaanneteni. Lähiajal lisanduvad loetellu rahvusbibliograafia andmebaas, õiguskirjanduse andmebaas ning digiteeritud ajalehtede andmebaas. Kodulehel avaldatakse Eesti Rahvusraamatukogu elektroonilisi väljaandeid, saab tellida trükiseid ning külastada virtuaalseid raamatunäitusi.

Tänaseks on reformikava ellu viidud. Tagasiside lugejatelt on nii kogude sisulise täiendamise, lugemissaalide komplekteerimise kui osutatavate infoteenuste osas positiivne, mis annab julgust väita, et aastaid tagasi võetud arengusuund oli õige.

Kas raamatukogu on nüüd valmis? Kindlasti mitte! Astunud on vaid esimene samm – Rahvusraamatukogu enda ressurside parem kasutamine ning osutatavate teenuste ringi laiendamine. Teine ja otsustav samm – riikliku infovajaduse katmine ja raamatukogude poolt osutatavate infoteenuste kvalitatiivselt uuele tasemele tõstmine – on võimalik vaid kõigi raamatukogude ühistöös.

Soovin meile selleks rohkem koosmeelt!

Kiri Peterburist

OASIS OF LIBERTÉ

Maailmas on palju raamatukogusid. Minu jaoks on üks neist eriti tähtis. Kui ma kuulen või loen nime Eesti Rahvusraamatukogu, tunnen ennast kohe paremini ja tuju läheb heaks.

Paljudele on Eesti üsna väike maa, aga mitte mulle kui raamatukogundusteadlasele. Uurijana tean ma väga hästi, et maailmas on väga vähe maid, kus on pikad ja tõepoolest ka sügavad raamatukogunduse traditsioonid. Eesti on üks neist, on üks peamistest, on üks tõepoolest suurepärasest raamatukogunduse maadest maailmas. Ja ma tean väga hästi, et see nii ka on. Eestil on imetusväärne raamatukogu, mis täidab oma osa ka raamatukogunduskeskusena, ja sellel maal on ka erakordselt tublid raamatukogutöötajad. Ma olen väga uhke, et tunnen mõningaid neist palju aastaid juba alates 1980. aastate algusest, kui asusin tööle Peterburis Venemaa rahvusraamatukogus, mis tol korral kandis nime M. J. Saltõkov-Štšedrini nimeline Riiklik Avalik Raamatukogu.

Nõukogude ajal pidi kõikidel niinimetatud vabariiklikel raamatukogudel olema ametlikud suhted Nõukogude Liidu kõige tähtsama raamatukogu – Lenini-nimelise Riikliku Raamatukoguga Moskvast. Võrreldes kohustusega pidada sõprust kolleegidega sellest raamatukogust, olid eesti raamatukogutöötajate suhted kolleegidega Leningradist hoopis teistsugused. Need kontaktid põhinesid mõlemapoolisel tööalasel huvitatusel. 1983. aastal sai minust teadusosakonna juhataja. Aasta varem olin ma tutvunud eesti kolleegi Oove Korjusega, kes oli samuti just saanud sama ametikoha Tallinnas. Ta kutsus mind Eestisse külla. Pärast seda on mu tööalase tegevuse rõõmsaimad tunnid möödunud teie juures.

1980-ndate algus oli eesti raamatukogunduses väga viljakas aeg. Tänu raamatukogu teadusdirektorile, hilisemale peadirektorile Ivi Eenmaale valitses selles raamatukogus vastukaaluks ümbritsevatele reaalsusele imeline mikrokliima, raamatukogu oli justkui avatud, demokraatliku ühiskonna oas.

Ivi Eenmaa oli raamatukokku tööle kutsunud noori ja aktiivseid uurijaid. Nende seas oli ka hiilgav raamatukoguerudiit (ja mitte ainult!) Kalju Tamm-aru. Olen kindel, et ta on erudiidina sündinud.

Samal ajal andsid sõidud Eestisse, rahvusraamatukokku, millel oli tookord teine nimi – F. R. Kreutzvaldi nimeline Riiklik Raamatukogu, veel ühe suurepärase võimaluse. Ma sain siin kohtuda eesti raamatukogunduse koolkonna klassikutega, esmaajoones Kalju Ojaga, ühega kõige omanäolisematest raamatukoguteadlastest, kellega ma olen kohtunud. Ta oli võimeline etendada pidulikel üritustel kas või klounitrikke. Kord novembris 1983 kohtasin teda ühel konverentsil, kus ta teatas kuulajatele, et räägib vene kui rahvastevahelise suhtlemise keeles, aga tegelikult hakkas rääkima inglise keeles – kuula-

jaskond oli vapustatud. Samal ajal rääkisid kolleegid, kellega ta tahtis hoida häid ametialaseid suhteid, kui tark ja erudeeritud on ta teadlasena. Ma ei unusta iialgi meie jutuaJamisi Tallinnas, vaidlusi kõige teravamatel ja ohtlikumatel teemadel, kartmata minigeid "tagajärgi". Olen talle ka nii tänulik minu toetamise eest kandidaativäitekirja kaitsmisel Leningradi kultuuriinstituudis 1982. aastal.

1990-ndatel kontaktid ei katkenud. Käisin Tallinnas küllaltki tihti, nüüd iseseisvas Eestis ja uues ilusas Rahvusraamatukogu hoones. Õnnelik juhus viis mind siin kokku Aili Norbergiga, kellega me olime head sõbrad juba siis, kui ta töötas ülikooli raamatukogu asedirektorina. Iga külaskäigu ajal andis Aili mulle üksikasjalisi vastuseid minu tööalastele küsimustele, ja seda peaaegu veel enne, kui olin jõudnud need kuuldavale tuua.

Ma olin ka väga õnnelik, kohates Piret Lotmanit. Kõik tema üllitised pakuvad mulle suurt huvi. Rõõmustasin, kohates uuesti ka Ene Rietit, kellega olen tuttav tema raamatukogukarjääri algusest, kui ta alustas metoodikaosakonna teadurina, ja on saanud nüüd ühe kõige huvitavama erialajakirja tegevtoimetajaks. Ja loomulikult olen ma väga rõõmus kohates peadirektor Tiiu Valmi, keda ma samuti tunnen 1980-ndate algusest, kui ma osalesin raamatukogude suvekoolis Laemaal.

Samuti ei unusta ma kunagi Lahemaa-kooli demokraatlikke traditsioone. Mul oli suurepärase võimalus tutvustada seal eesti kolleegidele oma mõtteid ja õhtupimeduses lõkke ees lugeda neile ja koos nendega oma lemmikvärse. Tookord ma ei teadvustanud endale, mispäras olin esmase impulsi ajal otsustanud lugeda Paul Éluardi luuletust "Vabadus" ("Liberté"), aga nüüd küll tean, miks.

*Boriss Volodin,
raamatukoguteadlane*

Inglise keelest Ellen Arnover

LASNAMÄE VAJAB MEID

PIRET MARTINOV
Paepealse raamatukogu juhataja

Võrreldes Tallinna ülejäänud seitsme linnaosaga, on Lasnamäe elanike arvult konkurentsituult esikohal. Seisuga 4.08.2003 on Lasnamäel registreeritud 110 808 elanikku. Samas on raamatukogusid vaid kaks ning pikka aega oli raamatutarkust jagamas vaid üks raamatukogu.

Lasnamäe lasteraamatukogu avati 1983. aastal kahetoalises korteris. Tollal oli see ainus raamatukogu Lasnamäel.

Ruume täiendati 1985. aastal kõrval asuva kolmetoalise korteriga. Siis oli võimalik sinna üle viia lugemissaal. Koostöös koolide ja lasteadeadega korraldati mitmesuguseid üritusi ja ettevõtmisi.

1996. aastast kandis raamatukogu nime Laagna lasteraamatukogu.

1995. aastal, kui raamatukoguse asus tööle **Reet Valter**, said tema juhendatud nukuteatri etendused kiiresti populaarseks. Nukud valmistas ta ise ja kirjutas ka stsenaariumi. Kaasaelajateks olid

lähiumbruse lasteaiälapsed ja nooremad kooliõpilased. Lavastusi oli mitmel teemal, nt. "Väike jõuluetendus", "Kakuke", "Väike tondietendus". Kuna laste seas sai populaarseks naljaraamat "Oi, Juku", otsustati seegi tekst "elavaks" muuta, nii sündis järjekordne menutükk. 1997. aastal tähistati meeololuka kostümeeritud etendusega Astrid Lindgreni 90. sünnipäeva. Lapsed mäletasid pikka aega tegelaskujusid, keda töötajad olid mänginud ning kutsusid neid hiljem selle nimega (näiteks sahistati omavahel "näe, Pipi on ka siin" või "Pipi, kas huvitavaid raamatuid ka juba tulnud on?").

Pidulikul avamispäeval 6. oktoobril ilmus külaliste hulka Pipi Pikksukk vanemraamatukoguhoidja Ülle Kütseni kehastuses, teda võtab leti taga vastu Piret Martinov. Fotod: Rauno Volmar / "Eesti Päevaleht"

Külastajad loevad raamatuid koos raamatukogu juhataja Piret Martinoviga. Esiplaanil keskel Paepealse raamatukogu juhataja Piret Martinov.

Reet Valteri juhendamisel teutses osavate käte ring, kus valmistati päkapikke, jõulusokke, kaltsutittesid, Sipsikuid, tibukesi koos pesaga jpm.

Laagna lasteraamatukogu tege- miste kohta on lehekülj "Raama- tukogu raamatus", mis asub Tar- tu Ülikooli Raamatukogus.

Kui Eesti Raamatu Aasta (23.04.2000 – 23.04.2001) puhul korraldati Tallinna Keskraamatu- kogus lastele võistlus "Kirjutan ja kujundan ise oma raamatu", siis tuli ülelinnalises voorus ühele esi- kohtadest lasteraamatukogu eel- voorust osa võtnud Maarja Saar raamatuga "Lugu naljaselist".

Lisaks etendustele ja osavate käte ringile on korraldatud ka viktoriine, et tutvustada noorele lugejaskonnale teatmeteoseid ja nende kasutamist. Auhindadeks olid muidugi raamatud.

Kuna piirkonnas on teisigi kul- tuuriasutusi, siis püüti nendega võimalusel koostööd teha. Näiteks käis raamatukogu juhataja **Helvi Roosipuu** Lindakivi kultuurikes- kuses lastele rääkimas raamatu ja kirja ajaloost ning Lasnamäe Avatud Noortekeskuses viidi läbi muinasjutuhommikuid.

Ka ajakirjanduses on Laagna lasteraamatukogu kohta üht-teist ilmunud: 1997. aasta 8. augusti "Eesti Ekspressis" leidub artikkel,

kus juttu inimeste lugemisoo- videst ning -elistustest, 2001. a. 14. veebruari "Terviseleht" aval- das artikli "Raamat on rahusti".

Raamatukogu oli aga juba am- mu kitsaks jäänud ja üha enam kerkis päevakorrale küsimus uu- test avaramatest ruumidest.

Kevadel 2003 avaneski võima- lus kolida P. Pinna t. 2. Siin jätkub kohti nii raamatutele kui ka lugejatele. Seoses kolimisega muu- tus ka nimi. Raamatukogu on nüüdsest Paepealse raamatukogu. Lugejateks ootame nii lapsi kui täiskasvanuid, kõiki, kellel soov avastada raamatute põnevat maa- ilma. Asukoht on ka hea: J. Smuuli tee ja Punase tänava ristmiku lähedal, samas on spordihall ja bus- sipeatus.

Lastekirjandusega panime oma kogule hea aluse. Nüüdsest tuleb aga rohkem tähelepanu pöörata täiskasvanute kirjanduse hanki- misele, seda eriti vene keeles.

Et endises raamatukogus olid olulisel kohal üritused nooremale lugejaskonnale, on meil kavas traditsiooni jõudumööda jätkata. Huvi ja koostöövalmidust on näidanud kõrval asuv Laagna gümnaasium.

Tallinna Keskraamatukogu en- dise kunstniku valmistatud mui- nasjutumaja on huvitava kujun- dusega ning seda saab kasutada

mitmesuguste etteastete puhul. Muinasjutumaja asub esialgu Keskraamatukogus, kuid peagi tuuakse see Paepealse raamatu- kogusse. Siin tuleb majakest veidi kohandada uutele oludele ning siis peakski see valmis olema uuteks üritusteks.

Teenindus on raamatukogu- programmis INNOPAC. Kirjan- dus asub avariilistel, eraldi on täiskasvanuid ja lapsi teenin- davad osakonnad. Meil on nüüd lugemistuba, arvutikohad inter- netiotsinguks. Kirjanduse leid- misel on abiks ka elektronkata- loog ESTER.

Tee uude raamatukogusse on leidnud paljud endised lugejad, aga ka uued huvilised, ning tun- dub, et nad on praeguse teenin- dusviisiga rahul. Juba on ette tulnud ka naljakaid seiku, näiteks on lugejakaart koju unustatud ning selgituse peale, et siis ei saa raamatuid kasutada, on küsitud: kas me arvutist pilti ei näe, kõik muud andmed te juba sisestasite?

Pärast avamist tundsid raama- tukogu vastu huvi ka kirjutav ajakirjandus ja televisioon. Ar- tiklid Lasnamäe moodsast raama- tukogust ilmusid "Eesti Päe- valehes" ja venekeelses ajalehes "Molodjoš Estonii". Lisaks näidati meie raamatukogu ka TV3 "Lin- nauudistes".

PIRITA RAAMATUKOGU MEELITAB LUGEJAJD

ÜLLE SSKA

juhataja

Pirita linnaossa jääb kaks Tallinna Keskraamatukogu harukogu: Pirita ja Merivälja.

Pirita on Tallinnas omanäoline asum, mis koosneb suures osas eramutest ja kus elanike registri andmetel elab veidi üle 10 000 inimese.

Paljud teavad-tunnevad üksteist, nad hoiavad kokku ja suhtlevad aktiivselt, neil on kodutunne ka väljaspool oma õue piire. Tõsiasi, et Pirita on Tallinnas endiselt väikseima kuritegevusega linnaosa, iseloomustab suurepäraselt meie argielu.

Pirita on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud. Ümbruskonda ehitatakse uusi maju ja suvekodud muudetakse alalisteks elamispaikadeks. Paljud Muuga elanikud, kes elukoha järgi kuuluvad Maardu linna alla, on nõus maksma 200 krooni tagatisraha, et olla meie raamatukogu lugejad.

Suvel, kui paljude Tallinna raamatukogude lugemissaalid ja laenutuslettide tagused tunduvalt tühjemaks jäävad, on meil palju hooajalugejaid – suvitajaid. Pirita raamatukogu lugejate arv on umbes 1700, kuid neid tuleb pidevalt juurde. Loodame, et ka Pirita-Merivälja vahel kerkivast suurest elamurajoonist leiab rohkelt elanikke meie raamatukogusse tee.

Pirita teine harukogu – Merivälja raamatukogu asub Tuule tee 18 eramaja esimesel korrusel. 1949. aastast alates kuni tänaseni on asunud ühes ja samas majas ning samades ruumides. 1999. aasta kapitaalremondiga kaotati vaheseinad ja tekkis üks teenindussaal. See on hubane ja

Vastavatud Pirita raamatukogu sügisel 2003. Külli Kaunissaare foto

kodune, aga komplekteerimisega on raskusi, kuna riulid on raamatuid pingul täis. Ehk saab ka Merivälja raamatukogu endale tulevikus uued ja avarad ruumid, sest praegused ei vasta enam aja nõuetele.

Pirita raamatukogu alustas tööd 1947. aastal Merivälja teel hoones, mis on ammu lammutatud. Raamatukogu esimene asukoht jäi olümpiamängude eel laiendatud tee alla. Pärast on veel mitu korda kolitud. Viimastest ruumidest, Merivälja tee 24, oldi lootusetult välja kasvanud.

Raamatukogu asutamise algatus tuli tollaselt Tallinna Keskraamatukogu direktorilt Aleksander Sibulalt. Uhkustundega mai-

Pirita raamatukogu:

Metsavahi tee 19
tel.: 683 0955
e-post: pirita@tln.lib.ee

Lahtiolekuajad:

T, K, R 11–18
N 12–19
L 10–17

Ajalooline foto kunagisest Pirita raamatukogust Merivälja tee 16. Raamatukogu paiknes maja esimesel korrusel, vt. vasakpoolne uks ja aken. Hans Jürmani foto 11.04.1950.

nime, et esimene juhataja oli tuntud raamatukoguhoidja **Hans Jürman**.

Juba pikemat aega rippus õhus plaan laiendada ja renoveerida Pirita majandusgümnaasiumi hoonet. Juurdeehitatavasse tiiba planeeriti ka raamatukogule ruumid.

2002. aastal algas lõpuks ehitus, mis lõppes sel sügisel just kooliaasta alguseks. Samaaegselt valmis ka raamatukogu. 23. septembril avas Pirita raamatukogu uues asukohas ukсед. Ehitusprojekti ja sisekujunduse autor on arhitektibüroo "Stuudio 3".

Põrandapinda on varasemaga võrreldes kaks korda rohkem, s.o. 372 m². Ruumid on avarad, riiulid ja lauad heledad, sisustuses domineerib helekollane ja sinine.

Eraldi nurk on sisse seatud lastele: ilusad ümmargused oranžid lauad, sinised ja oranžid toolid. Avariilistel on kõige ees pispõnne ahvatlevad kirevad pildiraamatud. Kohapeal lugemiseks on tunduvalt rohkem kohti kui varem.

Kuna ruumid on ehitatud spetsiaalselt raamatukogule ja on igati tänapäevased, siis on mõeldud ka

liikumispuudega inimestele. Et varem asusime teisel korrusel, oli väikelastega emadel ja vanuritel raske meieni jõuda.

Ka raamatukogutöötajate töötingimused on paranenud. Nüüd on meil olemas avar puhkeruum kööginurga ja sinna juurde kuuluva köögitehnikaga.

Lugejateenindus toimub raamatukoguprogrammis INNOPAC, mis teadagi on palju kiirem ning mugavam. Tallinna Keskraamatukogu süsteemis on nüüd seitse raamatukogu, kus rakendatakse arvutiteenindust.

Kohe pärast avamist ilmnes koolilaste aktiivne huvi raamatukogu vastu, kuigi ka kooliraamatukogu sai uued toad samas korpuses. Ehkki oleme alles lühikest aega avatud, on lugejaks registreerinud hulk õpilasi, kes ei olnud meie lugejad eelmistes kitsastes oludes.

Aktiivselt kasutatakse laste lugemisnurka, kuhu kogunetakse pärast tunde. Loetakse raamatuid, õpitakse, mõni istub arvuti taga ja teeb internetis otsinguid, tüdrukud kodusid pärast käsitöötundi jõulusokke jne. Raamatukogus tahetakse olla ja meie – raama-

tukogu töötajad – rõõmustame selle üle, et on loodud suurepärase tingimused, et Pirita lapsed tahavad oma vaba aega meil veeta. Nii mõnigi laps lahkub koos laenatud raamatuga, kuigi ta seda ei plaaninud.

Pirita raamatukogu on küll üle läinud arvutiteenindusele, kuid me ootame innukalt aega, mil kõik Tallinna Keskraamatukogu harukogud töötavad ühtse raamatukoguprogrammi alusel. Siis on meil oma lugejatest ja kogudest täpne ülevaade: mitu raamatut on lugeja teistest raamatukogudest laenanud, kuhu on raamat tagastamata, millises raamatukogus on vajalik teavik kohal jms.

Ka Merivälja raamatukogus on alustatud aktiivset teavikute sisestamist INNOPAC-i, järgmisel aastal alustatakse elektroonilise laenutusega.

Hoolimata väikestest viperustest, mis paratamatult elektroonilise laenutuse sissetöötamise käigus tekivad, on lugejad meie uue raamatukoguga väga rahul.

Personalil tuleb vaid aktiivselt töötada ja näidata uutes tingimustes teenindamisel ja ürituste korraldamisel head taset.

UUS KOHT JA UUS KUUB

KÜLLI KAUNISSAAR

RR, vanemtoimetaja

23. septembril 2003
avati Pirita raamatukogu
Pirita majandusgümnaasiumi
kõrvaltiivas.

Info Pirita raamatukogu kolimisest uutesse ruumidesse jõudis minuni e-posti vahendusel. Järgmisel päeval leidsin oma postkastist ka tükitud reklaami.

Uudishimuliku inimese ja nimeetatud linnaosa elanikuna otsustasin vaatama minna.

Kes veel ei tea, siis nüüd asub raamatukogu Pirita majandusgümnaasiumi uues juurdeehitatud hoones. Keslinna poolt tulijale tunnike jalutuskäiku mööda mereranda või veerand tundi bussisõitu, kuni jõutakse Supluse pst. peatuseni Merivälja teel.

Vasakule jääb puude taha ranahoone, paremal vaatab umbes kolmesaja meetri kauguselt vastu koobaltröheline koolihoone.

Peauksest paremalt poolt möödudes viib tee uue majaosani. Isegi võõras leiab otsitava kergesti, sest läbi klaasseina paistavad raamaturiiulid juba kaugele. Läikiv klaaspind kõrgub ehitise nurgaosas ka ülespoole, näha on, et sisemuses uhkeldab stiilne keerdtrepp. Astmestik viib teisele korrusele – samas kohas asuvasse kooliraamatukogusse. See on aga üksnes teoreetiliselt nii, sest kahjuks ei luba turvameetmed praegu sealtkaudu kahel raamatukogul omavahel ühendust pidada.

Üksest sisenedes on esmamulje tänapäevane ja igati meeldiv. Et ruumi kaks välisseina on klaasist, on sisemuses piisavalt valgust ja ka õhku.

Vasakule jääb teeninduslett kahe töökohaga. Otse selle vastas,

Kahe töökohaga teeninduslett. Fotod: Külli Kaunissaar

saali sisemuses asub heledatel avariitulitel raamatuvara.

Samas on esiplaanil ka kaks pöördriiulit värskete ajalehtede ja ajakirjadega. Paremal pool, klaasseina kõrval, kuni keerdrepini, paiknevad lugemislauad.

Täiskasvanutele on mõeldud 14 lugejakohta. Tagaseinas on sisustatud aga lastenurk 24 kohaga.

Uudistajaid võtavad vastu lahkelt naeratav juhataja **Ülle Siska** ja kaks kibekiires tööhoos daami arvutite taga. Tegelikult on raamatukogus ette nähtud kaks ametikohta, kuid minu külastuse ajal on **Malle Järvele** ja juhatajale abiks ka üks noorem neiu. Seoses kolimisega oli palju kirjatööd.

Raamatukogu külastajatele on valminud väike slaidiprogramm,

mida ekskursiooni käigus ka demonstreeritakse.

Samas on ära toodud ka raamatukogu kasutamise reeglid – need on tänapäeval suhteliselt ranged, nagu igal pool mujalgi: lugejaks saamiseks või ka ümberregistreerimiseks on vaja isikut tõendavat dokumenti.

Väljaspool Tallinna elavatel inimestel tuleb maksta tagatisraha 200 krooni.

Slaidil on ka lugejakaardi näidis. Uue kaardi hind on 15 krooni, sooduskaart viis krooni (kaardi kaotajal tuleb maksta kahekordne tasu). Seda kaarti saab kasutada kõigis elektroonilise laenutusega harukogudes. Puudega inimestele on lugejakaart tasuta ja, erinevalt paljudest kultuuriasutustest, tões-

ti tagatud ka ratastooliga juurdepääs – nii riiulite ligi kui ka arvutite juurde.

Kasutamiseeskiri ütleb, et korraga võib laenata viis teavikut kuni kolmeks nädalaks. Raamatut võib pikendada kaks korda (ka telefoni teel), kui pole teisi soovijaid. Nõutaval kirjandusel on tähtaeg üks nädal. Punase punktikesega märgistatud raamatut võib aga kasutada vaid kohapeal.

Fikseeritud on ka lugeja vastutus: viivis 20 senti ühe trükise kohta iga hilinenud päeva eest. See ei ole just suur summa, kuid viie raamatu kohta tuleb juba üks kroon päevas.

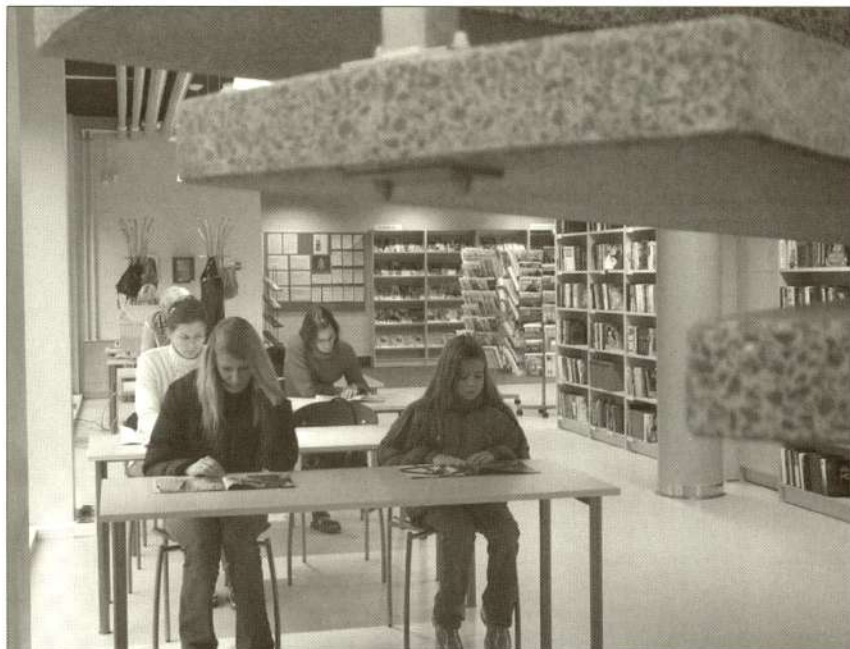
Tähtaja ületamisest teatatakse lugejale: tavakõne kolm krooni, mobiilile kümme krooni (olenevata kõne pikkusest), meeldetuletuskirja eest tasub samuti lugeja. Arvuti loeb viiviseid ja arvestus on juhataja sõnul täpne. Kui inimene ei taha maksta, siis keegi teda enam ei teeninda, ja seda ka ülejäänud seitsmes harukogus.

Nagu tänapäevases keskkonnas loomulik, on lugejate päralt ka kaks arvutit. Esimene tund interneti kasutusaega on tasuta, iga järgmine (kui pole järjekorda) kümme krooni. Siiski valitseb piirang, nimelt vaid kaks korda nädalas saab üks inimene ühe tunni tasuta. Ikka selleks, et internetti võiksid kasutada paljud. Samuti on väljatrükkimine ja paljundus tasulised teenused. Mängud-jutukad pole lubatud, mis on ka loomulik raamatukogu piiratud võimaluste puhul.

Peatselt loodetakse saada ka muusikakuulamise seadmed. Lisaks sellele on kavas hakata näitama lastele videoprogramme.

Tagaseinas on üleval lastejoonistuste näitus. Üks kord kuus töötab raamatusõprade klubi ning ilmub seinaleht. Lapsed aitavad juhendamisel raamatuid parandada ja kiletada.

Raamatukogul on säilinud ka oma esimene tempel. Seda hoidis pikki aastaid alles ja andis avamisel tagasi tuntud raamatukogunduse *grand old man* **Hans Jürman**, kes ise oli kunagi Piritra raamatukogu esimene juhataja.

Kuigi majandusgümnaasiumil on oma raamatukogu, tulevad õpilased meelsasti ka naabrite juurde.

Paljud võib-olla ei teagi seda, et raamatukogu oli kaheksas haruraamatukogu, mis Tallinnas Keskraamatukogu filiaalina loodi.

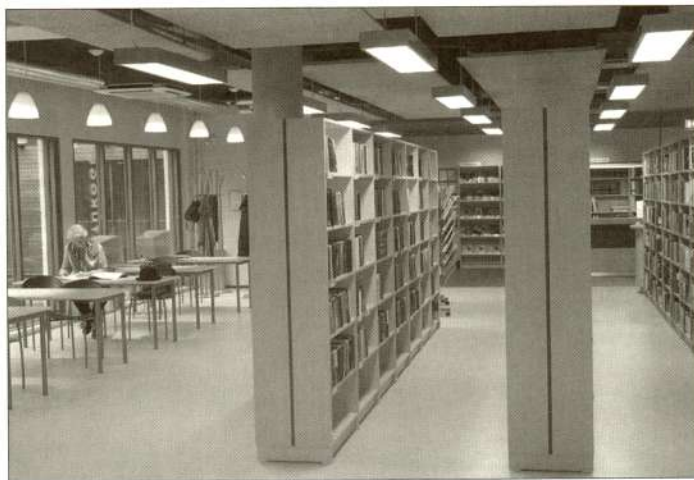
Hans Jürmani isa töötas tookord Pirital vanas puumajas Merivälja tee 16 apteegi juhatajana ja selle kõrvaltoas asus alates 1947. a. 18. septembrist ka raamatukogu. Siis oli Hans Jürmani sõnul raamatukogus üks töölaud, mõni tool, kolm-neli riiulit ning avamisel oli arvel vaid 990 raamatut. Lugejaid oli alla saja, 40–50 ringis.

Raamatukogu asutamise algatajatena nimetab ta kahte nime: Tallinna Keskraamatukogu direktor **Aleksander Sibul** tahtis luua

uusi haruraamatukogusid ja tema tuttav **Albin Strutzkin** suure Piritra entusiastina tuli appi ruumide otsimisel. Hiljem koliti paar maja edasi – Merivälja tee 20, kus olid veidi lahedamad tingimused.

50-ndate aastate alguses läks Piritra haruraamatukogu Tallinna Keskraamatukogu süsteemist Mererajooni haridusosakonna alluvusse ja hakkas kandma nime Tallinna Mererajooni II raamatukogu. Kui Hans Jürman 1953. aastal Piritra raamatukogust ära läks, oli arvel üle 10 000 trükise.

Seega on meie raamatukogu juba tublisti vanem kui paljud tema lugejad.

Külastaja märkab kohe, et selles raamatukogus on piisavalt valgust ja õhku.

ABIKS EHTAMISEL VÕI REMONTIMISEL

KAIE HOLM

Tallinna Keskraamatukogu direktor

1998. aastast alates on Tallinna Keskraamatukogu remontinud raamatukogu tarbeks varem muul otstarbel kasutatud ruume: võrkeelse kirjanduse osakond endistes pangaruumides, Kadrioru raamatukogu endistes muuseumiruumides, Laagna ja Kännukuke raamatukogu endistes lasteaedades, Männi raamatukogu kaupluses, Männiku raamatukogu algselt kooliks ehitatud majas, Paepealse raamatukogu kaupluseruumides, Torupilli raamatukogu laiendumis kaupluse arvel.

Oleme ehitanud ruumid kahele raamatukogule kooli juurdeehituse käigus (Nõmme ja Pirita raamatukogu), lisaks remontinud olemaolevaid hooneid (näiteks peamaja Estonia puiesteel ja Merivälja raamatukogu). Pärilise uue ehitise projekteerimisega tegeleb Keskraamatukogu esmakordselt seoses uue raamatukogu valmimisega Pääskülas.

Ühe raamatukoguhoone ehituse või remondi käimalükkamine sõltub raamatukogu omaniku, rahvaraamatukogu puhul siis kohaliku omavalitsuse suhtumisest, otsustest, töökorraldusest jms. Suurema raamatukogu puhul on raamatukogu juhtkond asjaga rohkem seotud ja tal on konkreetset ülesanded, väiksemate puhul kannab omanik põhiraskust. Just viimasel juhul peab raamatukogu juht või ehitusega seotud ülesandeid täitev töötaja endale selgeks tegema, mida raamatukogu tegelikult vajab, ning suutma seda ka omanikule selgitada. Vajadusel ka oma seisukohti kaitsma. Kindlasti ei ole see alati lihtne, omanik võib arvata,

et tema teab kõike kõige paremini, kuid raamatukogu juht ei tohiks lubada endale ette kirjutada, milline üks raamatukogu peab olema! Samas pole ka raamatukogul pääsu teatud kompromissidest.

Keskraamatukogul on tulnud mõnel juhtumil valida raamatukogu suuruse, asukoha jms. puhul halvemate hulgast parim, et saavutada mingitki arengut. Ideaali saavutamine pole alati võimalik.

Oma soovid ja vajadused tuleb põhjalikult läbi mõelda ja need on otstarbekas unustamise vältimiseks paberile panna.

Projekteerimise lähteülesanne peaks koosnema vähemalt järgmisest punktidest:

- üldosa – tellija, mida ehitatakse, kuhu jms.;

- olemasolev olukord – näiteks remondi korral ruumide kirjeldus vms.;

- planeeritavad tehnilis-majanduslikud näitajad – üldpinna suurus, tehniliste ruumide suurus jms.;

- üldnõuded – raamatukogu omanik peaks olema kursis projektdokumentatsiooniga. Rõhutada tuleks tuletõrjenormidega seonduvat, st. läbi mõelda tagavaraväljapääsudega seotud probleemid. Täidetud olgu tuletõrjenõuded, aga peame ka tagama, et kurikael ei pääseks raamatuga tagavaratee kaudu jooksu. Arhitekt peab mitmekordse maja renoveerimisel jälgima ka vahelagede ja seinte kandevõimet.

- ruumilahendus – st. ruumide suurus jms., samuti teatud nõuded sisekujundusele (mööbli pai-

Pööningul asuvad nüüd tööruumid.

gutus) ja tehnoloogiale (valamud, valgustus, lift). Võiks kirja panna, kuidas liigub töötaja, kuidas teavik, kuidas lugeja, see nn. tehnoloogia lahtikirjutamine näitab, kus kõrged lävepakud ei tohi takistada raamatukärude liikumist, kas tööruumide ja sisekoridoride ukseid tuleb varustada mingi valvesüsteemiga, kuidas saame vältida ummikuid lugejate liikumisteedel jms. Ära ei tohi unustada liikumispuudega inimesi.

- nõuded tehnosüsteemidele – elektri- ja veekulude mõõtmine, ventilatsiooniprobleemid, jahutussüsteem, tuletõrje- ja valvesüsteemid, põrandaküte teenindusala all ning samuti kõik telefonside, arvutivõrgu ja internetiga seonduv.

- lähteülesanne peab sisaldama ka töömahtude loetelu ja projektdokumentatsiooni kooskõlastamise, kuid need viimased kuuluvad rohkem omaniku valdkonda.

Iga raamatukogu on erinev ja uut raamatukogu projekteerides peab arvestama konkreetseid võimalusi.

Oluline on tasakaal kolme olulise tingimuse vahel:

- et raamatukogu oleks kasutajatele mugav;

- et raamatukogu võimaldaks töötajate tööd ja teenindust efektiivselt korraldada;

■ et raamatukogu hoone haldamine oleks ökonoomne.

Raamatukoguhoone peab olema atraktiivne ja sisenema kutsuv, liikumine nii väljast raamatukokku kui raamatukogu sees peab olema lihtne.

Teenindusala peab olema:

■ sisenedes hästi nähtav;
■ turvaline, et kontrollida lugeja käitumist ja kaitsta teavikuid;

■ paindlik ja mitmekesine oma valikuvõimalustes;

■ hästi organiseeritud, et võimaldada sobilikku suhet raamatu ja lugeja vahel ning aidata kaasa kogude efektiivsele kasutamisele jpm.

Vt. Wim M. Renes. *Flexibility is that all?* - <http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/129-103e.htm>

Projektide tegemisel oleme kohanud erinevaid arhitekte. Tavaliselt puutub arhitektuuribüroo raamatukogu projekteerimisega kokku esimest korda. Eesti väiksusust arvestades on muidugi mõeldamatu, et mõni arhitekt spetsialiseeruks ainult raamatukogudele.

Praegu kulub iga uue remondi või ehituse puhul märkimisväärne aeg raamatukogu ja tema tegevuse seletamisele. Oma negatiivse jälje jätab riigihangete korral odavama projekti valimine, sest võitjaks võib osutuda mitte kõige tugevam arhitekt või sisekujundaja – odava hinna taga võib peituda raamatukogu tehnoloogia napp tundmine.

Tulemuslik on arhitekti (ka sisekujundaja) ja raamatukogu üksteise soove arvestav koostöö. Kindlasti ei saa raamatukogu oma nõudmistega arhitekti või sisekujundaja nägemust lämmatada või hakata ise projekteerima, samas peaks ka arhitekt mõistma, et raamatukogutöötajad teavad kõige paremini, kuidas raamatukogu toimib, ja et just nemad hakkavad selles majas iga päev toimetama. Arhitekti usaldamine on ülimalt tähtis.

Raamatukogule on väga oluline, et arhitekt tutvustaks nimelt kõiki uusi lahendusi (ventilatsioon, vee-segistid, jahutus- ja küttesüsteemid, valgustus), hindaks materjalikulu.

Tallinna KRK renoveerimine 2001.
Liftišaht

Tellijal ei pruugi ju kõige parema tahtmise juures ehituse spetsiifikat tunda ja teada. Kahjuks leidub arhitekte, kes ei suuda tellijat mõista, kes peavad tellijat rumalaks, arhitekti kui kunstniku ideede pidurdajaks. Üldjuhul tuleks siiski püüda luua vastastikune usalduslik koostöösuheline ning leida kompromiss arhitekti idee ja raamatukogu tegelike vajaduste vahel.

Kui projekteerijad ise eksploatatsioonikuludele aktiivselt tähelepanu ei pööra või ei tutvusta neid, siis peaks raamatukogu vastavaid arvutusi nõudma. Neid on vaja raamatukogu eelarve planeerimiseks.

Kõige argisemad näited halduskuludest on seotud hilisema koristamisega. Näiteks tuleb teada, millega on võimalik sisekujundaja valitud põrandakatet iga päev puhastada, millist sügavpuhastust ja kui sageli kate vajab. Arvestades raamatukogu põrandakatete koormust, tuleb valida sobiv materjal. See ei tohi olla libe, samas peab olema kergesti puhastatav. Samuti tuleb põrandakatte värvi valikul leida kompromiss sisekujundajaga, sest arvestada tuleb nii poriilmaga kui ka teadmisesega, et esimese tunni jooksul käib sadakond inimest üle põranda.

Ka tasub uurida, milliseid värve kasutatakse seintel, kas ja millega

on neid võimalik hiljem puhastada. Ja muidugi jälle värvitoonid, sest tuleb silmas pidada, et seinad näeksid enne avamist, aga ka hiljem, pärast pesemist, head välja.

Hilisemate segaduste ja valesti mõistmise vältimiseks peaks ülalnimetatud raamatukogupoolsed nõuded lähteülesandes lihtsalt lahti kirjutama, mis ei pruugi küll alati lõpptulemuse kvaliteeti või soovitud tagada.

Üks alatine valukoht on valgustus. Kuigi on olemas valgustugevuse normid ruumirühmade kaupa, kus on toodud ka normid raamatukogudele töökohtadel ja riulite vahel, on meie kogemus näidanud, et need normid ei ole piisavad.

Samuti jälgige tähelepanelikult valgustustugevuse mõõtmist, sest kui on vaja mingi valgustugevus saada, siis see ka saadakse. Valgustugevuse mõõtmine peab toimuma pimedal ajal, mil loomulik valgus tulemust ei mõjuta ja selle mõõtmise juures tuleks ise olla.

Probleeme ilmneb ka ventilatsiooni projekteerimisel, sest see kipub just lugemissaalides nõrgaks jääma ning õhu puhked satuvad tihti otse töötajate kohale.

Omaette teema on raamatukogu projekti elluviimine ehk hoonde ehitamine või remont.

Tasub nõuda regulaarsete ehituskoosolekute korraldamist (ka korralikke protokolle) ja ise neil alati osaleda, ka siis, kui seal arutatu tundub võõras ja raamatukogu mitte puudutav. Vaid nii saab raamatukogu sekkuda õigeaegselt esilekerkivate muudatuste lahendamisse ja teha ise vajalikke parandusi. Samuti on see kõige tulemuslikum viis ehituse käiguga kursis olemiseks.

Kogu ehitamise aja tuleb silmad-kõrvad lahti hoida, sest keegi ei taha oma vigu tagantjärele tunnustada ning garantiiremondi ajal on juba tunduvalt raskem ehitajale nõudmisi esitada.

Hea tulemuse saamiseks tasub raamatukogu juhil olla ühelt poolt avatud ja koostöövalmis partner, teiselt poolt aga järjekindel nii info nõudmisel kui oma seisukohtade kaitsel.

RIKS – RISK VÕI ÕIGE VALIK?

JAANA HANSING

Valga KRK teenindusosakonna juhataja

Aastal 1997 alustas Valga Keskraamatukogu tööd raamatukogundusliku tarkvaraprogrammiga *Kirjasto 3000*.

Ajaks, mil suurem osa Valga KRK kogudest oli sisestatud elektronkataloogi ning jõutud üle minna ka arvutilaenule, selgus, et programmi arendamisega enam ei tegelda ja hakati rääkima rahvaraamatukogudes kasutatava *Kirjasto 3000* vahetamisest hoopis tänapäevasema tarkvara vastu.

Valga KRK töötas *Kirjasto 3000*-ga ühtekokku kuus tänuväärset aastat. Siis sundisid *Kirjasto's* esinevad probleemid, mis süvenesid hooga kirjade konvertimise tõttu Eesti suuremate raamatukogude koondkataloogist (ELNET-i US-FIN-i konverteri kasutamine), meidki mõtlema programmi vahetamisele. Lisaks muutusid sagedaste *Kirjasto* rikete tõttu rahuolematuks ka meie lugejad. Lõpliku tõuke otsustamiseks andis andmebaasi sisestatud paari nädala töö kaotamine ja tõsiasi, et meie andmebaas ei olnud lugejate jaoks internetis nähtav.

Tähtaeg, millal uuele tarkvarale üle minna, sai määratud, lahtiseks jäi veel programmi valik. Valida oli meil kahe uue toote vahel: firma "Urania" tarkvaraprogrammi URRAM ja firma "Deltamar" toote RIKS vahel.

Tarkvaraprogrammi URRAM arenguga hoidsime end kursis põhiliselt Tartu Maakonna Keskraamatukogu vahendusel. "Deltamari" RIKS-i uurisime peamiselt nende demoversiooni kaudu. Ka olid mõlemad firmad korraldanud tootetutvustusi.

Valikut teha oli keeruline, sest programmi ei valinud me mitte ainult keskraamatukogu, vaid terve maakonda silmas pidades.

Paljudel rahvaraamatukogudel

sai programmi valikul määravaks finantskülg, URRAM-i valinud raamatukogusid lubas rahaga toetada Kultuuriministeerium. Valga Keskraamatukogu aga otsustas, et programmi valimisel ei lähtu me mitte ainult rahast, vaid eelkõige ikka programmist ja tema pakutavatest võimalustest. Valiku tegemisel oli abiks ka Omavalitsuste Liidu esindus. Kuna eesmärgiks oli ühtne maakondlik andmebaas, siis olid ka omavalitsuste juhid tehtavast valikust huvitatud ja osalesid aktiivselt läbirääkimistel.

Omavalitsuste Liidu poolehoidu kujundas suuresti programmide igakuise hooldustasu suurus, RIKS-i puhul kujunes see läbirääkimiste käigus soodsamaks.

Võib ka öelda, et otsustavaks kujunes RIKS-i arendusmeeskonna igakülgne koostöövalmidus, usaldusväärsus ja valmisolek rahalisteks läbirääkimisteks.

Raamatukogutarkvara RIKS valiku positiivseks pooleks, lähtudes raamatukoguhoidjast, said inventuuri tegemise võimalus, paindlik statistika, RIKS-i arendusmeeskonna telefonitugi ja mugav bibliokirjete importimine, sealhulgas ka venekeelsete kirjade probleemideta importimine, mis Valga Keskraamatukogule on eriti oluline (oleks vaid venekeelse kirjanduse bibliokirjeid ELNET-i koondkataloogis rohkem). Bibliokirjeid on võimalik importida ka teistelt RIKS-i kasutatavelt raamatukogudelt.

Ka tundus RIKS kiiremini arenevat kui URRAM. Igal juhul kujunes valik RIKS-i kasuks üksmeelseks.

Salamahti võib lisada, et RIKS-i tulek tähendas töötajatele ka uute korralike arvutite saamist (mida muidu ehk lähemal ajal ei oleks

juhtunud), sest vanemad arvutid pärinesid meil veel 1997. aastast – õnneks ei võtnud nii vana riistvara uut tarkvaraprogrammi vastu.

Uue programmi üle on põhjust igati rõõmustada ka Valga KRK lugejatel-klientidel. Et raamatukogu andmebaas oleks internetis kõigile nähtav, ostsime lugejatele mõeldud veebipõhise, reaajas muutuva RIKSWEB+. Algust on tehtud ka lugejatele PIN-koodide jaotamisega.

Töötame RIKS-iga mitmendat kuud ja oleme oma valikuga väga rahul. Pisut muret tundsimise alguses *Kirjasto'sse* sisestatud andmete RIKS-i konvertimise pärast, sest mõni *Kirjasto 3000* URRAM-i vastu vahetanud raamatukogu kurtis tekkinud probleemide üle veel aasta hiljemgi. Sestap olimegi programmi vahetuse plaaninud raamatukogu remondi ajaks, kui maja oli lugejatele suletud. Meie mure olid õnneks alusetu, andmete konvertimine RIKS-i kulges tänu RIKS-i meeskonnale kiirelt ja valutult.

RIKS-i areng on olnud hoogne ja vastavuses klientide soovidega. Praegu programmile kriitilisi muudatusi ja täiendusi ei plaanita. Küll aga täiendatakse olemasolevat klientide ettepanekutest lähtuvalt. "RIKS-i poisid" reageerivad meie ettepanekutele kiiresti, uuendused-täiendused on tehtud tavaliselt juba samal päeval, kui oleme selleks soovi avaldanud.

Valga KRK on oma eluga igati rahul. Või ehk siiski, üleminekut RIKS-ile plaanib küll peatselt mitu maakonna raamatukogu, aga ka internetiseerimist ootab veel mitu külaraamatukogu – seega on maakondliku andmebaasini veel pikk tee.

RAAMATU- KOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS

6/2003

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUTÜÜBID

585. **Annual report of the Librarian of Congress** : for the fiscal year ending September 30, 2002. Washington, 2003. 251 p. Sisaldab reg. RR.

586. **The British Library** : thirtieth annual report and accounts 2002/2003. London, 2003. 64 p. RR.

587. **Det Kongelige Bibliotek** : Årsberetning 2002. København, [2003]. 215 p. Kokkuvõte ingl. keeles. RR.

588. **Koninklijke Bibliotheek** : strategic plan 2002-2005. The Hague, 2002. 32 p. RR.

589. **The National Library** tradition and contemporaneity. Warszawa, 2001. 122 p. (Polish libraries today ; vol. 5). RR.

590. **Zentralbibliothek Zürich**. 34. Bericht der Zentralbibliothek Zürich 2000-2002. Zürich, 2003. 36 s. RR.

591. **Brendtson, M.** The role of public library as a space for the future // Scand. Publ. Libr. Quart. Vol. 36 (2003) no. 3, p. 8-13. ERÜ, RR.

592. **Collins, K.** Patrons, processes, and the profession : comparing the academic art library and the art museum library // Journal of Library Administration. Vol. 39 (2003) no. 1, p. 77-89. RR.

593. **Craig, S.** Survey of current practices in art and architecture libraries // Journal of Library Administration. Vol. 39 (2003) no. 1, p. 91-107. RR.

594. **Curry, A. a.o.** Canadian federal prison libraries : a national survey // J. of Librarianship and Inform. Sci. Vol. 35 (2003) no. 3, p. 141-152. RR, TTÜ.

595. **De Beer, J. F.** National libraries around the world, 2001-2002 : a review of the literature // Alexandria. Vol. 15 (2003) no. 2, p. 69-109. RR.

596. **Hilz, H.** Hundert Jahre Bibliothek des Deutschen Museums Forschungsbibliothek für Naturwissenschafts- und Technikgeschichte // Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Jg. 50 (2003) H. 5, S. 260-268. RR, TÛ.

597. **Lilja, J.** Erikoiskirjastot yhteistyökeskustelussa // Signum. Vsk. 36 (2003) nro 5, s. 112-113. EAR, RR, TTÜ, TÛ.

598. **Tuohiniemi, J.** Musiikkikirjastot muutosten pyörteissä : IAML:n kokous Tallinnassa // Signum. Vsk. 36 (2003) nro 6, s. 146-148. EAR, RR, TTÜ, TÛ.

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

599. **Noah, C. B. ; Braun, L. W.** The browsable classroom : an introduction to e-learning for librarians. New York ; London, 2002. VII, 171 p. (Neal-Schuman netguide series). Sisaldab bibliogr., reg. TTÜ.

600. **Benedetti, J. M.** Managing the small art museum libraries // Journal of Library Administration. Vol. 39 (2003) no. 1, p. 23-44. RR.

601. **Cox, A. ; Patric, K. ; Abdullah, R.** Seeding a community of interest : the experience of the knowledge library project // ASLIB Proceedings. Vol. 55 (2003) no. 4, p. 243-252. TTÜ.

602. **Gerding, S. R.** Training technology trainers : lessons from the river // Computers in Libraries. Vol. 23 (2003) no. 8, p. 14-17. RR.

603. **Lillard, L. L. ; Wales, B. A.** Strengthening the profession : educator and practitioner collaboration // Journal of Academic Librarianship. Vol. 29 (2003) no. 5, p. 316-319. RR, TTÜ.

604. **Loughridge, B.** Life after Sheffield : follow-up studies of Master graduates // J. of Librarianship and Inform. Sci. Vol. 35 (2003) no. 3, p. 165-170. RR, TTÜ.

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSMUSED

574. **Convergence on Memory Institutions** : Finnish-Italian Seminar of Collaboration of Libraries, Archives and Museums in the Organization of Knowledge, Villa Lante, Rome, 14-16 November 2002. Helsinki, 2003. s. 61-104. (Signum ; vol. 36, no. 4). EAR, RR, TÛ, TTÜ.

575. **Gorman, M.** Our enduring values : librarianship in the 21st century. Chicago ; London, 2000. IX, 189. TTÜ.

576. **Lidman, T.** Om bibliotek och boksamlingar : artiklar i urval. Stockholm, 2003. 128 p. (Acta Bibliothecae Regiae Stockholmiensis ; LXX). Tekst inglise, rootsi keeles. Sisaldab T. Lidmani bibliogr. RR.

577. **Pedley, P.** Essential law for information professionals. London, 2003. p. XVIII, 222. Sisaldab bibliogr., reg. RR.

578. **Cadd, E. ; Oppenheim, C. ; Proberts, S.** RoMEO studies 1 : the impact of copyright ownership on academic author self-archiving // Journal of Documentation. Vol. 59 (2003) no. 3, p. 243-277. TTÜ.

579. **Cadd, E. ; Oppenheim, C. ; Proberts, S.** RoMEO studies 3 : how academics expert to use // J. of Librarianship and Inform. Sci. Vol. 35 (2003) no. 3, p. 171-187. RR, TTÜ.

580. **Halle, A.** Wissenschaftliche Publikationskultur und Hochschuleverlage // Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Jg. 50 (2003) H. 5, S. 243-250. RR, TÛ.

581. **McDonald, J. ; Bolland, K.** Collaboration and resource sharing in and from the South Pacific : the National Library of New Zealand // Interlending & Document Supply. Vol. 31 (2003) no. 2, p. 117-122. TTÜ.

RAAMATU JA RAAMATUKOGUNDUSE AJALUGU

582. **Censorship** and the control of print in England and France 1600-1910. Winchester, 1992. XII, 154 p. Bibl. art. lõpus. Sisaldab reg. RR.

583. **Jochum, U.** Kleine Bibliotheksgeschichte. 2., durchges. und bibliogr. erg. Aufl. Stuttgart, 1999. 232 S. (Universal-Bibliothek ; Nr. 8915). Sisaldab bibliogr., reg. RR.

584. **Kwakkel, E.** A new type of book for a new type of reader : the emergence of papier in vernacular book production // The Library : the Transactions of the bibliographical Society : 7th series. Vol. 4 (2003) no. 3, p. 219-248. RR.

605. **McCleskey, S. E.** Staffing standards and core competencies an academic art and architecture departmental libraries : a preliminary study // *Journal of Library Administration*. Vol. 39 (2003) no. 1, p. 1-21. RR.

606. **Ruokonen, K.** Kiehtova, kielletty vai iloton : kirjastoista kirjoitettua // *Signum*. Vsk. 36 (2003) nro 5, s. 129-133. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

607. **Ward, D. M. ; Dowski, C. A.** Training M.L.S. students to catalog : lessons from the river // *Computers in Libraries*. Vol. 23 (2003) no. 8, p. 22-25. RR.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

608. **Griebel, R.** Etatbedarf universitärer Bibliothekssysteme : ein Modell zur Sicherung der Literatur- und Informationsversorgung an der Universitäten. Frankfurt am Main, 2002. 190 S. (*Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie ; Sonderheft 83*). TTÜ.

609. **McKay, D.** Effective financial planning for library and information services. 2nd ed. London, 2003. XI, 114 p. (Know how guides). Sisaldab reg. RR.

610. **Rowley, J.** Information marketing. Aldershot, Hants, England ; Burlington, VT [etc.], 2001. XV, 196 p. Bibl. peatükkide lõpus. Sisaldab reg. RR.

611. **Sáez, E. E. de.** Marketing concepts for libraries and services. 2nd ed. London, 2002. XVI, 224 p. Sisaldab bibliogr., reg. RR.

*

612. **Chig, S. H. ; Poon, P T. W. ; Huang, K. L.** Managing the effectiveness of the library consortium : a core values perspective on Taiwn e-book Net // *Journal of Academic Librarianship*. Vol. 29 (2003) no. 5, p. 304-315. RR, TTÜ.

613. **Laitinen, M. ; Häkkinen, T.** Tieteellisten kirjastojen yhteistilastotietokanta käyttöön // *Signum*. Vsk. 36 (2003) nro 5, s. 114-115. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

614. **Martin, R. S.** National planning for library and information services in the US : the role of the US Institute of Museum and library services // *Alexandria*. Vol. 15 (2003) no. 2, p. 111-119. RR.

615. **Stumpf, F. F.** Centralized cataloging processing for public library consortia // *The Bottom Line : Managing Library Finances*. Vol. 16 (2003) no. 3, p. 93-99. TTÜ.

616. **Zhang, Y. W.** Measurement and assessment of networked resources and services in academic libraries // *The Serials Librarian*. Vol. 43 (2003) no. 3, p. 71-82. RR.

STANDARDIMINE

617. **Informatsioon ja dokumentatsioon.** Rahvusvaheline raamatukogustatistika : = Information and documentation. International library statistics. Tallinn, 2003. II, 74 lk. (Eesti standard ; EVS-ISO 2789 : 2003). Sisaldab bibliogr., reg. EAR, RR, TÜ.

KOMPLEKTEERIMINE

618. **Flowers, J. L.** Negotiations with library materials vendors : preparation and tips // *The Bottom Line : Managing Library Finances*. Vol. 16 (2003) no. 3, p. 100-105. TTÜ.

KIRJELDAMINE

619. **Anglo-American** cataloguing rules : 2003 update. 2nd ed., 2002 revision. Chicago ; Ottawa ; London, 2003. 1 kd. (irdlehraamat). Sisaldab bibliogr., reg. RR.

*

620. **Bradley, C. J.** Classifying and cataloguing music in American libraries : a historical overview // *Catalog-*

ing & Classification Quarterly. Vol. 35 (2003) no. 3/4, p. 467-481. RR.

621. **Lawrence Simpson Guthrie II.** Monastic cataloging and classification and the beginning of "Class B" at the Library of Congress // *Cataloging & Classification Quarterly*. Vol. 35 (2003) no. 3/4, p. 447-465. RR.

622. **Lubas, R. L.** The evolution of bibliographic control of maps // *Cataloging & Classification Quarterly*. Vol. 35 (2003) no. 3/4, p. 437-446. RR.

623. **Russell, B. M.** Description and access in rare books cataloging : a historical survey // *Cataloging & Classification Quarterly*. Vol. 35 (2003) no. 3/4, p. 491-523. RR.

624. **Smiraglia, R. P.** The history of "The Work" in the modern catalog // *Cataloging & Classification Quarterly*. Vol. 35 (2003) no. 3/4, p. 553-567. RR.

625. **Walravens, H.** serials cataloguing in Germany : the historical development // *Cataloging & Classification Quarterly*. Vol. 35 (2003) no. 3/4, p. 541-551. RR.

KATALOOGID

626. **Burke, G. ; Germain, C. A. ; Van Ullen, M. K.** URLs in OPAC : integrating or disintegrating reseach libraries' catalogs // *Journal of Academic Librarianship*. Vol. 29 (2003) no. 5, p. 290-297. RR, TTÜ.

KOGUD

627. **Hardin, P.** Integrating the digitization of visual resources into library operations // *Journal of Library Administration*. Vol. 39 (2003) no. 1, p. 45-55. RR.

628. **Henri, J. J.** Management, public service, and access issues : serving special collections an an architecture branch library // *Journal of Library Administration*. Vol. 39 (2003) no. 1, p. 57-76. RR.

629. **Johns, C.** Collection management strategies in a digital environment // *The Serials Librarian*. Vol. 43 (2003) no. 3, p. 83-87. RR.

630. **Piazzoni, A. M.** The Vatican Library and its manuscripts : between the past and the future // *Alexandria*. Vol. 15 (2003) no. 2, p. 121-133. RR.

KOGUDE HOID

631. The **strategic** stewardship of cultural resources : to preserve and protect. Part I, II. Papers from the Library of Congress Symposium "To preserve and and Protect : the Strategic Stewardship of Cultural Resources". New York, 2003. XIII, 201 p. (*Journal of Library Administration ; vol. 38, nos 1/2 , 3/4, 2003*). RR.

*

632. **Adamo, M.** a.o. Susceptibility of cellulose to attack by cellulolytic microfungi after Gamma irradiation and ageing // *Restaurator : International Journal for the Preservation of Library and Archival Material*. Vol. 24 (2003) no. 3, p. 145-151. Kokkuvõte prantsuse ja saksa keeles. RR.

633. **Gang Chen ; Kyoko Saito Katsumata ; Masamitsu Inaba.** Traditional Chinese papers, their properties and permanence // *Restaurator : International Journal for the Preservation of Library and Archival Material*. Vol. 24 (2003) no. 3, p. 135-144. Kokkuvõte prantsuse ja saksa keeles. RR.

634. **Howes, R.** After the disaster : drawing up the insurance claim // *ASLIB Proceedings*. Vol. 55 (2003) no. 3, 181-187. TTÜ.

635. **Moropoulou, A. ; Zervos, S.** The immediate impact of aqueous treatments on the strength of paper // *Restaurator : International Journal for the Preservation of*

Library and Archival Material. Vol. 24 (2003) no. 3, p. 160-177. Kokkuvõte prantsuse ja saksa keeles. RR.

636. **Rakotonirainy, M. S. ; Heraud, C. ; Lavedrine, B.** Influence of pH and alkaline reserve of paper on the growth of some filamentous fungi // *Restaurator : International Journal for the Preservation of Library and Archival Material*. Vol. 24 (2003) no. 3, p. 152-159. Kokkuvõte prantsuse ja saksa keeles. RR.

637. **Sobucki, W. ; Drewniewska-Idziak, B.** Survey of the preservation status of the 19th and 20th century collections at the National Library in Warsaw // *Restaurator : International Journal for the Preservation of Library and Archival Material*. Vol. 24 (2003) no. 3, p. 189-201. Kokkuvõte prantsuse ja saksa keeles. RR.

638. **Streatfeild, R. ; Kaag, C. S.** It's a wrap (part 1) : coping with a binding budget cut by using shrinkwrap as a storage alternative for serials // *The Serials Librarian*. Vol. 43 (2003) no. 3, p. 59-70. RR.

639. **Sundholm, F. ; Tahvanainen, M.** Paper conservation using aqueous solutions of calcium hydroxide / methyl cellulose : 2. the influence of accelerated ageing temperature on properties of treated paper // *Restaurator : International Journal for the Preservation of Library and Archival Material*. Vol. 24 (2003) no. 3, p. 178-188. Kokkuvõte prantsuse ja saksa keeles. RR.

LUGEJATEENINDUS

640. **Libraries** without walls. 4 : the delivery of library services to distant users : proceedings of a international conference held on 14-18 September 2001, organized by Centre for Research in Library and Information Management (CERLIM), Manchester Metropolitan University. London, 2002. XI, 299 p. Bibliogr. art. lõpus. Sisaldab reg. RR.

*

641. **Arte, A.** a.o. Web-based document delivery system for scientific information management in Italian research libraries // *Interlending & Document Supply*. Vol. 31 (2003) no. 2, p. 111-116. TTÜ.

642. **Baker, D.** Document delivery : a new paradigm? // *Interlending & Document Supply*. Vol. 31 (2003) no. 2, p. 104-110. TTÜ.

643. **Gatenby, J.** Inter-library loans and document delivery via EUCAT : a new PICA/OCLC initiative // *Interlending & Document Supply*. Vol. 31 (2003) no. 2, p. 129-129. TTÜ.

644. **Line, M.** A matter of terminology : from ILL and DD to RDS // *Interlending & Document Supply*. Vol. 31 (2003) no. 2, p. 147-148. TTÜ.

645. **Puputti, M.** Käyttävyytutkimuksella kehittämiselle suuntaa // *Signum*. Vsk. 36 (2003) nro 6, s. 142-145. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

646. **Rasinkangas, P. ; Kytömäki, P.** Palvelun laatu esille kansainvälisen vertilevan tutkimuksen avulla // *Signum*. Vsk. 36 (2003) nro 6, s. 135-141. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

647. **Rowse, M.** Individual article supply : some strategic directions // *Interlending & Document Supply*. Vol. 31 (2003) no. 2, p. 86-93. TTÜ.

LUGEMINE

648. **Elkin, J. ; Train, B. ; Denham, D.** Reading and reader development : the pleasure of reading. London, 2003. XII, 241 p. Bibliogr. peatükkide lõpus. Sisaldab reg. RR.

BIBLIOGRAAFIA JA INFOTÖÖ

649. **Duckett, P. ; Walker, P. ; Donnelly, C.** Know it

all, find it fast : an A-Z source guide for the enquiry desk. London, 2002. XVII, 340 p. RR.

650. **Pantry, S. ; Griffiths, P.** Creating a successful e-information service. London, 2002. XIII, 169 p. Sisaldab bibliogr., reg. RR.

*

651. **Gordon, R. S.** Relevant yesterday, relevant tomorrow - but how to stay relevant today? // *Computers in Libraries*. Vol. 23 (2003) no. 9, p. 10-12, 47. RR.

652. **Syré, L. ; Wiesenmüller, H.** Die Virtuelle Deutsche Landesbibliographie : Metasuchmaschine für Landes- und Regionalbibliographien // *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie*. Jg. 50 (2003) H. 5, S. 251-259. RR, TÜ.

653. **West, J.** The librarian is in, and online! // *Computers in Libraries*. Vol. 23 (2003) no. 9, p. 14-17. RR.

INFOTEADUS

654. **Information** and IT literacy : enabling learning in the 21st century. London, 2003. IXI, 248 p. Bibliogr. peatükkide lõpus. Sisaldab reg. RR.

*

655. The **British** Internet Project : inaugural survey findings // *ASLIB Proceedings*. Vol. 55 (2003) no. 4, p. 203-216. TTÜ.

656. **Foster, A. ; Ford, N.** Serendipity and information seeking : an empirical study // *Journal of Documentation*. Vol. 59 (2003) no. 3, p. 321-340. TTÜ.

657. **Furner, J.** Little book, big book : before and after *Little science, big science* : a review article, part 2 // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* Vol. 35 (2003) no. 3, p. 189-201. RR, TTÜ.

658. **Kautto, V.** Tutkielmaoppaiden neuvot tieteellisen kirjallisuuden valinnasta ja käytöstä // *Informaatiotutkimus*. Vsk. 22 (2003) nro 3, s. 95-101. RR.

659. **Niemelä, R.** Tiedonhakinnan epävarmuus ja hallinta : opettajaläkeläsitien arkielämän tiedonhankinnan tarkastelua // *Informaatiotutkimus*. Vsk. 22 (2003) nro 3, s. 77-86. RR.

660. **Søndergaard, T. F. ; Andersen, J. ; Hjørland.** Documents and the communication of scientific scholarly information : revising and updating the UNISIST model // *Journal of Documentation*. Vol. 59 (2003) no. 3, p. 278-320. TTÜ.

661. **Tuominen, K.** Tarvitaanko verkkodokumenttien kuvailussa käsityötä? // *Informaatiotutkimus*. Vsk. 22 (2003) nro 3, s. 87-94. RR.

662. **Vikman, I. ; Huotari, M.-L.** Tietoyhteiskuntastrategioiden toteuttaminen Suomen yleisissä kirjastoissa // *Informaatiotutkimus*. Vsk. 22 (2003) nro 3, s. 68-76. RR.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOOGIA

663. **Chowdhury, G. G. ; Chowdhury, S.** Introduction to digital libraries. Londn, 2003. XV, 359 p. Sisaldab bibliogr., reg. RR.

*

664. **Cook, A. ; Dowling, T.** Linking from index to primary source : the OhioLINK Model // *Journal of Academic Librarianship*. Vol. 29 (2003) no. 5, p. 320-326. RR, TTÜ.

665. **Hormia-Poutanen, K.** Kansallisen elektronisen kirjaston, FinELibin arviointi. Arviointin tulokset ja vaikuttavuus // *Signum*. Vsk. 36 (2003) nro 5, s. 108-111. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

The Acquisition Journal. – USA. – RR.
 Biblioteconomie. – Rumeenia. – RR.
 Bibliothek. Forshung und Praxis. – Saksamaa. – TÜ
 Bibliotheksforum Bayern. – Saksamaa. – RR.
 Cataloging & Classification Quarterly. – USA. – RR.
 Collection Management. – USA. – TTÜ
 Helsinki University Library Bulletin. – Soome. – RR.
 Information Technology and Libraries. – USA. – EAR.
 Journal of Internet Cataloging. – USA. – RR.
 Journal of Library Administration. – USA. – RR.

Library Resources and Technical Services. – USA. – TÜ.
 Library : the Transactions of the Bibliographical Society. – Suurbritannia. – RR.
 Library Trends. – USA. – RR.
 Mitteilungen ABDOS. – Saksamaa. – EAR.
 Newsletter to European Health Librarians. – Belgia. – RR.
 The Reference Librarian. – USA. – RR.
 The Yale University Library Gazette. – USA. – RR.

Müügil

RAAMATUKOGUSTATISTIKA EESTI STANDARD

EVS-EN ISO 2789:2003 "Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika"

Alates 2004. aastast tuleb raamatukogudel statistiliste andmete kogumisel juhinduda Eesti standardist EVS-EN ISO 2789:2003 ja vastavast statistilise aastaaruande juhendist.

Eesti standard sisaldab rahvusvahelise standardi ISO 2789:2003 *Information and documentation – International library statistics* ingliskeelse teksti tõlke eesti keelde, rahvusvaheline standard on muudatusteta võetud kasutusele ka Euroopa standardina.

See standard sisaldab juhiseid raamatukogu- ja infoteenuste osutajaile raamatukogustatistika kogumiseks ja esitamiseks eesmärgiga:

- esitada andmeid riiklikuks ja rahvusvaheliseks statistiliseks aruandluseks

- tagada riikidevaheline vastavus nende statistiliste näitajate esitamisel, mida raamatukogude juhid sageli kasutavad, ent mida rahvusvahelised aruanded ei hõlma

- edendada statistika kasutamise häid tavasid raamatukogu- ja infotöö korraldamisel

- täpsustada andmete esitamist vastavalt standardi ISO 11620 nõuetele.

EVS-EN ISO 2789:2003 sisu:

- 1 KÄSITLUSALA
  - 2 NORMATIIVVIITED
  - 3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED
  - 4 STATISTIKA KASUTUSVÕIMALUSED, KASU JA PIIRANGUD
  - 5 STATISTILISTE ANDMETE ESITAMINE
  - 6 STATISTILISTE ANDMETE KOGUMINE
- Lisa A (normatiivlisa) Elektrooniliste raamatukoguteenuste kasutamise mõõtmine

Lisa B (normatiivlisa) Täiendava statistilise analüüsi jaoks soovitatavad kategooriad
 Lisa C (normatiivlisa) Ekstrapoleerimine
 Bibliograafia
 Terminite tähestikregister

Jaotised 3 ja 6 moodustavad standardi põhiosa. Jaotises 3 antakse määratlused enamikule elementidele, millest raamatukogutöö ja -teenus koosnevad. Jaotises 6 soovitatakse, kuidas neid elemente loendada. Täieliku ülevaate saamiseks peavad standardi kasutajad tutvuma mõlema jaotisega.

Elektroonilisi ressursse ja teenuseid käsitlevates standardijaotistes peab standardi kasutaja eriti silmas pidama lisas A toodud olulisi selgitusi ja juhiseid.

Täielikumaks analüüsiks on lisas B kirjeldatud mitmeid täiendavaid näitajaid, mis on olulised ainult mõnele raamatukogutüübile. Eelnimetatud lisa eesmärk on tagada, et statistiliste andmete kogumisel kasutatakse ühtesid ja samu määratlusi ning meetodeid.

Lisa C on uus osa, mis on oluline riikliku statistika kogumite koostamisel ja publitseerimisel ning võimaldab seda riikide vahel tõeselt võrrelda ka pikema aja vältel.

Standardit levitab Eesti Standardikeskus

Aru 10, 10317 Tallinn
 e-post: myyk@evs.ee
 vt ka <http://www.evs.ee/>
 hind 247 krooni

Täiendav teave Rahvusraamatukogu
 raamatukogunduse osakonnast
 e-post: endl.sandberg@nlib.ee

ESTONIAN BUSINESS SCHOOLI RAAMATUKOGU

EDA PIHU

raamatukogu juhataja

EBS-i raamatukogu lugejaskond on mitmepalgeline nii rahvuse, nahavärvi, keele kui kultuuritausta poolest. Estonian Business School (varasem nimetus Eesti Kõrgem Kommertsikool) on asutatud 1988. aastal, seega täitub detsembris 2003 viieteistkümnendat tegevusaasta.

EBS on Eesti vanim eraülikool, mis pakub äri-, juhtimis- ja infotehnoloogiaalast kraadiõpet. Praeguseks on eraülikool arenenud mitme tütarettevõttega rahvusvahelisele turule pürgivaks hariduskontserniks EBS Group.

Ülikool annab teaduslikul uurimistööl ning praktilisel kogemusel põhinevat kõrgetasemelist haridust juhtimises ja juhtimisega seotud valdkondades. EBS-is õpetatakse järgmiste õppekavade alusel: rahvusvaheline ärijuhtimine, ettevõtetus ja ärijuhtimine, infotehnoloogia juhtimine, avalik haldus, võõrkeeled ja ärikorraldus.

EBS-i diplom on lisaks ärimaailma tunnustusele ka riiklikult tunnustatud. Rahvusvahelise ärijuhtimise ning avaliku halduse bakalaureuseõppekava on akrediteerinud Eesti Vabariigi Haridusministeerium. Teised õppekavad esitatakse akrediteerimiseks, kui esimesed neil erialadel õppivad üliõpilased on jõudnud kolmandale kursusele. Alates 2001. aastast on EBS Euroopa Ülikoolide Topeltdiplomi Konsortiumi (*European Consortium of International Double Degree*) liige.

1998. aastal läbis EBS Euroopa äri- ja juhtimise kõrgkooli ühendava EMFD (*European Foundation for Management Development*) auditeerimise. 2001. aastal sai EBS esimese Balti riikide ülikoolina rahvusvahelise institutsionaalse akrediteeringu Kesk- ja Ida-Euroopa Juhtimiskõrgkoolide Assotsiatsioonilt CEEMAN (*Central and Eastern Europe Management Association*). Saadud rahvusvaheline tunnustus võimaldab Eesti hariduse eksporti, viies EBS-i juhtivate Euroopa ärikoolide hulka. Oluliseks sündmuseks oli EBS-ile ka 2002. a. "Äripäeva" korraldatud Eesti kõrgkoolide TOP-i esimene koht.

EBS-i raamatukogu

EBS-i raamatukogu alguskuupäevaks võib pidada 19. aprilli 1993, mil vormistati tööleping endise Tallinna Kergetööstustehnikumi raamatukogu juhataja Elvi Arnoveriga, kelle ülesandeks oli EBS-i raamatukogu komplekteerimine.

30. augustil 1996 avati viiendal korrusel lugemissaal. Praegu töötavad raamatukogus koos juhatajaga kaks osalise ja kolm täiskohaga raamatukogundusliku kõrgharidusega infospetsialisti.

Raamatukogu käsutuses on 204 m², millest 120 m² moodustab 65-kohaline lugemissaal. Teeninduse teeb keeruliseks lugemissaali ja raamatukogu paiknemine hoone eri tiibades: lugemissaal asub viiendal korrusel ning raamatukogu, kus toimub raamatute koju-laenus, esimesel korrusel. Lugemissaalis on 13 internetiühendusega arvutit, skaneerimis- ja paljundusmasin. Avariilulitel on ligi 2000 nimetust raamatuid, sh. teatmeteosed, sõnaraamatud, üks eksemplar igast õpikust ning raamatute ainuexemplarid.

Lugemissaali on tellitud 80 nimetust perioodilisi väljaandeid, sh. 11 ajalehte, 43 ajakirja – sh. 37 teadusajakirja, 6 populaarteaduslikku ajakirja, 26 jätkväljaannet. Kõige loetavamad eestikeelsed ajakirjad on *Director*, "Saldo", *Leadership Insights*, "Ärielu". Võõrkeelsetest ajakirjadest on kasutatavamad *Harvard Business Review*, *Business Week*, *Economist*, *BizEd*, *Northern Enterprise*; ajalehtedest on loetavaim *Financial Times*. Teavikute kaitseks on lugemissaalis paigaldatud 3M-turvasüsteem.

Raamatukogu ning lugemissaali lahtiolekuajad on üliõpilastööd arvestavad: esmaspäevast reedeni 10–18, lugemissaal 9–20 ja laupäeval 11–16.

Kogud

EBS-i raamatukogu põhimääruse järgi on raamatukogu nii ülikooli- kui erialaraamatukogu, mis teenindab nii oma ülikooli õppejõude, üliõpilasi, töötajaid, aga ka erialaspetsialiste ja üliõpilasi väljastpoolt EBS-i. Raamatukogu eesmärk on õppe-, teadus- ja arendustegevuse edendamine kirjanduse jm. teabeallikate vahendamise kaudu.

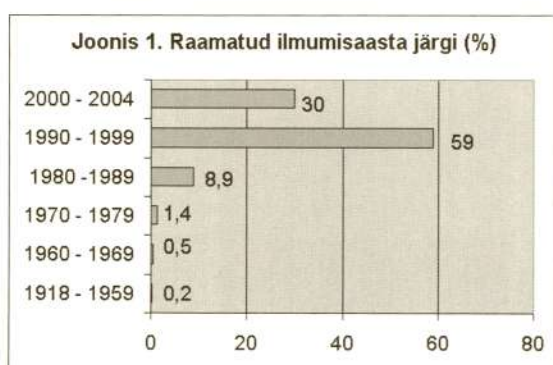
1. jaanuari 2003. a. seisuga sisaldas kogu 3802 nimetust (21 166 eksemplari) raamatuid, 835 CD-ROM-i, 41 videot. Igal aastal täieneb raamatukogu ligi 500 uue nimetuse võrra.

1997. aastast on raamatukogus kasutusel UNESCO tarkvara Micro-CD/ISIS ning kõik raamatukogus leiduvad teavikud on sisestatud elektrooniliselt. Raamatukogu elektrooniline lugejakataloog OPAC on kättesaadav intraneti kaudu kõikidele üliõpilastele, õppejõududele ning töötajatele. 2004. a. muudetakse praegu ainult intranetis kättesaadav raamatukogu kataloog veebipõhiseks.

Raamatukogu arendab oma kogusid prioriteetseid õppesuundi arvestades – juhtimine, ettevõtlus, majandus, avalik haldus, infotehnoloogia. Kogudest kõige suurema osa moodustavad juhtimise (23%), ettevõtluse (19%), majanduse (17%), panganduse (17%) ja sotsiaalteaduse (13%) valdkonnad. Kuna õpitakse inglise keeles, siis on seletatav, miks 61% raamatukogu teavikutest on inglise, 38% eesti ja 1% teistes keeltes.

Kui ülikooli tegutsemise algusaegadel komplekteeriti peamiselt Ameerikas välja antud raamatuid, siis nüüd on tähelepanu suunatud rohkem Euroopas trükitule. Kogus olevatest teavikutest on 37% ilmunud Ameerika Ühendriikides, 16% Ühendkuningriigis, 45% Eestis, 1% Soomes, Lätis, Prantsusmaal, Kanadas, Hollandis, Rootsis, Šveitsis ja Taanis. Ilmumisaastate lõikes on 30% raamatutest ilmunud ajavahemikul 2000–2004 ning 59% aastatel 1990–1999 (vt. joonis 1).

Seega on tegemist uut juhtimise, ettevõtluse, majanduse, turunduse jm. valdkondade kirjandust sisaldava raamatukoguga. Kogu vanim raamat on 1918. a. Tartus Eesti Kirjastuse Ühisuse välja antud K. Einbundi "Õiguslik riik".

Komplekteerimine toimub nii raamatukogu kui õppetoolide juhatajate kaudu. Ostame kauplustelt, kirjastustelt, vahendusfirmadelt, eraisikutelt; vahetame kirjandust ja saame annetusi. Lisaks väliskirjastuste kataloogide vahendusel tellitavatele raamatutele toimuvad regulaarselt uute raamatute näitusmüügid, mida korraldavad raamatuvahendusfirmad "Krisostomus" Tartust, "Accendo" ja "Allecto" Tallinnast. On tähtis, et nendel näitustel saab raamatutega tutvuda *de visu*.

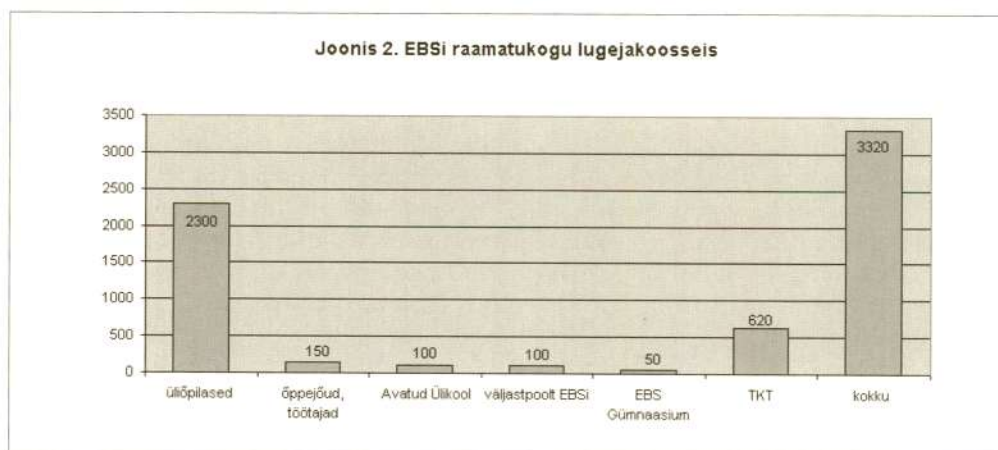
Aastate jooksul on EBS-i raamatukogu täienenud mitme annetusega. 1998. a. saabus raamatukingitus Bentley College'ist, EBS-i partnerülikoolist USA-s. 114 nimetuse (277 eksemplari) hulgas oli teatmeteoseid, majanduse, ettevõtluse alaseid raamatuid. /1/ 2001. aastal tegi annetuse Hiina Suursaatkond, mille tulemusel saime 52 Hiina majandust, pangandust, kultuuri ja kunsti käsitlevat raamatut. 2002. a. annetas prof. Urpo Kauranne oma isiklikust kogust 76 juhtimisalast raamatut.

Lisaks raamatute laenamisele on üliõpilastel ja õppejõududel võimalus kasutada elektroonilisi täistekstandmebaase. 1999. aastast on EBS-il kasutusõigus äriperioodika andmebaasile *ABI/INFORM Global on ProQuest Direct*, mis tagab juurdepääsu rohkem kui 1700 välismaisele majandus-, juhtimis-, ärialasele perioodilisele väljaandele. 2002. a. avanes EBS-i akadeemilisel perel võimalus täistekstandmebaasile EBSCO (*Elton B. Stephens Company*), mille ostu rahastas meie Haridusministeerium kõikidele Eesti raamatukogudele. Raamatute tutvustamiseks korraldatakse igakuiseid uudiskirjanduse- ja teemanäitusi. Suurt huvi on tekitanud väljapanekud majanduse, juhtimise, turunduse teemadel. 2003. aastal pälvisid erilist tähelepanu näitused *Academic writing*, "Juhtimise moed ja voolud", "PR – milleks ja kellele?", "Ärimaailma suurkujud" jm. Teemanäituste kasulikkus kogu tutvustamisel ilmes õige pea. Pärast näitusi suurenes seni kasutamata raamatute laenus. Saabunud uutest teavikutest informeeritakse üliõpilasi ja õppejõude igal kuul uudiskirjanduse nimestiku vahendusel, mis on kättesaadav raamatukogu kodulehel ning EBS-i infolehes.

Lugejad

EBS-i raamatukogus on 3320 lugejat – 2300 üliõpilast, 150 õppejõudu, 100 Avatud Ülikooli ja täienduskoolituses osalejat (vt. joonis 2). Raamatukogu kasutab ka sada lugejat väljastpoolt EBS-i, sh. EBS-i enda vilistlased ning teiste Eesti kõrgkoolide bakalaureuse- või magistriõppe üliõpilased. Raamatukogust laenab raamatuid ka 620 lugejat Tallinna Kergetööstustehnikumist (TKT).

EBS-i raamatukogu lugejaskond on mitmealgeline nii rahvuse, nahavärvi, keele kui kultuuritausta poolest. Euroopa Liidu ERASMUS-programmi raames on EBS-il sõlmitud lepingud rohkem kui 50

Juhataja Eda Pihu (arvuti taga) vestlemas külastajaga.

Euroopa ülikooliga. Vahetustudengid on pärit Hispaaniast, Saksamaalt, Austriast, Belgiast, Itaaliast, Prantsusmaalt, Soomest, Hollandist, Venemaalt, Lätist ja Leedust. 2001. aastast alustasid õpinguid esimesed rahvusvahelise ärijuhtimise magistriõppe üliõpilased Hiinast. 2003. a. sügissemestrist õpib bakalaureuse ja magistriõppes 24 meestudengit Indiast.

Teenused

Pakume järgmisi teenuseid: lugemissaali, videokabiini, arvutite ja elektrooniliste andmebaaside kasutamine, teavikute kojulaenus, teatme- ja infoteenindus, printimine ja koopiate tegemine. Lugemissaalis asuvas videokabiinis on võimalik harjutada ja vaadata videoekraanil oma esinemistehnikat. Teenused EBS-i tudengitele, põhikohaga õppejõududele ja töötajatele on tasuta, v.a. paljundus. 2002. aastast pakutakse tasulisi teenuseid ka teistele lugejatele, kellele lugemissaali ja videokabiini kasutamine, infootsingute tegemine andmebaasides ja raamatute kojulaenutamine on tasuline. Uueks teenuseks on õppejõududele ja üliõpilastele teemanimestike koostamine.

2002. aastast korraldatakse üliõpilastele (sh. välis-tudengitele) regulaarselt infotarbijakoolituse tunde. Arvutiklassis läbiviidava koolituse käigus tutvustatakse EBS-i raamatukogu elektronkataloogi OPAC, infootsivõimalusi andmebaasides ProQuest ja EBSCO, Eesti raamatukogukataloogis ESTER, teisi teemaväravaid ja linke. Välismaa üliõpilastele viiakse läbi raamatukogu ja lugemissaali teenuseid ning võimalusi tutvustavaid ekskursioone.

Lugemissaal 2003. a. suvel

Igal raamatukogul, kes soovib muutuda ja olla tänapäevane, on vajalik analüüsida oma tegevust.

Raamatukogu tööprotsesside hindamiseks on kasutatud rahvusvahelise standardit *Informatsioon ja dokumentatsioon: raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid (ISO 11620:1998)*. /2/ Analüüsitud on lugemissaali ja raamatukogu külastusi, esitatavate infopäringute hulka, lugemissaali lugejakohtade ja arvutikohtade täituvust, raamatute kasutust, laenu-tussagedust jne.

2001. a. jaanuaris viidi EBS-i raamatukogus läbi auditeerimine, mille eesmärgiks oli eksperthinnangu andmine ja ettepanekute tegemine raamatukogu töökorralduse, kogude arenduse ning teeninduse osas. /3/ Auditeerimise tulemuste põhjal tehtud ettepanekuid ja soovitusi arvestades võeti raamatukogus kasutusele uuendusi: koostati uus kasutuseeskiri, muudeti raamatukogu põhimäärust ja töötajate ametijuhendeid, raamatukogu inventuuri hakati läbi viima elektrooniliselt, õppejõude teavitatakse e-posti teel nende tellitud uute raamatute saabumisest jne.

Esimene suurem lugeja rahulolu uuring toimus EBS-i raamatukogus 2001. a. oktoobris-novembris. Uuringu aluseks oli IFLA poolt tunnustatud rahvusvaheliselt kasutatav teadusraamatukogude teenindusprotsesside mõõtmise ja hindamise meetodika *Measuring Academic Library Performance*. Lugeja-uuringu eesmärgiks oli välja selgitada lugejate vajadused ja ettepanekud seoses pakutavate teenustega.

Tulemuste analüüs võimaldas parandada teeninduskvaliteeti ning määrata raamatukogu arengusuunad aastateks 2002–2004. /4, 5/ 2004. aastal on kavas uurida üliõpilaste ja õppejõudude infovajadusi, et selgitada välja nende rahulolu või rahulolematuse meie inforessurssidega. Eesmärk on täiustada komplekteerimispoliitikat.

EBS-i raamatukogu tugevamateks külgedeks võib pidada eelkõige tänapäevase juhtimise, äri, majanduse alast kogu, andmebaaside kasutusvõimalusi, lugejakeskset teenindust, pikka lahtiolekuaga, head tehnikaga varustatust – internetiühendusega arvuteid, skaneerimise ja koopiate tegemise võimalusi.

Rahvusvahelisel haridus- ja infoturul püsimiseks on raamatukogu olulisemaid ülesandeid elektrooniliste võrguvõimaluste väljaarendamine, et tagada lugejatele inforessursside kättesaadavus väljaspool ülikoolihoonet.

Kasutatud kirjandus:

1. Arnover, E. (1998). EBS Library – anniversary year. *EBS Review*, 8, 16.
2. EVS-ISO 11620 : 2000 Eesti Standard. Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid = *Information and Documentation. Library Performance Indicators*.
3. Estonian Business Schooli raamatukogu auditeerimine. (2001). *Õppejõudude Infoleht*, veebr, 1-3.
4. Pihu, E. (2002). Estonian Business School'i Raamatukogu arengukavast. [Ettekanne Estonian Business School'i Senati istungil 29.04.02].
5. Eensalu, K. (2002). Turunduspõhimõtete rakendamine EBSi raamatukogus. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, infoteaduste osakond. [Bakalaureusetöö].

VAIME KABUR, kauaaegne RR-i bibliograaf:

“Raamatukogul” on minu kodusel lugemislaual võrdväärne koht “Keele ja Kirjanduse” ning “Loominguga”. Sellel on oma ellugu.

Puutusin juba 1941 kokku nõukogude nõmeda, kurja ja agressiivse kirjanduspoliitikaga. Hiljem käis see ülikooli prorektori ja marksismi-leninismi õppetooli juhataja Kristjan Kure suu läbi peamiselt Gustav Suitsu vastu. Praegu aga üldises naiivistumises ajaloo ümberkirjutamisel märgitakse ja imestatakse, et säästeti professorit – ei, rünnak oli äge ja jõudis Laossoni poolt (anonüümselt) ka “Tartu Kommunisti” veergudele.

Minul oli aga selge, et ülikooli kirjanduse aspirantuuri asemel on vaja uut töökohta. Sain selle raamatukogus. Lõpetasin pärast sõda eksternina ka uuesti ülikooli raamatukogunduse ja bibliograafia alal. Ja raamatukogus läkski täiel määral vaja nii kirjandusteadmisi kui pidevalt sellega tegelemist. Rääkimata raamatukogu pinnalt hargnenud uutest kirjandusega seotud töövaldkondadest. Huvi on püsinud tänaseni.

Ajakirjaga seob mind veel kauge osadus, mis alati jätab jälje. See oli Kalju Oja toimetaja ajast, mil puudus toimetuse koosseis, küll aga oskas ta – ise arukalt käsikirjadega töötades – rakendada ka kolleegiumi. Kindla olekuga ja loomult vahel käremeelne (muidugi õiguse nimel), usutles ta aruteludel tasakaalukalt teisi ja arvestas nende seisukohtadega, kartmata seejuures dissonantse või vastuolu autoriteetidega.

Et ajakiri lihtsalt hea lektüür on, kogesin siis, kui seda veel 95-aastasele Helene Johanile ette lugesin. Ei jõudnud ju kõike, valikuga artikleid, pealkirju, aga hoolega nõudis ta raamatukogunduse uudiskirjandust.

Kõik ei jõua kõikjale, aga selleks ongi ajakiri oma võimete ja võimalustega. (Kui hästi oskas Laine Peep edasi anda oma IFLA-d!) Mõttetöö ja kirjasõna võimaldab edastada ka refereerivate kirjutiste (neid on palju) sisu nii, et need ei jääks mõne telefoorumi retoorilisele “räägivad” tasemele. Rohkem tahaks ka eriala teadussaavutuste (lühi)retsenseeritavat jälgimist, lõpetatakse ju pidevalt ülikoole ja kaitstakse teaduskraade – olgu mingi ülevaade-analüüs ja neilegi oluline tagasiside. Jätkuvat edasiminekut (ruumi on) ja tarka tasakaalu!

HANS JÜRMAN, põline raamatukoguhoidja:

“Raamatukogu” on mulle ikka tähendanud palju. Koolipoisina sain vahel 20–30-ndate aastakäike Kopli raamatukogust Jüri Sügise ja Leida Talveti vahendusel endale koju lugemiseks. Kolm aastakümnet hiljem olin Toompeal Riiklikus Raamatukogus osaline, kui hakkasime välja andma “Raamatukogu”. Mitte ajakirjana, vaid metoodikat ja infot raamatukoguhoidjaile pakkuvate kogumikena. Seda ebaregulaarset väljaannet jätkus kahekümne kaheks aastaks, kuni 1990 läks korda see pealkiri seada taas ajakirjale. Ja nüüd poolteist aastakümnet hiljem on ta pensionär-raamatukoguhoidjale kuus korda aastas hea lugemine.

Aga küllap ta on tähtsam tegelikult raamatukogus töötaja jaoks – raamatukoguhoidjale, bibliograafile, informistile, ülemaile ja alluvaile. Keegi ei tohiks jätta värsket numbrit läbi uurimata. Samal ajal väärib ta ka raamatukogundust õppijate tähelepanu: mõnigi tekst on kasulik õpingute jaoks.

“Raamatukogu” tegijad on näinud kiiduväärt vaeva, et ajakirja sisu pakub huvitavat lugemist peale nimetatute teistelegi. Raamatuteadlased, bibliofiilid, literaadid jne. – neile kõigile on raamat ja raamatukogu väga tähtis osa kultuurist. Tuleb soovida ajakirjale jätkuvust ning jaksu autoreile ja toimetajaile. Igaüks suudab samal ajal ütelda, mis tema kui lugeja jaoks on puudu või liiga. Üks tahab rohkem praktilist oma töö jaoks, teine ootab informatsioonina lühiteateid jne.

Kuid lõpuks veel üks mõttekäik. Statistika kõneleb, et meil on 1166 raamatukogu ja 3027 raamatukoguhoidjat (Eesti raamatukogud – *Estonian Libraries*. Tallinn, 2003, lk. 3). Kui “Raamatukogu” oleks tellitud igasse raamatukogusse ja lisaks oleks veel ajakirja omamisest huvitatud raamatukoguhoidjaid ja teisi, mis oleks siis trükiarv?

IVI TINGRE, kauaaegne raamatukogundusametnik:

Olen seda meelt, et igal vähegi mainekal erialal peaks olema oma ajakiri. Raamatukogundusel on vedanud, et kunagi, 80 aastat tagasi, leidsid raamatukogutöötajad, kes otsustasid luua ajakirja “Raamatukogu”. Vaata-

mata oma raskele minevikule ja aastakümneid põrandaalolekule, on meie ajakiri etendanud väga suurt osa eesti raamatukogunduse elus. Minu jaoks oli erakordselt rõõmsaks sündmuseks, kui pärast raskeid heitlusi õnnestus erialajakiri taastada.

Olen ajakirja püsilugeja ja alati leian siit huvitavat lugemist. Küll ülevaateid raamatukogunduse hetke seisust ja tähtsamatest sündmustest. Küll probleem-artikleid, statistikat, ülevaateid raamatukogude ajaloost. Huvipakkuvad on kirjutised arvutite üha suurenevast kasutamisest raamatukogude töös. Veidi saab informatsiooni ka sellest, mis toimub raamatukogunduses Eestist kaugemal. Hea on, et ajakirjas leidub materjale kultuuri- ja raamatuloost. Alati pakub huvi toimetajaveerg. Ajakiri avardab silmaringi ja annab uusi teadmisi.

Kuid minu meelest on ajakiri täitnud ka üht väga olulist külge meie igapäevases elus – ta ühendab omavahel kõiki raamatukogutöötajaid ja raamatust huvitatud inimesi. Ta aitab meil tunda end ühtse perena ja süvendada meis missioonitunnet. Minule kui endisele raamatukogundusega tegelenud inimesele on eriti oluline, et ajakirja kaudu saan ma ka tänasel päeval teada, mis toimub Eesti raamatukogude elus – alustades üksikutest raamatukogudest kuni üldisemate arenguteni välja. Ma vajan seda kõike väga.

KADRI HALJAMAA, Riikliku Ek-sami- ja Kvalifikatsioonikeskuse õppekavade osakonna peaekspert:

Minu tutvus ajakirjaga "Raamatukogu" sai alguse 1999. aasta augustis, mil asusin tööle Haridusministeeriumi õppekirjanduse ja kooliraamatukogude eksperdina. Et teadsin raamatukogundusest vähe, otsisin ja lugesin kõikvõimalikke teemakohaseid trükiseid, sh. ajakirja "Raamatukogu", et end kindlamana tunda. Julgen arvata, et oleme koos tubli koostööpartneri ERÜ kooliraamatukogude seksiooniga nelja aasta jooksul päris palju teinud kooliraamatukogude toetamiseks nende kujunemisel tänapäeva õpikeskusteks.

Selle töö tulemuslikkusest räägib ka 2001. aasta „Raamatukogu“ kõigis numbrites ilmunud lood Eesti kooliraamatukogudest. Ilmunud artiklid ja kooliraamatukogudele pööratud tähelepanu näitas, et hoolimata vahetevahel esinevatest vastupidistest arvamustest kuuluvad kooliraamatukogud Eesti raamatukogude ühtsesse perre.

MEELI VESKUS, Kultuuriministeeriumi raamatukogundunik:

Ajakirja "Raamatukogu" on vaeildamatult üks parimaid erialajakirju. Kuidas teistmoodi me saaksimegi arvata. Loen RK kaanest kaaneni läbi ja minu arvates on selles lugemist kõikidele raamatukoguhoidjatele. On nauditavaid

intervjuusid (vahel küll liiga pikana tunduvaid), on häid ülevaateid. Kirjutavad inimesed, kel on midagi öelda ja kindlasti on palju ka toimetusepoolseid tellimustöid. Mäletan varasemast ajast, et rahvaraamatukogudest kirjutati oluliselt vähem, nüüd seda enam öelda ei saa. Võiks tellida ka väikseid ülevaateid naabermaade kolleegidelt, on ju hea, kui saab naabrite kogemusi ja mõtteid vahetult lugeda.

Kindlasti ei meeldi mulle, et RK avaldab mõnede firmade, kes on maksuvõlglaste ja raamatukogude ees kohustused täitmata jätavad, reklaame.

Ja veel – vahel mõnd artiklit lugedes mõtlen, et kirjutajal puudub endal nägemus probleemist, millest ta kirjutab, sest kas on ikka mõtet hüpoteetilisi loosungeid välja hõigata, hoopis kasulikum oleks tundlikul teemal mõttevahetust algatada ja ka ise konkreetseid lahendusettepanekuid pakkuda. Ajakiri on liiga kallis, võiks hoolikamalt valida mida avaldada! Kahjuks ei ole ka ise just kirjatargana hii lanud ja ehk seetõttu on mõnedki asjad selgitamata jäänud.

Aga jah, mulle RK meeldib, ootan alati uut numbrit.

ARVAMUSI LUGEJAANKEETIDEST 2003

■ **positiivset:**

- RK on Eesti ainus raamatukogunduslik väljaanne ja seda on eelkõige vaja olemaks kursis eriala arenguga.
- RK võimaldab kolleegide kogemuste kaudu omandada tänapäevaseid töövõtteid.
- RK annab osadustunde ja äratundmisrõõmu.
- Kindlustab raamatukoguhoidja valgustamise vajaliku erialateabega.
- RK-s leiame kolleegide mõtteid oma tööst ja tegemistest
- RK-d ongi vaja eelkõige kogemuste vahetamiseks.
- Autorit sunnib ajakirja pead tööle panema ning oma tegemiste üle põhjalikult järele mõtlema.
- RK-l ei ole puudusi. Käib ajaga kaasas ja see ongi põhiline.
- Asjalik ja informatiivne.

■ **negatiivset koos ettepanekutega:**

- Lugeja (teadlane, õppejõud, üliõpilane) saab vähe sõna.
- RK võiks olla internetis täistekstidena.
- Võiks olla rohkem artikleid laste- ja noorteteenindusest, sest kooliraamatukogudel on oma seksioon, aga lasteosakonnad vajaksid rohkem heas mõttes taganttorkimist.
- RK võiks olla tavaraamatukoguhoidjat innustavam, julgustavam, lootustandvam.
- Avaldage naljakaid juhtumisi infoteeninduse valdkonnast.
- Probleemid ja diskussioonid võiksid jõuda ka ajakirja veergudele.
- Väga meeldis kultusraamatute tutvustamine – vahel võiks olla midagi ootamatut ja irriteerivat.
- Mõned artiklid liiga üldisõnalised ja igavad.
- Rohkem kirjutisi maaraamatukoguhoidja töödest-tegemistest.
- Rohkem võiks kajastada praktiseerivate raamatukoguhoidjate tööd ning seda lihtsamases keeles.
- Võiks ehk rohkem teoreetilisi artikleid raamatukogundusprobleemidest ja välisautorite töid.
- Rohkem võiks olla pilte raamatukogudest (nii linna- kui maaraamatukogudest), et saada uusi kujundusi.

KREUTZWALD FAEHLMANNI BIOGRAAFINA

KRISTI METSTE

Eesti Kirjandusmuuseumi teadur

F. R. Faehlmann 1833. a.
A. Pezoldi õlimaal

Et Faehlmannilt eneselt on säilinud väga vähe isiklikku – pole mälestusi, päevikuid, ulatuslikke kirjavahetusi, ainus pikem ja seegi katkendlikult säilinud kirjavahetus on Kreutzwaldiga –, on Kreutzwaldi koostatud biograafia olnud peamisi allikaid Faehlmanni tundmaõppimiseks ja seda on kasutatud kõigis hilisemates Faehlmanni elulugudes.

1852. aastal ilmus Õpetatud Eesti Seltsi (ÕES) toimetistes F. R. Kreutzwaldi koostatud F. R. Faehlmanni elulugu *Dr. Friedrich Robert Fählmann's Leben*. Eesti keeles avaldati see 1953. aastal Kreutzwaldi "Teoste" väljaandes. /1/

Kreutzwaldi koostatud biograafia on olnud peamisi allikaid Faehlmanni tundmaõppimiseks ja seda on kasutatud kõigis hilisemates Faehlmanni elulugudes.

Kreutzwald puutus Faehlmanniga tihedalt kokku ja tema kui kaasaegse andmetes, iseloomustuses pole olnud põhjust kahelda, seda enam et Kreutzwaldi väiteid toetavad põhijoontes ka teiste kaasaegsete napid kirjapanekud: G. J. Schultz-Bertrami vaimukad anekdoodid /2/, N. Ancke mälestused Schultz-Bertrami raamatu liialdusi öiendavas teoses /3/ jm. Kui jätta kõrvale andmekillud, mida pakuvad arhiiviallikad, ja asjaolu, et Faehlmanni eluloo koostamisele aitas kaasa ka teine autor, Faehlmanni noorpõlvesõber Jakob Johann Nocks, võib öelda, et Faehlmannile kui inimesele andis näo Kreutzwald.

Faehlmanni elulugu oli tellimustöö. Selle valmimise käigust annavad üsna üksikasjaliku ülevaate Kreutzwaldi kirjad ÕES-i sekretärile Emil Sachssendahlile. Varsti pärast Faehlmanni surma 10. aprillil 1850 pöördus Sachssendahl Kreutzwaldi poole palvega

andmete saamiseks Faehlmanni kohta.

Seltsil oli kavas koostada Faehlmanni nekroloog, kuid ei olnud selge, kes selle töö enda peale võtab. Kirjas Sachssendahlile 24. aprillil 1850 märkis Kreutzwald, et temal on Faehlmanni kohta teada vähe: "Minu tutvus algab aastast 1825, kuid oma elamustest ei rääkinud ta mulle mitte kunagi." Ta soovitas Faehlmanni poisikese- ja noormehe-aastate kohta küsida teateid Faehlmanni noorpõlvesõbralt Johann Nocksilt ja hilisemate aastate kohta Rudolph Gustav Hollmannilt, Faehlmanni sõbralt gümnaasiumipäevil, ise lubas ta läbi vaadata Faehlmanni kirjad ja saata Sachssendahlile need, mis võiksid eluloo jaoks huvi pakkuda. /4/

Viis päeva hiljem, 29. aprillil 1850, saatis Kreutzwald Sachssendahlile lehekese väljavõtetega kirjadest kuni aastani 1842, viimaste aastate kohta lubas teha väljavõtted hiljem.

Nekroloogi koostajaks soovitas Kreutzwald Johann Samuel Boubright. (Boubright oli Tartu ülikooli eesti keele lektor 1826–1837, õpetaja Tartu koolides, ÕES-i asutajaliige ja agaramaid kaastöölisi selle algaastail; seltsi toimetistes oli värskest ilmunud tema kirjutis "Rahvamuistendeid ja pärimusi päris Eestimaalt, eriti Harju- ja Läänemaalt", milles ta

rõhutas ka Faehlmanni teeneid eesti muistendite kogumisel ja püüdis omalt poolt tõendada nende ehtsust. /5/) "Peaks meil ometi korda minema üht õige elavat pilti tema elust kirja panna!" soovis Kreutzwald. /6/

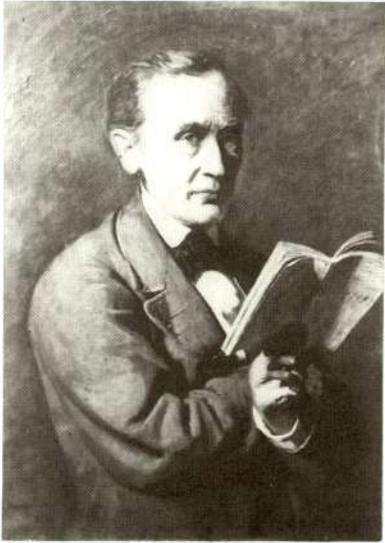
Kiri kõneleb üldse suurest lugupidamisest Faehlmanni vastu. Võtnud vastu ÕES-i ettepaneku "Kalevipoja" koostamiseks, kui "kedagi paremat kokkuseadjat" ei leita, kahetses Kreutzwald, et Faehlmann seda ei teinud: "See on asendamatu kaotus, et Faehlmann seda muinaslugu hiiglasest üles ei kirjutanud; mida mina või mõni teine sel alal ka teeks, jääb ikkagi ainult härjapõlvlasteks."

ÕES-ile uue presidendi valimise puhul leidis Kreutzwald, et ükski teine ei suuda Faehlmanni agarust ja osavust sel alal asendada.

Kreutzwaldi järgmisest kirjast Sachssendahlile 5. juunil 1850 saame teada, et vahepeal on ÕES ametlikult tema poole pöördunud palvega võtta Faehlmanni nekroloogi kirjutamine enda peale. Kreutzwald ei lubanud esialgu midagi, arvas aga, et võib esialgse visandi kirja panna, kui talle kõik vajalikud lisad ja abiallikad kättesaadavaks tehakse, ja saata selle siis "Eesti Seltsi härradele" arvustamiseks ja lihvimiseks. /7/

Juba 13. juunil olid Kreutzwaldi käsutuses Nocks'i märkmed Faehlmanni noorpõlve kohta, 19. juunil

F. R. Kreutzwald 1864. a.
J. Köleri õlimaal

teatas ta Sachssendahlile, et on teinud väljakirjutusi pastor Hollmanni kõnest (R. G. Hollmanni Faehlmanni haul peetud matusekõne ilmus trükist mõne kuu pärast sama aasta sügisel. /8/) ja palus nagu eelmiseski kirjas täpsustusi Faehlmanni eluloo mõningate üksikasjade kohta. Ta märkis, et Faehlmanni eluloo kirjutamine on juba käsil, ning avaldas lootust, et saab käsikirja augustis ära saata.

Faehlmanni biograafia koostamisest on olnud juttu ka kirjavahetuses Alexander Heinrich Neusiga, kes igati õhutab Kreutzwaldi seda tegema: 17. juunil 1850 pani Neus Kreutzwaldile südamele, et see ei jäta nekroloogi kirjutamist kellegi teise hooleks, sõbrana on ta selleks täiesti kohane; kirjas 8. septembrist 1851 soovis Neus väga Faehlmanni eluloo ilustumist, et Faehlmann "nii samuti nimetuna ei ununeks, nagu paljud teised kaasmaalased, näit. luuletaja Lenz, keda isegi Goethe väga kiidab." /9/

Ometi tekib töös pikem vaheaeg. 1850. aastal alustas Kreutzwald ka "Kalevipoja" koostamist – 19. juunil oli valmis peatükk Kalevipoja käigust Soome – /10/, sama aasta suvel valiti Kreutzwald Võru linnaarstiks, mis tõi kaasa palju sekeldusi, lisaks suurendasid Kreutzwaldi töökoormust rasked haigusepuhangud (tüüfus jm.), nii et kirjatöö tegemiseks ei jäänud mahti.

24. veebruaril 1851 oli ta sunnitud Sachssendahlile kurtma: "Säherduse eluviisi juures on töepoolsest tarvis midagi rohkemat kui nõtra inimeseloomust, et veel suuta mingit kõrvaltegevust ette võtta. Tihtipeale olen ma oma sulega katsunud mõlema Kalevi – nii *vana Kalevipoja* kui ka Faehlmanni – juurde asuda, kuid mis ma seal kirjutasin, see tuli harilikult järgmisel päeval maha kustutada, sest neis joontes polnud mitte jälgegi kangelastest, küll aga nägin ma seal alati iseenda moonutatud peegelpilti." /11/

Peaaegu aasta hiljem kuuleme jällegi, et Faehlmanni elulugu on suure töökoormuse tõttu lõpetamata, kuid see-eest olevat "Kalevipojast" üsna suur osa käsikirjas valmis. /12/

1852. a. algul näib Sachssendahl olevat tungivalt peale käinud, et Kreutzwald Faehlmanni eluloo lõpule viiks. Kirjas Sachssendahlile 5. veebruarist 1852 kurtis Kreutzwald taas suurt töökoormust ja viletsat tervist, mis, vaatamata sellele, et tal "heast tahtmisest" puudust polnud, oli kirjatööd takistanud, ka olevat ta lootnud ja lootvat salamahti veelgi, et keegi teine selle töö enda peale võtab, sest ehkki ta olevat olnud üks Faehlmanni paljudest sõpradest, polevat ta "kunagi tema usaldusmees olnud, kuna see ju üleüldse raske oli tema kinnisesse, sügavasse hingepõhja tungida."

Kreutzwald olevat tundma õpinud ainult äärjoni ja väliseid avaldusi, "mis veel karakterit ei moodusta, Faehlmann aga oli mitmekülgne, äärmiselt omapärane karakter. Kirjeldusest nagu "ta elas, kosis ja suri" pole tema puhul küllalt, seal nõutakse midagi rohkemat". /13/

Paari nädala möödudes, 23. veebruaril 1852 aga saatis Kreutzwald Sachssendahlile Faehlmanni eluloo mustandi läbivaatamiseks, lihvimiseks ja täiendamiseks, olles rahulolematu, et ei suutnud midagi paremat kokku seada. /14/

14. novembril 1852 sai Kreutzwald Sachssendahlilt tagasi redigeeritud käsikirja. Oma vastuses Sachssendahlile 16. novembrist 1852 avaldas Kreutzwald rahul-

olematust selle üle, et biograafia avaldatakse tema nime all, ehkki suur osa sellest pärineb Nocksilt, samuti muudatuste üle tekstis, kus tema kriitikast Tartu ülikooli arstiteaduskonna kohta polnud midagi järele jäänud. Et Faehlmanni eluloo käsikiri pole säilinud, ei ole võimalik selgitada, milliseid parandusi selles tehti, samuti on kaduma läinud Nocksi käsikiri.

Kreutzwaldi kirjavahetuse II köite koostajad on oletanud, et teksti muudeti ÕES-i tollase esimehe pastor Reinthali algatusel /15/, kuid need võisid pärineda ka tsensorilt. /16/

ÕES-i toimetistes ilmunud biograafia on 47 lehekülge pikk, suurema osa sellest moodustab Faehlmanni noorpõlvesõpradelt saadud aines: Nocksi käsikirja alusel on jutustatud Faehlmanni lapsepõlvest ja esimestest kooliaastatest, Faehlmanni gümnaasiumi- ja ülikooliõpinguid on kirjeldatud pastor Hollmanni matusekõne põhjal, järgnev aga baseerub Faehlmanni kirjadel Kreutzwaldile, millest varaseim on dateeritud aastaga 1833, viimane kiri aastaga 1849.

Toimetusepoolses eessõnas eluloole põhjendatakse Faehlmanni biograafia avaldamist vajadusega väljendada tänu ja lugupidamist seltsi tegelikule asutajale ja paljude ettevõtmiste algatajale. Tõstetakse esile Faehlmanni teeneid eesti keele grammatika, aga eriti eesti rahvaluule uurimisel ja tõlkimisel saksa keelde, millega Faehlmann äratas üldist tähelepanu eesti rahvaloomingu vastu ka väljaspool kodumaad.

Tähelepanu juhitakse Faehlmanni eesti päritolule ja märgitakse, et "selle jõulise vaimu ja iseloomu arengukäik pakub igaühele, kes seda jälgib, elavat psühholoogilist huvi". "Nii nagu ta siin meie ette ilmub, nii oli, elas, kannatas ja tegutses meie tubli Faehlmann," lõpeb eessõna.

Kreutzwaldi (ja Nocksi ning Hollmanni) maalitud pilt Faehlmannist on suurejooneline. Tuuakse esile tema õilsaid iseloomujooni: noorpõlvest peale avaldunud aumehelikkust, tahtekindlust,

töökust, lihtsust, tagasihoidlikkust, omakasupüüdmatus ja heldust: "Nagu Faehlmann [---] juba poisina oli puhas ja suur inimene, nii jäi ta selleks ka mehena, sest et tal alati head tahet ja jõudu oli oma iga head eelkalduvust võimalikult kuni täiuseni täiuslikkuseni välja arendada." /17/

Rõhutatakse tema tublidust arstina ja arstiteadlasena, andekust keelemehe ja kirjanikuna. Elus ette tulnud raskused ja traagilised sündmused (varanduslik kehvus, armastatu varajane surm, haigus) aina kinnitavad ja tugevdavad Faehlmanni karakteri parimaid jooni. Ta oli tõeline kristlane, kes püüdis täita kõik nõuded, "mis kristlasele tema kohusetruuduse ja inimesearmastuses harilikult esitatakse." /18/

Faehlmanni seatakse eeskujuks ta oma poegadele: "Võtku nad ühes austatud isa nimepärandiga üle ka kohustus, ükskord niisamasuguse vaimujõu ja iseloomu-kindlusega tegutseda nagu isa!" ja eluloo lõpuosas kogu nooremale põlvkonnale, kes satub lugema "selle teguvõimsa, tõsiselt püüdliku ja õilsalt tegutseva mehe eluloovisandit": "kui selle teoorikka, õilsa aumehe kuju sind rõõmustab, siis mine ja tee nõndasamuti!" /19/

Biograafiate kirjapaneku traditsioon on väga pikk. See ulatub antiiksesse Kreekasse ja Roomasse, mil hakati huvi tundma ka ühiskonnas mõjukate inimeste isikliku elu vastu. Kirjutati palju valitsejate, filosoofide, kirjanike elulugusid, kristlikul ajajärgul lisandusid pühakute ja märtrite elulood.

Elulugude kirjapanek on teeninud peamiselt kaht eesmärki: ühelt poolt on tahetud järeלטulevatele põlvedele ja ajaloole jäädvustada millegi poolest erakordsete inimeste elulugusid, teiselt poolt on neid kirjapanekuid soovitud kasutada pedagoogilistel eesmärkidel.

Juba antiikaja autorid püüdsid inimese üldhoiaku põhjal näidata tema iseloomu, tuua esile tema kõlbelisi omadusi. Keskaegsed kronoloogilised kirjanikekataloogid, raamatud filosoofide elust

ja kommetest, pühakute elulood jms. pidid pakkuma õpetatud hingeosutust.

Neist vanadest traditsioonidest peab kinni ka Kreutzwald Faehlmanni elust jutustades. Faehlmanni eluloo näol ei ole tegemist uurimusega, see on mälestuskirjutis, nekroloog mehele, kel kahtlemata oli suuri teeneid eesti keele ja rahvaluule uurimisel, ÕES-i tegevuse organiseerimisel.

Sedalaadi elulugudes peetakse vaikimisi kinni kokkuleppest "surnutest halba ei räägita" ja seda kokkulepet aktsepteerivad üldjuhul ka lugejad. "Dr. Kreutzwaldi jutustus Faehlmanni elust on suurepärase, on üks kõige paremini kirjutatud biograafiaid, mis ma üldse tunnen. Kui väga õpib sellest kadunut armastama ja austama. Selle põhjal mõistab seda austust, mida sõbrad tema vastu tundsid. [---] Ta pidi tõesti kõrgelt poeetiline anne olema," kirjutas matemaatikaõpetaja Magnus G. Paucker Sachssendahlile 9. veebruaril 1853. /20/

Faehlmanni järgmised biograafid on Kreutzwaldile tuginedes tema heroiseerivat käsitust ainult võimendanud, nii et Nõukogude ajal tehti Faehlmannist peaaegu kangelaslik vabadusvõitleja, valgustaja demokraat ja talurahva ideoloog, kes teadlikult võitles eesti rahvusliku kirjanduse loomise eest. /21/ (Aga see ei ole enam Kreutzwaldi süü.) Kui aga lugeja ei rahuldu ainult paatosliku pidukõnega, kui ta tahab teada, mida Faehlmann tegelikult mõtles, mis sundis teda tegutsema, millised olid tema loomingu algimpulsid jne., siis on ta tõelistes raskustes ja nendesse raskustesse ta jääbki.

Friedebert Tuglas on 1913.–1915. aasta paiku mõtisklenud: "Faehlmann ja Kreutzwald muudeti igavese imestlusega romantilisiks, eluvõõraiks ja -kaugeiks olendeiks. Nüüd ei suudeta neile enam mõeldagi ilma romantilis-sentimentaalsete dekoratsioonideta. [---]"

Kreutzwald kirjutas kord Faehlmanni eluloo, millest põlvneb mõnigi vagajutt. Kahju, et Faehlmann omakorda ei saanud ka

Kreutzwaldi elulugu kirjutada. Milline kauniste anekdootide kogu see oleks olnud! Nii kaovad inimese näojooned tema aupaisuse taha. Kuid on tülkad need "laulusade" ja "Emajõe ööbikute" pidumantlid, millest tuleviku uurija jälle vaid vaevaga peab argiinimese esile koorima!" /22/

Eluloo mõiste ja arusaam sellest, mida ühe inimese elus pidada impulsiks, mida põhjuseks jne., on ajas pidevalt muutuv. Millisest hetkest muutub mingi detail või eluhetk oluliseks, sõltub kontseptsioonist. Kreutzwaldi visandatud Faehlmanni ideaalne ekstrakt on unikaalne kultuurilooline dokument, sest on pea ainsaid allikaid inimese tundmaõppimiseks, kes muutis eesti kultuuri.

Viited

1. Kreutzwald, F. R. Dr. Friedrich Robert Fählmann's Leben // VerhGEG, Bd. 2, H. 4. Dorpat, 1852. S. 4–50; Sama: Dr. Friedrich Robert Faehlmanni elu // Maailm ja mõnda. Tallinn, 1953, lk. 11–55.
2. Dr. Bertram, Doctor Fählmann // Dorpats Größen und Typen. Dorpat : W. Gläfers Verlag, 1868, S. 57–64.
3. Martreb, Dr. [=Ancke, N.] Bemerkungen zu Dr. Bertram's Flugschrift: Dorpat's Größen und Typen vor 40 Jahren. Moskva, 1868, S. 36–39.
4. Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus II. Tallinn, 1956, lk. 248.
5. Boubrig, J. Volkssagen und Traditionen aus dem eigentlichen Estland, besonders aus Harrien und der Wieck // VerhGEG, Bd. 2, H. 3. S. 50–73.
6. Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus II. Tallinn, 1956, lk. 249–250.
7. Sealsamas, lk. 251.
8. Hollmann, R. G. Bei der Beerdigung Friedrich Robert Fählmanns an seinem Grabe in Dorpat am 14. April 1850 gesprochen. Dorpat, 1850.
9. Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus II. Tallinn, 1956, lk. 114 ja 130.
10. Sealsamas, lk. 254.
11. Sealsamas, lk. 263.
12. Sealsamas, lk. 269.
13. Sealsamas, lk. 271–272.
14. Sealsamas, lk. 273–274.
15. Sealsamas, lk. 295.
16. Kreutzwald, Fr. R. Maailm ja mõnda. Tallinn, 1953, lk. 462.
17. Sealsamas, lk. 53.
18. Sealsamas, lk. 55.
19. Sealsamas, lk. 36, 55.
20. Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus II. Tallinn, 1956, lk. 306–307.
21. Vt. nt. L. Raud, Friedrich Robert Faehlmann // Eesti kirjanduse ajalugu. I köide. Esimestest algetest XIX sajandi 40. ndate aastateni. Tallinn, 1965, lk. 471.
22. Tuglas, F. Unustatud laekast // Keel ja Kirjandus (1964) nr. 1, lk. 13.

MITMEPALGELINE RAAMATUKOGU

Avaüritus Pärnu kontserdimajas

20.–30. oktoobrini 2003 toimusid taas raamatukogupäevad.

Juhtmõte "Mitmepalgeline raamatukogu" lubab näidata raamatukogu lisaks sellele, mis ta juba niikuinii on, ka kui näitusegaleriid, muuseumisaali, auditooriumi, mängutuba, kohtumispaika, netivärvat jm.

Raamatukogupäevade avaüritusel 20. oktoobril Pärnu kontserdimaja kammersaalis tervitasid kokkutulnuid ERÜ esinase **Krista Talvi** kõrval ka Pärnu aselinnapea **Peeter Orav** ja Pärnu maavanem **Toomas Kivimägi**.

Piduliku meeleolu löid 2003. aasta Pärnu muusikapreemia võitja Marek Talts kitarrimänguga ja raamatukoguhoidja Reet Roosi ettelugemisega.

Raamatukogu kohast Eesti elanike kultuuritarbimises, hinnangutest eri kultuurivaldkondade tasemele, arvamustest, hoiakutest, soovidest ja võimalustest kultuuritarbimisel ning selle muutustest ajas andis ülevaate Kultuuriministeeriumi asekanstler **Reet Mikkel**. Tema tabelitega näitlikustatud ülevaade põhines uuringul "Kultuuritarbimisest Eestis" (Elanikkonna kultuuritarbimise uuringu aruanne, 2003, Saar Poll), kus raamatukogude kasutamist käsitletakse eraldi peatükis.

"Mõtteviisi grammatikast" oli pealkirjastanud oma esinemise TÜ Pärnu Kolledži lektor, Pärnu "Agape" koguduse pastor **Üllas Tankler**. Ta suhestas mõisteid

"mina" ja "meie". Iga inimene tähtsustab oma mina: soovib olla tähele pandud ja positiivselt hinnatud. Kuidas aga seostada seda mina raamatukoguhoidjate meietunde ja ühtlasi ka ameti mainega, sõltub juba situatsioonist.

Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemilise Raamatukogu direktor **Anne Valmas** arvas, et teadusraamatukogud peavad toetama rahva haridust, rahvaraamatukogud tagama rahva harituse. Kõik raamatukogud peaksid aga toetama elukestvat õpet, millega peaks tegelema senisest oluliselt enam.

Esineja rääkis muu hulgas ka teadusraamatukogude komplekteerimisest. See ei ole kaugelki ainult raamatukogude omavahelise kokkuleppe küsimus, vaid sõltub riigi tellimusest. Konkreetset peab teadusraamatukogu komplekteerimine vastama iga kõrgkooli teadus- ja õppetöö suundadele, sealjuures peab olema kindlustatud ka üldarendava ja väärtkirjanduse olemasolu.

Raamatukogust kui huvitavast ja sisukast kohast vaba aja veetmiseks rääkis oma lapsepõlve rahvaraamatukogu külastamise muljeid tänapäevaga sidudes Tallinna Keskraamatukogu ava-like suhete spetsialist **Ivika Türkson**.

RAAMATUKOGUPÄEVAD
20.-30. OKTOOBRIINI

Kirjanduse tundmise võistlus

Päeva teisel poolel peeti Pärnu Keskraamatukogu lugemissaalis tavakohane kirjanduse tundmise võistlus. Seekordsed küsimused koostasid eelmise aasta võitjad – Läänemaa raamatukoguhoidjad, Žüriid juhtis endale kirjanduskriitikuna nime teinud **Krista Kumberg**. Seetõttu polnud ka midagi imestada, et keskenduti ilukirjandusele.

Kirjanduse tundmise võistluse löid kinni kooliraamatukoguhoidjad: Pärnu linna ja maakonna koolide ühendvõistkond, teiseks jäi Jõgeva maakonna võistkond ja kolmanda koha pälvisid Tallinna KRK võistlejad.

Ene Riet

I koht – Pärnu linna ja maakonna koolide ühendvõistkond koosseisus (vasakult) **Daivi Jõerand** Tori põhikoolist, **Mari Nuut** Väandra gümnaasiumist ja **Küllli Kose** Pärnu ühisgümnaasiumist.

II koht – Jõgeva maakonna võistkond: **Ene Karu** ja **Rutt Rimmel** Jõgeva Maakonna Keskraamatukogust ning **Jaana Koppel** Jõgeva Linnaraamatukogust;

III koht – Tallinna Keskraamatukogu: **Merle Pobul**, **Alvar-Jaanus Tamm** ja **Karolina Olszak**.

MAARAAMATUKOGUHOIDJAD KREUTZWALDI MAIL

Käesoleva aasta raamatukogupäevadele pandi punkt 30. oktoobril III maaraamatukoguhoidja päevaga Võru kultuurimajas "Kannel".

Tervitussõnavõttudega alustasid Võru Maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna juhataja asetäitja kultuuri alal **Peeter Laurson** ning Reinuvader Rebane.

ERÜ juhatuse esinaine **Krista Talvi** rääkis maaraamatukoguhoidjast, kes aitab kaasa külaelanikkonna elujõulisena hoidmisele. Raamatukogu ja raamatuhoidjast võib rääkida kui omalaadsest õpetajast. Ta rõhutas, et uue mõtlemise, uute oskuste ja vilumustega annavad raamatukoguhoidjad ka raamatukogule tänapäevase näo.

Kultuuriministeeriumi raamatukogunõuniku **Meeli Veskuse** arvates lõpevad raamatukogupäevad vaid sümboolselt, sest raamatukoguhoidjale on kõik päevad raamatukogupäevad.

Meeli Veskus pidas oluliseks, et raamatukoguhoidja ise oma tööd väärtustaks ja annaks endast igal võimalusel tööandjale (loe: omavalitsusele) märku. Võimalik, et vähene informeeritus kajastub ka raamatukoguhoidja töötasus, mis jääb iga aastaga maha omavalitsustöötajate omast. Kui 90-ndate aastate algul olid raamatukogutöötajate palgad enam-vähem ühel pulgal vallaametnike omadega, siis praegu on vahe kahekolmekordne.

Perioodika leidumusest maaraamatukogudes rääkis Võrumaa Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja ja ERÜ rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma eestvedaja **Ere Raag**. ERÜ komplekteerimise töörühm korraldas sügisel küsitluse, milles osalenud 117 küla/vallaraamatukogu andmeil on raamatukokku keskmiselt tellitud kaheksa nime-tust ajalehti ja 22 ajakirja nime-tust. Kurb lugu on ka kultuuri-perioodika leidumusega. Ainult

vähesed suure teeninduspiirkonnaga külaraamatukogud jaksavad tellida enamiku Eestis ilmuvatest kultuuriajakirjadest. Kõigis vaatlusalustes väikese teeninduspiirkonnaga raamatukogudes leidus maakonna- ja vallaleht ning "Maaleht", pooltes on üks kolmest suuremast päevalehest. Ere Raag tõdes taas, et väikesed raamatukogud vajavad riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi.

Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogunduse ja infoteaduste osakonna juhataja **Ilmar Vaaro** pani maaraamatukoguhoidjatele südamele talletada kohaliku kultuurilugu. Kõlama jäi mõte, et kultuuri väärtustamine ja selle eest seismine peaks olema iga raamatukoguhoidja ülesanne.

Pärastlõunal ühines maaraamatukoguhoidjatega ka kultuuriminister **Urmas Paet**, kelle pöördumisest kumas läbi tõdemus: raamatukogud on ühiskonnas märgatavad. Maaraamatukogu roll kultuuri- ja sotsiaalse keskusena on tõusuteel ning kohalik raamatukogu ei ole pelgalt raamatute laenutamise ja lehtede lugemise paik. Urmas Paet tänas kõiki raamatukoguhoidjaid töö eest, mida nad teevad, ja lisas, et koos ühiskonna arenguga väärtustatakse ka kultuuriga tegelevaid inimesi, kaasa arvatud raamatukogutöötajad.

Ka tänavu selgitati igas maakonnas parim maaraamatukoguhoidja, keda Võrus tunnustati ERÜ juhatuse ja Kultuuriministeeriumi tänukirja ning ERÜ

erisümboolikaga vaasiga. Vaadates kõiki lavale kogunenud maakondade tublimaid, mõneti sarnaseid, mõneti erinevaid inimesi, küsisin endalt – mis on see, mis head raamatukoguhoidjat motiveerib, tegutsema paneb, mida ühist neis kõigis on? Arvan, et kõiki südamega töötavaid raamatukoguhoidjaid ühendab ühe parima öeldud mõte: raamatukogu on minu jaoks olnud mitte ainult töökoht, vaid ka teine kodu ja armastus. Raamatukogutööd ei saa hästi teha see, kes inimestest ei hooli ja oma tööd ei armasta. Kui need komponendid on olemas, tulevad ka head ja targad lugejad. "Me kõik peame lihtsalt oma tööd tegema ja tegema seda nii hästi kui suudame," sedastas kokkuvõtvalt ERÜ maaraamatukogude sektsiooni esinaine **Sirje Bärj**.

Soovijail oli võimalus külastada F. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi ning tutvuda Gunnar Neeme Kalevipoja-aineliste tööde näitusega Võrumaa Keskraamatukogus.

Siinkohal ka kõigi kohal viibinute tänusõnad Võrumaa Keskraamatukogule, ERÜ maaraamatukogude sektsioonile ja ERÜ büroole, sisuka ja tegusa päeva korraldamise eest. Ettevõtmist toetasid Kultuuriministeerium ja Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupp.

Kohtumiseni järgmisel aastal Haapsalus!

*Reet Kukk,
Jõgeva Maakonna KRK*

PARIM MAARAAMATUKOGUHOIDJA 2003

Liia Kiibus, Ääsmäe rk.
Piret Soobik, Palade rk.
Anne Valdru, Sonda rk.
Mare Nahk, Palamuse rk.
Miine Reisenbuk, Käravete rk.
Hilja Tamm, Ridala rk.
Aime Kinnep, Rakke rk.
Mall Köpp, Vastse-Kuuste rk.
Ene Tiismaa, Sauga rk.
Aili Erm, Kodila rk.
Elna Ots, Orissaare rk.
Tiina Arike, Võõpste rk.
Vaike Viks, Nõuni rk.
Olga Sööt, Pärsti rk.
Anni Lahe, Meremäe rk.

Harjumaa
Hiiumaa
Ida-Virumaa
Jõgeva maakond
Järvamaa
Läänemaa
Lääne-Virumaa
Põlva maakond
Pärnumaa
Rapla maakond
Saaremaa
Tartumaa
Valga maakond
Viljandi maakond
Võrumaa

OTSIN, OTSIN INFOT

Juba kuuendat korda toimus infootsingu võistlus, mida võib nimetada ka raamatukogutöötajate kutsevõistluseks, sest küsimustele vastamisel läheb vaja vastavaid oskusi, teadmisi, kogemusi, loogilist mõtlemist ja täpsust.

“Infootsing 2003” toimus nagu ikka kahes voorus, eelvoor 21. oktoobril ja lõppvoor 28. oktoobril. Sedakorda oli korraldaja Tartu Linna Keskraamatukogu.

Küsimuste koostamisel võtsime ühelt poolt eeskujuks eelmise aasta küsimused, see tähendab, et kaasasime ka raamatud, teisalt tahtsime teha küsimused pisut oma raamatukogu nägu. Püüdsime teha need nii, et kaetud oleks eri teemad, raskusastmed ja otsiteed ning võõrkeeltest valisime saksa keele. Loomulikult ei saanud me läbi ESTER-ita ning Tartu puudutavate küsimusteta, lisaks teemad, mis lihtsalt sel hetkel tundusid meile endile huvitavad.

Mõned küsimused said sisse pandud tahtmisest tutvustada – kel veel kahe silma vahele jäänud – rahvaraamatukogutöös vaja minna võivaid andmebaase:

■ “Eesti selgroogsed” <http://sunsite.ee/loomad/>

■ “Eesti taimed” <http://sunsite.ee/taimed/>

■ “Tartu kodulugu” <http://www.luts.ee/biblioserver/index2.php>

■ “Ulmekirjanduse Baas” <http://193.40.240.76/sfbooks/>

■ “Kohanimeandmebaas” <http://www.eki.ee/knab/knab.htm>

Kuna lõppvoor plaanisime ainult internetiotsingule, siis sai eelvoor seda enam loomingulisi küsimusi sisse pandud. Ka lisasime ametlikult sõbralt küsimise võimaluse. Ei saa salata, et ootasime natuke vabamaid ja omapärasemaid vastuseid, kui tegelikult saabus, kuigi nuriseda ka ei või. Luuletuste ja piltide valik oli üsna kirju, vähemalt kuus vokaali järjest sisaldavaid sõnu leidis päris palju, nt. *õueaiamaa, kuueõieline, uhiuueaegne, ööõueaia-õaõieuiuõud*. Ühe luuletõlke tahaksime ka välja tuua. Katrin Kokk Rapla raamatukogust pani võrukeelseid värsid “Faustist” kirjakeelde nii:

*Kaks elementi kolvis koos
Üks tuli – teine vastaspool,
Ja leegid klaasi haarasid
Kui ained kokku sulasid
Alkeemik majast majja käis
Ja piserdas neid tilku häid
Suur võim ja vägi avanes
Ning kole tõbi taganes.*

Eelvoorust oli rõõmustavalt palju osavõtjaid, registreerinuid oli 59, vastuseid saime 51-lt. Tore, et osalejaid oli eri tüüpi raamatukogudest (rahva-, teadus-, eriala-, kooliraamatu- ja kogud) ning paljudest Eesti paikadest Saarest Viruni ja pealinnast Läti piirini.

Eelvoor tulemused olid imetublid. Võimalik punktide lõppsumma oleks olnud 44, lõppvoor pääsesid need, kel ületatud 40 piiri, vaid paar vastajat said vähem kui poole võimalikest punktidest.

Siinkohal soovitus järgmistel aastatel osavõtjatele: küsimused tuleb hoolega läbi lugeda, et mitte vastata valele küsimusele ja nõnda saada vale vastus.

Kui eelvoor esikolmik oli **Marek Saarmark** Patendiraamatukogust, **Ave Janu** Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogust ja **Tamara Kozõreva** Tartu Linna Keskraamatukogust, siis pärast lõppvoor järjestus muutus.

Võitis **Signe Pärt** Rahandusministeeriumi raamatukogust, teise koha sai **Anneli Limberg** Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemilisest Raamatukogust ning kolmanda koha **Marek Saarmark** Patendiraamatukogust.

Täname kõiki osavõtjaid, õnnitleme võitjaid ja soovime jõudu ja julgust kõigile järgmise aasta võistlusel osalejatele!

*Tiina Sulg, Halliki Jürma,
Tartu Linna KRK*

Küsimused-vastused ja täpsemad tulemused on nähtaval <http://www.nlib.ee/ERY/infootsing.html>

ERÜ ja TÜR KUULUTAVAD VÄLJA TÖÖDE ESITAMISE

F. PUKSOO AUHINNALE

**Töid võivad auhindamiseks esitada asutused, organisatsioonid ja üksikisikud.
Hinnatakse 2003. aastal ilmunud raamatuloo, raamatuteaduse, raamatukogunduse
ja bibliograafia alaseid kirjutisi.**

Esildis ja töö kahes eksemplaris esitada
kuni 5. jaanuarini 2004 TÜR-ile
Tartu, W. Struve 1, Malle Ermel, tel 07 375 748,
ruum 207.

F. Puksoo auhinna statuut: http://www.nlib.ee/ERY/autasu_2.html#statuut
Auhind tehakse teatavaks 23. jaanuaril 2004 F. Puksoo päeval TÜR-is.

ERÜ ja TPÜ AKADEEMILINE RAAMATUKOGU KUULUTAVAD VÄLJA TÖÖDE ESITAMISE

BIBLIOGRAAFIA AUHINNALE

Bibliograafiaid võivad auhindamisele esitada asutused, organisatsioonid ja üksikisikud.
Hinnatakse 2002.-2003. aastal ilmunud nimestikke, v.a. regulaarselt ilmuvad bibliograafiad.

Esildis ja töö kahes eksemplaris esitada kuni 15. jaanuarini 2004
ERÜ büroole Tõnismägi 2, Tallinn, tel 0 630 7427, ruum 4093

Bibliograafia auhinna statuut: http://www.nlib.ee/ERY/autasu_3.html#statuut
Auhind kuulutatakse välja bibliograafiapäeval 17. veebruaril 2004. a. TPÜ Akadeemilises Raamatukogus

ERÜ JUHATUS KUULUTAB VÄLJA KANDIDAATIDE ESITAMISE

ERÜ AASTA- JA TEENETEPREEMIALE 2003

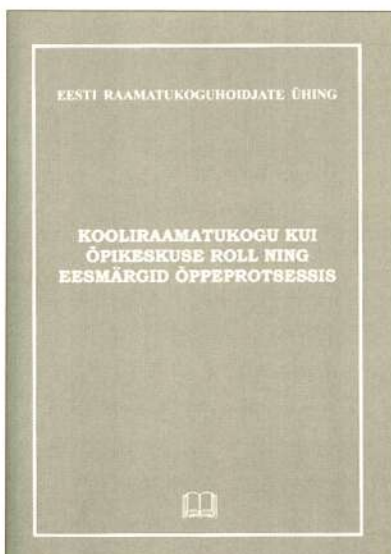
Esildises aastapreemiale pöörata tähelepanu kandidaadi märkimisväärsele tegevusele 2003. aastal.
Teenetepreemia kandidaadi puhul keskenduda pikaajalisele tegevusele raamatukogunduses.

ERÜ aasta- ja teenetepreemia statuut: http://www.nlib.ee/ERY/autasu_1.html#statuut

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU JUHATUSE ESIMEHE JA VIIE LIIKME KOHALE

Veebruaris 2004 lõpevad juhatuse esinase Krista Talvi ja liikmete Janne Andresoo, Reet Raudkepi, Endla Schasmini, Marje Tamre ja Mihkel Voldi volitused.
Juhatuse liikmetest jätkavad Ljudmila Dubjeva, Hele Ellermaa ja Katrin Kaugver.

Esildised aasta- ja teenetepreemia, juhatuse esimehe ja liikmete kandidaatide kohta esitada kuni 5. jaanuarini ERÜ büroole
Tõnismägi 2, Tallinn, tel 0 630 7427, ruum 4093.
Juhatuse esimehe ja liikmekandidaadi nõusolek vajalik.

**Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu
aastakoosolek ja kõnekoosolek
"KUTSE JA KUTSUMUS"
toimuvad 27. veebruaril 2004
RR-i konverentsisaalis.**

NB! Kogumikus UDK-liigitustabel koolidele.

Kogumik "Kooliraamatukogu kui õpikeskuse roll ning eesmärgid õppeprotsessis" sisaldab põhiosas ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni 26.–28. juunini 2003 Tõstamaal toimunud rahvusvahelise seminarlaagri ettekanded.

Välisesinejate ettekanded on tõlgitud eesti keelde. Kokkuvõtte ka vene keeles.

Seminarlaagris kerkis üles mure, et kooliraamatukogu liigitustöö jääb tegemata UDK-liigitustabeli puudumise tõttu.

ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni ning Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöös koostatigi koolidele sobiv UDK-tabel koos aineleandiga.

1980. aastad töid raamatukogundusse mõiste *elektroniline raamatukogu*, 1990. aastate kesksaak *virtuaalraamatukogu* ja *digitaalraamatukogu* ning hulgaliselt projekte nende realiseerimiseks.

Info- ja kommunikatsioonitehnika kiire areng pakkus võimaluse lahendada informatsiooni kättesaadavuse ja säilivuse dilemma. Tehnika kõikvõimsusesse uskujad hakkasid kuulutama traditsioonilise raamatukogu kadu. Aastatuhande vahetuseks sai aga selgeks, et täielikult digitaalne raamatukogu on praktikas saavutamatu – tohutult palju olulisi kogusid ja sellest johtuvalt ka teenuseid on traditsioonilisel kujul. Raamatukoguhoidjad said uue väljakutse – ühendada traditsioonilised ja elektroonilised (digitaalsed) kogud ning teenus.

Sündis uus mõiste – hübriidraamatukogu. Üha enam globaliseeruv ja võrgustuv maailm ning piiratud ressursid sunnivad raamatukogusid õppima üksteise kogemustest ja otsima koostöövõimalusi.

Baieri Riigiraamatukogu kogude ja kataloogide direktor **Klaus Kempf** ja digitaalraamatukogu projektijuht **Markus Brantl**, kes Tartu Ülikoolis 20.–25. septembrini toimunud VII Eesti-Saksa akadeemilisel nädalal *Academica* olid raamatukogu külalislektoriteks, tutvustasid Saksamaa kogemusi digitaal- (e-, virtuaal-, hübriid)raamatukogu arendamisel.

Baieri Riigiraamatukogu oma 8 miljoni arvestusühikuni ulatuvate kogudega on üks Euroopa suuremaid raamatukogusid. Ülesaksa-maalises tööjaotuses täidab BRR rahvusraamatukogu ülesandeid 15.–16. sajandi saksakeelsete trükiste osas ning vastutab ajaloo-, muusika- ja Ida-Euroopat käsitleva kirjanduse komplekteerimise ja kättesaadavaks tegemise eest ning koostab ka vastavaid interneti erialaportaale. Ta on Baieri liidumaa raamatukogude tegevust koordineeriv ning IT-alane keskus. Teenuste arendamisel on

lähtekohaks *one-stop-shopping* kontseptsioon (kasutaja peab saama kõik vajaliku kätte ühest kohast), kooperatsioon ja võrgustumine, kohustuste ja ressursside jagamine. Neid eesmärke teenib ka üleriigiline RVL-serverite ning raamatubusside *cargo*-terminalide võrk. Elektrooniliste teavikute kogude loomiseks ja kättesaadavaks tegemiseks on moodustatud piiriüleised konsortsiumid Austria ja Šveitsi raamatukogudega.

Deutsche Forschungsgemeinschaft'i (DFG) algatatud programmi "Hajutatud digitaalne teadusraamatukogu" (*Verteilte digitale Forschungsbibliothek*) raames loodi 1997. aastal BRR juurde digiteerimiskeskus. DFG eesmärk oli parendada teaduskirjanduse (sh. üksikteosed) ning uurimistöö seisukohast oluliste kogude kättesaadavust; võrgustada dokumendiserverid; määratleda digiteeritud teavikute arvelevõtmise, kirjeldamise ja kasutusstandardid. Raamatukogud nägid projektis osaledes võimalust tihedamaks koostööks teadlastega; oskusteabe ja kogemuste omandamiseks elektroonilise publitseerimise ja arhiveerimise valdkonnas, erikogude toomiseks laiema avalikkuseni, uute teenuste kujundamiseks, aga ka enesereklaamiks. 1997–2000 oli töös 56 projekti (kogumaksumusega 13 887 000 mln eurot), aastatel 2001–2003 13 (10 204 000 mln eurot). Tulemuseks oli hulk üksikprojekte, mille kohta puudub tervikülevaade, sisuliselt sarnaste projektide puudulik koordinatsioon ja integratsioon, kuid peaeesmärk *hajutatud digitaalne teadusraamatukogu* jäi saavutamata.

Kogemustest õpitakse ja nii on kavas rangemini hinnata uusi projekte (olulisus teadusliku uurimistöö jaoks, kirjeldamise (metaandmete) kontseptsioon jne., digiteerimise kaudu saavutatav lisaväärtus); digiteerimise "hea tava" kujundamine, määratleda oluliste tervikkogude digiteerimise riik-

likud prioriteedid; luua digiteeritud materjalidele juurdepääsuks internetiportal.

BRR-i digiteerimiskeskuses on tänaseks käsil 23 projekti. Baieri Riigiraamatukogu ja teiste selle liidumaa raamatukogudeni võib huviline jõuda internetiaadressil www.bsb-muenchen.de

Klaus Kempfi ja Markus Brantli *Academica*-loengute materjalid on väljas Tartu Ülikooli Raamatukogu kodulehel www.utlib.ee (Raamatukogust-Konverentsid, seminarid, ettekandepäevad).

* * *

15. oktoobril korraldati TÜ Raamatukogus seminar "Digitaalraamatukogu ja selle kasutaja", et taas saada ülevaade oma tege- mistest.

Tartu Ülikooli teadusfilosoofia lektor **Endla Lõhkivi** avas oma ettekandes teadmise mõistet digitaalajastul, TÜ infotehnoloogia juht **Andres Salu** tutvustas ülikooli infosüsteeme.

TÜR-i direktor **Toomas Liivamägi** keskendus teadusraamatukogu infoportaali ülesannetele ja ülesehitusele.

Taimi Nurmiste (TTÜR), **Kristina Pihlau** ja **Krista Kiisa** (RR), **Mai Põldeas** (TPÜAR) ning **Heiki Epner** andsid ülevaade oma raamatukogude edusammudest ja probleemidest digitaalraamatukogu loomisel ja elektrooniliste teenuste arendamisel.

Mihkel Reial (RR) tutvustas Kultuuriministeeriumi kavandatavat arhiivides, muuseumides ja raamatukogudes säilitatavate kultuuriväärtuste digiteerimise projekti. Digitaalraamatukogu temaatika aktuaalsust meilgi märgib asjaolu, et kohal oli sadakond huvilist.

Seminariettekannetega on võimalik tutvuda TÜ Raamatukogu kodulehel www.utlib.ee (Raamatukogust-Konverentsid, seminarid, ettekandepäevad).

Malle Ermel,

TÜR-i üld- ja arendusosakonna referent

KOHTUMISPAIK TRONDHEIM

ECDL 2003

7th European Conference on Research and Advanced Technology for Digital Libraries

17.–22. augustini toimus Norra muinasjutuliselt kaunis linnas Trondheimis 7. Euroopa digitaalraamatukogude konverents ECDL 2003 (*European Conference on Research and Advanced Technology for Digital Libraries*).

35 riigi 360 osavõtjal õnnestus osa saada laitmatult organiseeritud teadusüritusest – kuulda suurepäraseid konverentsiettekandeid, eriteemalisi väitlusi ja osaleda seminaride töös.

Konverentsi peaprogramm oli korraldatud kahe paralleelse sessioonina, temaatiliste töögruppide tegevus toimus enne ja pärast kolmepäevast konverentsi. Konverentsiettekannete kõrget taset näitas fakt, et läbivaadatud ettekannetest aktsepteeriti 161-st 47, seega 29%. Lisaks sellele oli võimalik tutvuda 72 hulgast välja valitud 36 posterit ja 16 tootesitlusega.

7. konverentsi avaettekande tegi Fast Search & Transfer (FAST) peadirektor **John M. Lervik**, kes analüüsis interneti kolmanda põlvkonna otsimootorite erinevaid komponente. Ta tõstis esile uue versiooni kasutamise kaasaegsust lingvistilise ja struktuurilise analüüsi võimalusi, sh. toote nimetuste, lühendite, kohanimede, dokumentitüüpide jms. eristamiseks.

Teise konverentsipäeva peaesinejaks oli võrguinformatsiooni koalitsiooni CNI (Coalition for Networked Information) direktor **Clifford Lynch**. Tema sügava sisu ja erilise saalitudusega ettekanne oli pühendatud digitaalraamatukogu temaatikale.

C. Lynch arutles digitaalajastu ja informatsiooni, digitaalajastu ja kultuuripärandi, digitaalajastu ja ajaloo omavaheliste seoste ning

kultuuripärandi säilitamise vajalikkuse üle. C. Lynch käsitles nimetatud aspekte institutsionaalselt ehk organisatsiooni, rahvuse ja inimeste ning üksikisiku tasandilt. Esineja rõhutas digitaalse informatsiooni säilitamise vajadust eelkõige tänapäeva ja homse kasutaja jaoks. Tema seisukoha järgi pole kõige tähtsam digitaalse kultuuripärandi kasutatavus kauges tulevikus, sadade aastate pärast, vaid see, et informatsioon oleks säilitatud ja kasutajale juurdepääsetavaks tehtud täna, silmas pidades praeguse kasutaja huve.

Konverentsi kolmas nimekas esineja **Karen Sparck Jones** Cambridge'i ülikoolist arutles oma ettekandes digitaalajastu raamatukogusüsteemi tehnilise baasi ühe põhiküsimuse, infootsingu süsteemi arengute üle. Kõneleja andis ülevaate teadusuuringutest ja -saavutustest, alustades 1960-ndate jõupingutustest ning jõudes tänapäeva. Oma juttu ilmestas ta näidetega dramaatilisest progressist, mis viimaste kümnendite jooksul on aset leidnud.

K. S. Jones kutsus raamatukogude spetsialiste senisest enam ja operatiivsemalt kasutama uusi, teadlaste väljatöötatud infootsingu lahendusi.

Konverentsipäevad päädisid õhtuste väitlustega. Teemad olid intrigeerivad ja huvitavad ning esinejaid kuulati suure tähelepanguga. Saalitäis rahvast elas aktiivselt kaasa n.ö. avatud diskussioonidele, mis reeglina ületasid ettenähtud ajalimiidi. Esimene teema "Akadeemilise kirjastamise tulevikust" oli pühendatud teadusväljaannete kirjastamisele. Väideldi klassikalise teadusajakirjade ettetellimissüsteemi ja

avatud juurdepääsuga mudeli tugevate ja nõrkade külgede üle.

Teise väitluse pealkiri kõlas: "Digitaalne? Raamatukogu?". Arutleti ja vaieldi termini *digitaalraamatukogu* sobivuse ja sellega kaasnevate kasutajate ootuste üle. Nimetatud väitlus osutus ainsaks, kus osales ka raamatukogunduse eriala esindaja – Bratislava ülikooli professor Jela Steinerová.

Kolmas teema "Digitaalne säilitamine: kas metadata on oluline?" käsitles metadata-temaatikat ja standardeid.

Konverentsil toimus 13 paralleelset sessiooni, kus käsitleti digitaalraamatukoguga seotud interdistsiplinaarseid teemasid: inforessursside kogud ja nende kujundamine ning haldamine, indekseerimine, infootsing, teadmispõhine organisatsioon, metadata, digitaalse informatsiooni säilitamine.

Rohket tähelepanu pälvis kasutajakoolituse temaatika. Lähemalt tutvustati digitaalraamatukogu kasutajaküsitluste ja kasutajate käitumisuuringute tulemusi.

Prof. **Jela Steinerová** esitles Slovakkia teadusraamatukogudes läbiviidud kasutajauuringut, analüüsid kasutajate ootusi ja infootsingute ja -allikate erinevat laadi eri kasutajate puhul.

Oli rõõmustav tõdeda, et paljude erialade teadlased ja spetsialistid tunnevad end vastutavana globaalse digitaalse raamatukogu loomisel, pidades silmas nii infootsüsteemide jätkuvat arendamist, digitaalse kultuuripärandi pikaajalist säilitamist kui ka infokirjaoskusega lõppkasutajat.

Silvi Metsar,
RR-i teadus- ja arendustegevuse
peaspetsialist

Septembri teisel nädalal Soomes, Espoos toimunud rahvusvahelise konverentsi "Digilib 2003" korraldus oli Soome Rahvusraamatukogu (Helsingi Ülikooli Raamatukogu), Tampere ja Oulu ülikooli ning Åbo Akadeemia infoteaduste osakondade ühistöö.

Konverentsil oli osalejaid 22 riigist. Kaugemad tulid Austraaliast, Uus-Meremaalt, Lõuna-Aafrikast; esindatud olid Ameerika Ühendriigid ja Kanada ning pea kõik Euroopa riigid. Kokku osales üle 200 digitaalraamatukogu spetsialisti.

Konverentsi programm koosnes viiest peateemast: digitaalne keskkond ja kasutajakoolitus; digitaalsete inforessursside kasutamine teadustöös; digitaalraamatukogu programmid ja digitaalsed raamatukoguteenused; digitaalse infokeskkonna mõjud teadus- ja õppetööle ning digitaalraamatukogu arengud ja tulevikuisatsioonid.

Peaettekandjad olid **Linda Banwell** Suurbritannia Northumbria ülikoolist, prof. **Carol Tenopir** USA-st Tennessee ülikoolist, prof. **Tapio Varis** Tampere ülikoolist, Soome Teadus- ja Haridusministeeriumi teaduspoliitika osakonna direktor **Sakari Karjalainen** ja Rootsist Lundi ülikooli raamatukogu direktor **Lars Bjørnshauge**.

Konverentsi avakõne pidas Soome Rahvusraamatukogu peadirektor **Kai Ekholm**. Ta esitas ülevaate Soome rahvusliku elektroonilise raamatukogu FinELib viimaste aastate arengust ja tulevikuplaanidest ja Soome Rahvusraamatukogu kui rahvusliku digitaalraamatukogu koordinaatori rollist.

Konverents oli üles ehitatud kahe paralleelselt toimuva sessioonina. Sessioonide ettekanded kajastasid raamatukogude, ülikoolide ja teadusasutuste projektide ning kasutajauuringute tulemuste analüüsivaid kokkuvõtteid, mis pakkusid nii uute ideede avastamisrõõmu kui ka kinnitust praktikas kogetule.

Meeldejäädvalt esines 20 aastat teatmebibliograafia arengut uuri-

nud prof. Carol Tenopir. Ta väitis, et infospetsialistide igapäevätöös on ajavahemikul 1973–2003 toimunud kardinaalsed muutused. Kui 20 aastat tagasi olid teatmetöös päringutele vastamisel peamiseks abivahendiks teatmeteosed ning eesmärgiks teha seda võimalikult ammendavalt ja täpselt, siis aastal 2003 on jäänud eesmärk samaks, kuid vahendid on muutunud. Toimunud on kaks märgatavat muudatust:

1. Kasvanud on päringute esitamise arv ja tõusnud nendele vastamise tempo. Kasutatakse e-posti võimalusi ja teisi nn. nähtamatuid kontakte. Infokasutaja ei pea tulema raamatukokku, seega lugeja ja infospetsialisti vaheline kontakt ongi nähtamatu. Sellel on oma positiivsed kui ka negatiivsed küljed.

2. Nii kasutaja kui ka infospetsialisti kasutusse on lisandunud uued infootsinguvõimalused, nt. veebisaidid, temaatilised portaalid jms.

Alles on jäänud aga päringutele vastamise kvaliteediprobleemid. Kust saada infot, millist infoallikat pidada asjakohasemaks? Kasutada on palju variante – võrguajakirjade loetelud ja nende lingid, artiklite bibliograafiad, artiklite täistekstide andmebaasid, separaadid, teadlaste veebilehed, asutuste-organisatsioonide veebilehed jne. Arvestada tuleb kasutajate soovide, harjumuste ja eripäraga.

Teadlaste seas tehtud uuringu tulemusi analüüsides järeldus, et artiklite lugemise viis ja sellele kulutatud aeg on teadusvaldkonniti erinev. Selgus infotarbijate erinev lähenemine teadusajakirjadele – nt. meedikud vajavad kõige värskeimat erialakirjandust ja peamiselt faktiinfot; füüsikud keemikud otsivad temaatilist informatsiooni; insenerid kulutavad uuritavate valdkondade esindajate seas kõige rohkem aega artiklite n.-ö. lugemisele ehk materjali läbitöötamisele.

Uuringu tulemustes kajastus teadus- ja erialajakirjade kasuta-

jate hinnang digitaalsete teadusajakirjade kasutamisel, mis osutus enamasti positiivseks. Kasvanud on teadusartiklite arv, kuid nende lugemisele kulutatav aeg on vähenenud – järelikult saavad lugejad vajaliku informatsiooni varasemast kiiremini kätte ja mittevajaliku materjali lugemisele ehk infomürale kulutatakse vähem aega. Ettekandja väitis, et kasutajad hindavad kokkuhoitud aega ning selle nimel ollakse nõus vajaliku info eest ka maksma.

Säravana jäi meelde USA professori **Wallace C. Koehleri** ettekanne. Ta arutles vaimukalt ja intrigeerivalt digitaalajastu raamatukogu terminite ning mõistete kasutamise ja raamatukogude saatuse üle. Kas kasutada tänapäeva teadusraamatukogust kõneldes-kirjutades terminit *digitaalraamatukogu*, *virtuaalraamatukogu*, *elektrooniline raamatukogu* või hoopis *hübriidraamatukogu*? Tema meelest on neist sobivaim ja enim kasutatav *digitaalraamatukogu*, kuigi tegelikult on kõik nüüdisaegsed raamatukogud oma kogude ja teenuste iseloomult hübriidraamatukogud.

Raamatukogude tulevik sõltub suures osas infotehnoloogia edasisest arengust, informatsiooni vahendamise uutest kandjatest ja formaatidest. Praegused raamatukogud on oma olemuselt ja arhitektuurilt sobivad peamiselt füüsilisel kandjal kogude säilitamise ja vahendamise jaoks. Uue meediaga tegelemisel on vaja kujundada uut mõtlemist ja uusi hoiakuid.

Konverents oli teadlaste ja praktikute kokkusaamise koht ja kasu said sellest mõlemad. Ürituse peakorraldajana tõestas Soome Rahvusraamatukogu ja selle allüksus FinELib, et nad on maailmas tuntud ja tunnustatud kui kasutajakeskne digitaalsete inforessursside vahendaja, ja toetavad selle kaudu riigi teaduspõhise majanduse arengut.

Silvi Metsar,

RR-i teadus- ja arendustegevuse peaspetsialist

Direktor Anne Rande peakõnet pidamas.

ELTK – 70

Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus tähistas 13. novembril 70. juubelit oma ajalugu tutvustava näituse "Kordudes kõik on kordumatu" avamisega ELTK ruumides ning piduliku koosviibimisega Eesti Rahvusraamatukogu konverentsisaalis.

Loeti ette raamatukogu endise direktori Ludmilla Rassi ülevaade raamatukogu esimestest tegevusaastatest, praegune direktor Anne Rande kõneles teabekeskuse tänapäevast. Teabekeskusest kui majast mõtiskles lastekirjanduses tuntud muumimajaga paralleele tõmmates raamatukoguhoidja ning kirjanduskriitik Krista Kumberg.

Pidulikkust lisasid Rocca al Mare kooli õpilaste luulekava, mille koostajaks nende kirjandusõpetaja Jaanus Vaiksoo ning Otsa-nimelise Tallinna Muusikakooli laulueriala õpilaste kontsert Mare Väljataga juhendusel.

Õnnesoove on tulnud üle andma kultuuriminister Urmas Paet.

Lastekirjanduse Teabekeskuse töötajate juubelpilt

VILJANDIS KULTUURIAKADEEMIA

6. novembril 2003 kinnitas valitsus oma istungil määruse, mille järgi Viljandi Kultuurikolledž nimetatakse ümber Viljandi Kultuuriakadeemiaks.

Viljandi Kultuuriakadeemia on rakenduskõrgkool ja tegutseb Rakenduskõrgkooli seaduse, teiste õigusaktide ja oma põhimääruse alusel ning jääb endiselt Haridus-

ja Teadusministeeriumi hallatavaks riigiasutuseks.

Viljandi maakonnalehes "Sakala" (8. nov. 2003) kommenteerib rektor Anzori Barkalaja kooli ümbernimetamist järgmiselt: "Tegemist ei ole mitte millegi muu kui nime ja õppeasutuse tegeliku sisu kooskõlastamisega. /- - / Üks ümbernimetamise põhjus on

tõsiasi, et sõna "kolledž" kasutamine toob kooli üha tihenevas rahvusvahelises suhtlemises aina segadust ja kulutab ressursse. /- - / Teatavasti viitab "kolledž" eelkõige keskhariduse astet pakkuvale õppele."

10. novembril asendati vana nimetahvel koolihoone seinal kultuuriakadeemia omaga.

ANDRES KOLLIST TPÜAR-i DIREKTORIKS

Andres Kollist on sündinud 1948. a. Tartus, õppinud aastatel 1966–1971 Tartu ülikoolis füüsika-keemia teaduskonnas orgaanilist keemiat. 1981. aastast on keemikandidaat. Andres Kollist on töötanud TA Eksperimentaalbioloogia Instituudis, TA Keemia Instituudis, Kodakondsus- ja Migratsiooniametis, Audentese Kõrgemas Ärikoolis, Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuses.

Ta on avaldanud umbes 50 teaduslikku publikatsiooni, organiseerinud teaduslikke ekspeditsioone paljudele maailma meredele, osalenud mitmetel läbirääkimistel ja koostöökomisjonides, on täiendanud end välisriikides, eeskätt migratsioonialal.

Kuulub Eesti Polaarklubisse ja Eesti Geograafia Seltsi. Teda on autasustatud Valgetähe ordeniga (V klass).

Toimetuse küsimusele, mis teda ajendas raamatukogundust valima, vastas Andres Kollist: "Kandideerin TPÜ Akadeemilise Raamatukogu direktoriks, kuna nägin selles lootusrikast väljakutset informeerituse edendamiseks, aga ka võimalust pöörduda tagasi akadeemilisse keskkonda".

Andres Kollist astub uude ametisse 1. jaanuaril 2004.

MIS SAAB MEDITSIIINI- RAAMATUKOGUST?

Rahandusministeeriumi kodulehelt riigieelarve eelnõu seletuskirja 2004 (Tallinn, september 2003) kulude osast (jagu 11, Sotsiaalministeerium, lk. 395) võib leida huvitava lõigu:

"Eesti Meditsiiniraamatukogu asub omaette hoones Lai tn 22, mille korrashoid on kulukas. Otstarbekas oleks raamatukogu liita näiteks Rahvusraamatukoguga. Sel juhul vabanevad kulutused kinnistule, hoonetele, ruumidele ja ka kulutused infotehnoloogilisele andmebaasile, vabaneb hoone, mille müügist saadud tulu saab täiendavalt kasutada Sotsiaalministeeriumi ruumiprogrammiga seotud kulude katteks."

Täiendava info pärimisel nii Eesti Meditsiiniraamatukogu direktorilt Milvi Tedremaalt kui Eesti Rahvusraamatukogu peadirektorilt Tiiu Valmilt sai teadus kuulda, et mõlemad on saanud raamatukogude ühendamis-kavast teada alles pärast riigieelarve eelnõu avalikustamist.

UUS e-VÄLJAANNE

RR-i e-väljaandena on ilmunud "Eesti üldise märksõnastiku" täiendusvihik.

"Eesti üldine märksõnastik" avaldati trükisena 1999. aastal. Kasutamise käigus on märksõnastiku andmebaasi lisandunud uusi märksõnu ja tehtud muid parandusi, mis kajastuvadki täiendusvihikus. Vihikut saab pdf-failina alla laadida RR-i veebisaidilt RR-i väljaannete rubriigist. Lugemiseks ja printimiseks on vaja programmi *Acrobat Reader/Adobe Reader* (vabavara). Trükis täiendusvihikut ei avaldata.

Sirje Nilbe,
RR-i normandmete osakonna
juhataja
Sirje.Nilbe@nlib.ee
(0) 630 7163

ILVI LAIDNA 60

sioonides ei kaota pead. Ta on juht, kes alati teab, mida ja kuidas ta teha tahab. Just nimetatud omadused on Ilvil aidanud välja võidelda meie raamatukogule aina paremaid tingimusi. 1996. a. kevadel oli Rapla üks esimesi keskraamatukogusid, kes avas uue maja ukseid oma arvukatele lugejatele.

Oma elutarkuse ja -kogemusega on Ilvi suutnud kehtestada õiged prioriteedid ka elektroonikaajastul. Teda iseloomustab harvaesinev oskus ametialastes suhetes inimene olla. Ka oskab ta mõnusat seltskonda hinnata.

Ilvi ei unusta hetkekski raamatukogu kui vaimsure kandja rolli – seetõttu on meie maja Raplas tuntud kui suurepäraste kirjandusürituste korraldaja – siin ei luba Ilvi põhjalikkus latti alla lasta.

Soovime Ilvi pikale juhistaazile soliidset jätku, kannatlikkust meiega ja Kaljukitse visadust raamatukogu asja ajamisel!

Kolleegid

Rapla Keskraamatukogu juhatajal Ilvi Laidnal on 24. detsembril sünnipäev.

Asunud 1978. a. algul Raplasse elama, sattus Ilvi kohe juhi kohale, sest teisi vabu ametikohti raamatukogus ei olnud. Nii on ta saja-aastast raamatukogu juhtinud pea 26 aastat. Teinud seda diplomaadina, empaatiavõimelise naisena, korrektse, täpse ja nõudliku spetsialistina, kes kunagi ennast tähtsaks ei pea, kes kriisisituat-

MISS VENEMAALT

Konkursi "Venemaa raamatukogumiss" võitis 2003. aastal Venemaa Rahvusraamatukogu 9. kategooria raamatukoguhoidja **Jelena Flerova**. Peaaunuhinnaks oli kolmepäevane reis Eestisse ja tutvumine Rahvusraamatukoguga.

Nagu võitjalt kuulsime, oli konkursil vaja teha võileib ja osata kasutada elektronkataloogi. Olid ka loominguilised ülesanded, millest raskeimaks kujunes raamatukoguhümni kirjutamine ühele kolmest etteantud nõukogudeaegsest meloodiast. Jelena Flerovat aitas hästi toime tulla see, et ta joonistab, kirjutab luuletusi ja muusikat ning esineb omaloominguga – tema mõtles välja kolm hümni ja esitas need ainsana muusika saatel.

Mis missile meie raamatukoguga tutvumisel meelde jäi? Tsiteerin katkeid tema Peterburist RK toimetusele saadetud kirjast:

"Saabumisel ulatasin Tiiu Valmile kaasatoodud suveniirid – omajoonistatud pildi, öökullikuju ja raamatuid. Vastutasuks kinkis tema mulle raamatul istuva hiire kaju ja RR-i logoga kruusi. Pean siinjuures ausalt tunnistama, et oma raamatukogu direktori kabinetis ei ole ma käinud!

Esimene, mis meelde jäi oli see, et raamatu teekond kirjastusest lugejani vältab kaks-kolm nädalat (meil kaks-kolm kuud). Loomulikult, meil täidetakse ka paberil raamatukaart. Kohaviidad kleebitakse meil otse raamatule, mitte ümbrispaberile nagu siin.

Mingeid turvaväravaid raamatukokku sisenemisel pole, ärandamisvastast kaitset raamatutel pole samuti.

Hoiuosakond asub viiel korrusel, olukord hoidlates sarnaneb Venemaa Rahvusraamatukogu Moskva prospekt 165 asuva hoone omale – samad riulid ja kärud. Kuid puuduvad puhkeruumid. Kõigi korruste töötajatele on välja antud kindlavärvilised vativestid – meile anti kunagi kitlid, kuid nendega ei käi keegi.

Selleks et õhtuses vahetuses poleks igav töötada, on siin televiisorid, meil ainult raadiod.

Kui vaadata lugejate võimalusi raamatute tellimisel, siis meie lugeja ei saa raamatut pikendada interneti teel. Lugejaks vormistamisel on meil vaja fotot ja passi ning hoonesse võib siseneda ainult lugejapileti alusel.

Täna südamest kõiki Eesti Rahvusraamatukogu töötajaid, kes mulle tutvustasid maja ning väljaspool tööaega näitasid kordumatut õhtust Tallinna."

Ene Riet

SUMMARY

FIRST COLUMN

Predicting the Future Helps to Find Mistakes in the Logic of Thinking **Peeter Tulviste 4**

While predicting the future, one must first ask whether and how much we have a reason to expect that the present tendencies will continue. With high probability, the factor of radical change does not occur in the field under discussion, but elsewhere. The reason for the revolution in information management lied not in the librarianship, but in computer engineering and other exact and natural sciences. The emerging of a fundamentally new way of storing information raised a problem of labour distribution between the printed word and electronics that still has to be resolved.

Yes to the Ideals!

Tiiu Valm 5

The Estonian Librarians' Association has been the force where professional competence and ideals have been balanced and that has united librarians and libraries. The Association's support and capability to succeed depend on both the reputation of library profession as well as on the vision of the social role of libraries. Being a non-profit organisation, the Association's activities are confined to passive leverages. Following the example of the Nordic countries, we should also involve politicians (including on the local authorities' level) in managing our library association.

NATIONAL LIBRARY OF ESTONIA – 85

Some Words about Being a National Library: Tiiu Valm and Piret Lotman Answer **Maire Liivamets 6**

On the occasion of the National Library of Estonia's 85th anniversary its Director General Tiiu Valm and a library history researcher Piret Lotman discuss the identity of the National Library.

About the Reformation of User Services **Ene Loddes 10**

The need to reorganise the National Library of Estonia's user services emerged already in the early 1990s. In the course of a wide discussion, the focus on special reading rooms and user-orientated work organisation was accepted. A five-year plan was drawn up to carry out changes. The acquisition of foreign publications was the first to be reorganised, aiming to achieve purposeful collection development. The Collection Development Board was established to divide finances between different spheres. The second step was to reorganise the work of reading rooms. Today the National Library of Estonia houses eight special reading rooms: the Humanities Reading Room, Social Sciences Reading Room, Law Reading Room, European Union Information Centre, Art Reading Room, Music Reading and Listening Room, Theatre and Film Reference Room, and Cartography and Geography Reading Room. The last major change was the reorganisation of general reference, catalogue consultancy and interlibrary loan services.

Oasis of Liberté

Boris Volodin 11

A Russian library researcher ponders upon the traditions of Estonian librarianship and upon the National Library of Estonia on its 85th anniversary.

PUBLIC LIBRARIES

Paepealse Library

Piret Martinov 12

An overview of the activities of Laagna Children's Library in Tallinn from its opening in 1983 up to the reorganisation of its work in spring 2003. In connection with moving to new premises, the library was renamed Paepealse Library. It started to serve also the adult population and to use the integrated library system INNOPAC in its user services. Literature is placed on open shelves; adults and children are served by separate departments; the library has a reading room and Internet search facilities.

Pirita Library**Ülle Siska 14**

There are two branches of Tallinn Central Library in Pirita District: Pirita Library and Merivälja Library. From September 2003 Pirita Library is located in a new place. In its new premises built specially for a library, the library has twice the floor space it had in its old premises. The renewed library houses a separate corner for children. The library services have been computerised.

A New Location and a New Look Külli Kaunissaar 16

A reader's impressions of the new building and reformed user services of Pirita Library. The article also gives a brief overview of the founding of Pirita Library in 1947 and its development into a modern library.

DEVELOPMENT ACTIVITIES

Building or Renovation Aid**Kaie Holm 18**

While initiating the building or renovating of a library's premises, the library's manager has to clarify a question what the library really needs and to be able to explain it to the owner of the library. It is rational to write one's needs down – to draw up an original task for planning. The article gives explicit instructions how draw that task. Lightning and ventilation of library premises, and the choice of floor covering have touched upon. The author also draws attention to the need to get to know the operating costs of newly built/renovated premises and the maintenance costs of the materials used in good time.

The RIKS – Taking a Risk or Making a Right Choice**Jaana Hansing 20**

Since 1997 Valga Central Library used a library software *Kirjasto 3000*. In 2003 a decision was made to introduce a programme RIKS and it has been exploited several months already. The article describes the reasons for choosing the RIKS and so-far experiences with using it.

RECENT LITERATURE ON LIBRARIANSHIP 21

LET'S GET ACQUAINTED!

The Library of the Estonian Business School Eda Pihu 25

The EBS is the oldest private university in Estonia that celebrates its 15th year of activities in December. The EBS Library helps to advance the University's learning, research and development activities. The article provides an overview of the development of the Library. Its collections, users and services are in detail characterised, using figures and charts as an illustrative material.

THE ANSWER PLACE 28

A long-standing bibliographer at the National Library of Estonia **Vaime Kabur**, a former Head of Research Department of the National Library of Estonia **Hans Jürman**, a tenured officer of library affairs **Ivi Tingre**, Leading Expert of Study Literature of the Ministry of Education and Research of Estonia **Kadri Haljamaa** and Library Adviser for the Ministry of Culture **Meeli Veskus** ponder upon the importance of Estonian library journal *Raamatukogu*.

FRIEDRICH REINHOLD KREUTZWALD – 200

Kreutzwald as a Biographer of Friedrich Robert Faehlmann**Kristi Metste 30**

In 1852 a biography of F.R. Faehlmann, compiled by F.R. Kreutzwald, was published in German in the series of Transactions of Learned Estonian Society. It was published in the Estonian language in a volume of Kreutzwald's *Teosed* (Works) in 1953. The biography of Faehlmann is made to order. The article provides an overview of the completing of the biography through Kreutzwald's letters to the Secretary of the Learned Estonian Society.

ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION

Diverse Libraries**Ene Riet 33**

An overview of an opening of this year's Library Days, *Diverse Libraries* (20–30 October), held at the Chamber room of Pärnu Concert Hall. The representatives of the Ministry of Culture as well as research and public libraries took the floor.

During the second half of the day, a contest to test librarians' knowledge of literature was held in the new building of the Central Library of Pärnu. The winners turned out to be school librarians – a representative team of the schools of the town and county of Pärnu, which included Külli Kose from Pärnu Coeducational *Gümnasium*, Mari Nuut from Vändra *Gümnasium* and Daivi Jöerand from Tori Basic School.

Rural Librarians on the Lands of Kreutzwald**Reet Kukk 34**

An overview of the 3rd Rural Librarians' Day on 30 October 2003 in Võru, where the best librarians of each Estonian county were awarded with letters of thanks. A list of best Estonian rural librarians of 2003 is added to the overview.

Looking and Looking for Information – Information Search 2003**Tiina Sulg, Halliki Jürma 35**

An overview of an information search contest, held for the sixth time this year, that can be also called a professional contest of librarians. Overall winners of the two-round contest were Signe Pärt from the Ministry of Finance's Library, Anneli Limberg from the Academic Library of Tallinn Pedagogical University and Marek Saarmark from the Estonian Patent Library.

CONFERENCES & SEMINARS

Digital Libraries Were Discussed in Tartu**Malle Ermel 37**

An overview of two events at Tartu University Library, where digital library issues were treated:

– a seminar of the German-Estonian academic week *Academica VII*, where Head of the Department of Acquisition and Collection Development of the Bavarian State Library, Klaus Kempf, and Head of Digital Library at the Bavarian State Library (including digitisation, Web portals and long-term preservation of digital media), Markus Brantl, shared German experiences,
– a seminar *Digital Library and Its User*, where the current situation and the future of Estonian digital libraries were analysed.

A Meeting Place Trondheim**Silvi Metsar 38**

An overview of the 7th European Conference on Research and Advanced Technology for Digital Library, held on 17–22 August 2003 in Trondheim, Norway.

A User-orientated Digital Library**Silvi Metsar 39**

An overview of an international conference *Diglib 2003*, held on 7–9 September 2003 in Espoo, Finland.

NEWS

Estonian Children's Literature Information Centre – 70 40

An overview of the celebration of the Centre's 70th anniversary on 13th November 2003, where longer speeches also provided an overview of the Centre's past and present.

Viljandi Academy of Culture

40

On 6 November 2003 the Government of the Republic of Estonia approved a regulation, according to which Viljandi College of Culture was renamed Viljandi Academy of Culture.

Andres Kollist is a New Director of the Academic Library of Tallinn Pedagogic University

41

On 20 November the Board of the Library nominated Andres Kollist the Director of the Library. He will start to work on 1 January 2004.

What Will Happen to the Medical Library of Estonia? 41

About the Ministry of Social Affairs' plan to join the Medical Library with the National Library of Estonia.

Congratulations: Ilvi Laidna – 60

41

A long-standing Head of Rapla Central Library.

Miss Russian Library in Estonia**Ene Riet 42**

In 2003 Russian librarians held a contest "Miss Russian Library". It was won by Yelena Flerova, a 9th category librarian of the National Library of Russia in St. Petersburg. The piece includes Flerova's impressions of a three-day prize trip to Estonia and the National Library of Estonia.

RK

